

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Gyógypedagógia Szak

**SZAKGIMNAZISTA SNI ÉS BTMN DIÁKOK
TUDÁSELSAJÁTÍTÁSI FOLYAMATÁT TÁMOGATÓ
OKTATÁSI SEGÉDANYAG
MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM FÓKUSSZAL**

Belső konzulens

Demeter Gáborné Phd., adjunktus

Készítette

Ladnai Attiláné dr., KD9FUD, levelező tagozat

Intézet/Tanszék

Neveléstudományi Intézet/ Gyógypedagógia
tanszék

Kaposvár

2023.

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	3
Problémafelvetés.....	4
Szakirodalmi áttekintés.....	6
Gyógypedagógia – pedagógia szemlélet.....	6
A tanulási folyamat sikerét elősegítő tényezők.....	9
Módszertani alapok.....	13
Tanulási korlátok.....	15
Empirikus adatelemzés.....	16
Az elkészített oktatási segédanyagok bemutatása.....	24
Az elkészítés koncepciója.....	24
Stiliztika, pragmatika, retorika.....	29
1. XX. századi történelem az irodalomban - Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról	31
Feldolgozási terv a gondolkodási szintekre építve.....	31
Feldolgozási terv, fejlesztési területekkel a fókuszbán.....	34
2. Modernség irodalma – Déry Tibor: Szerelem.....	37
Feldolgozási terv az RJR modell alkalmazásával, differenciálási javaslatokkal.....	37
Feldolgozási terv, fejlesztési területekkel a fókuszbán.....	41
3. Madách Imre: Az ember tragédiája.....	43
Variációk egy téma feldolgozására az RJR modell alapján, három változatban.....	43
Feldolgozási terv, fejlesztési területekkel a fókuszbán.....	46
4. A görög irodalom – Homérosz: Iliász és Odüsszeia.....	48
Feldolgozási terv a gondolkodási szintekre építve.....	48
Feldolgozási terv, fejlesztési területekkel a fókuszbán.....	52
Összefoglalás.....	55
Felhasznált irodalom.....	57
Mellékletek.....	60
1. Elkészített segédanyagok.....	60
Illyés Gyula művének feldolgozásához segédanyag.....	60
Déry Tibor novellájának feldolgozásához segédanyag.....	60
Madách Imre drámájának feldolgozásához segédanyag.....	63
Homérosz eposzának feldolgozásához segédanyag.....	69
2. Táblázatok.....	74
3. Ábrák, grafikonok.....	74
4. Csatolmányok.....	76
1. sz. melléklet Írásbeli kérdőív és válaszai.....	76
2. sz. melléklet Írásbeli félig strukturált interjúk.....	82

Bevezetés

A szakdolgozatban feldolgozott téma jelentőségét azok az utóbbi években a közoktatásban bekövetkezett változások adják, melyek következtében a pedagógusoknak, gyógypedagógusoknak egyre többféle módon kell nap mint nap helytállnia az intézményekben, ami jelentős többlet terhet jelent számukra. A szakemberhiány egyre markánsabb méreteket ölt, ezért egyre inkább szükségserűvé válik a gyakorlatban két vagy több szakmaterület kompetenciahatárainak elmosódását tudomásul venni pl. a magyartanár fejlesztéseket tart. A témaválasztás oka az ebből kiinduló személyes tapasztalat.

A dolgozat célkitűzéseként egy olyan szakgimnazista SNI és BTMN diákok tudáselsajátítási folyamatát támogató oktatási segédanyag készítése fogalmazódott meg, amely – egyrészt - empirikus adatfelvételen alapul. Ezáltal olyan témák feldolgozására kerül sor, amelyek (közvetve) problémát okoznak a diákok számára (hiszen azok a témakörök kerülnek feldolgozásra, amelyeket számos kolléga nehézkesen feldolgozhatónak ítél meg). Másrészt, az így körvonalazódott témakörök feldolgozásainak bemutatása oly módon történik, hogy segítségével a magyar nyelv és irodalom tantárgyakba integráltan, tartalomba ágyazott készség és képességfejlesztés valósítható meg, kifejezetten a gyermekek szükségleteire (SNI és BTMN) fókuszálva. Ezáltal a munka hozzájárulhat pedagógusok és diákok sikeres, közös tevékenységének megvalósulásához, a tanulási és megértési folyamat minél szélesebb körben történő eredményes, és hatékony létrejöttéhez.

A munka problémafelvetéssel indul, melyet a témában relevánsnak vélt szakirodalom áttekintése követ. Az empirikus adatfelvétel és adatelemzés részben bemutatásra kerül a továbbiakban feldolgozott témák kiválasztásának folyamata, majd az elkészített oktatási segédanyagok ismertetése következik. A feldolgozásra kijelölt négy témakör egyrészt a Bloom-i taxonómia mentén, másrészt az RJR modellre építkezve dolgozza fel és kínál alternatívát gyógypedagógusok és többségi pedagógusok számára az osztálytermen belüli tudáselsajátítási folyamat sikeres bekövetkezésének előmozdításához.

Problémafelvetés

A fejezet az integráció, felzárkóztatás, pedagógiai attitűd és személyes indíttatás kulcsszavak mentén kerül röviden összefoglalásra, felvázolásra.

Kőpatakiné már 2004-ben megállapította, hogy „a sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésének hirtelen növekedésére az iskolarendszer nem készült fel teljesen.” Úgy foglalja össze az 1999-2001-es kutatások (OKI Program- és Tantervfejlesztési Központ) tapasztalatait a befogadó intézmények gyakorlatát tekintve, hogy arra a spontán integráció megvalósítása jellemző. Ennek ellentételezésére kedvező oktatási feltételek megteremtését jelöli ki, valamint rámutat a diákok helyzetének kiegyenlítését lehetővé tevő tényezők fejlesztésének szerepére – itt a tanórán kívüli foglalkozások, szociális ellátás egyes formái, tanári kompetenciák fejlesztését tartja szükségesnek. A kutatásában vizsgált intézmények konklúziói alapján a szerző rámutat, hogy „az együttnevelést végző pedagógusnak tudnia kell:

- a neveléshez-oktatáshoz-fejlesztéshez szükséges motivációs bázist (egyéni, közösségi) megteremteni, aktivizálni;
- a sajátos nevelési igényű tanulók fejlesztéséhez, differenciált nevelés-oktatásához alkalmas individuális módszereket, technikákat megtalálni;
- az egyes fogyatékoságú tanulók részvételével foglalkozásokat tervezni, irányítani;
- a tanulói diagnózist pedagógiai szempontból értelmezni, fejlesztési eljárásokat találni;
- egy adott tanítási-nevelési probléma megoldására alternatívákat adni,
- a tanórákat eredményesen és hatékonyan vezérelni,
- tudni a háttérben maradni, a tanulói aktivitást serkenteni”, teamben dolgozni.

Az osztálytermi feladatok közül a motiválás fontosságát, a változatos munkaformák alkalmazását, a felfedezésen alapuló tanulást, és a készségek és képességek kölcsönös támogatás útján történő erősítését találta meghatározónak. (Kőpatakiné, 2004) Fent - 2004-ben – megfogalmazott problémák orvoslására bár kísérletek történtek, ám a mindennapi munka során az intézményekben ma tevékenykedő pedagógusok számos esetben még mindig gyakran eszköztelennek érezhetik magukat (ld. például a később bemutatott interjúk).

A felzárkóztatás szempontjából a legfontosabb változások, illetve az azokból fakadó néhány kockázat Györgyi (2015) szerint:

(1) „A felzárkóztatás fundamentuma a differenciált pedagógiai gyakorlat”. Ez alatt olyan osztálytermi körülményeket definiál, ahol a „legkülönbözőbb tevékenységekbe való aktív bekapcsolódás révén a legkülönbözőbb háttérű tanulók képességei is jól fejleszthetők,” vagyis megállapítja, hogy a „differenciálás az oktatás-nevelés hátránykompenzációs képességének a

kulcsa”. Viszont rámutat, hogy „ebből a szempontból a felzárkóztatás mozgástere egyértelműen szűkült, ugyanis a központi tantervi szabályozás, a tankönyvkínálat szűkülése, a minőségértékelés egységes standardokhoz kötése és az inputfinanszírozással óhatatlanul együtt járó standardizáció csökkenti a differenciáláshoz szükséges rugalmasságot.” (vö. Györgyi, 2015:20)

(2) Normatív finanszírozás változása, alapfokú intézmények érdeke az iskolában tartás, a középfokú intézményekbe való eljutás; ott pedig szintén az intézményben tartás, a végzettség megszerzése.

(3) Intézmények mozgásterének szűkülése, jógyakorlatok átvételének motivációja iránti csökkenő tendencia. (Györgyi, 2015)

Pető-Ceglédi (2012) kutatása alapján egy paradoxont emel ki, mely szerint a pedagógusok ismereteinek magasabb szintje az SNI-s gyermekek oktatásával kapcsolatosan nem jár feltétlenül együtt azzal, hogy azokat alkalmazhatónak is vélik tanítványaik körében. Kevésbé a továbbképzések, mint az alapképzés van inkább hatással (a kutatás szerint) a pedagógusok attitűdjére. Ugyanakkor az SNI tanulók felé fordulás mértékét jelentősen befolyásolja, hogy mennyire érzik magukat felkészültnek a pedagógusok az őket érintő kérdésekben. Meghatározza továbbá az is a kollégák beállítódását, hogy mit gondolnak a tanulási hátrányokkal küzdők képességeiről, lehetőségeiről, és arról, hogy a fejlesztési feladatok kiket érintenek. Ezek a tényezők pedig jelentős hatást gyakorolnak (hozzájárulhatnak) az osztályteremben végzett munka „valódi” eredményességéhez.

A köznevelés színterein az SNI és BTMN tanulók arányának növekedése évről évre tapasztalható. Számos kutatás rámutat (pl. Pusztai, 2018), hogy szükséges olyan fejlesztő eszköztár létrehozása, amellyel akár a mindennapi fejlesztések is könnyedén elláthatók szaktanárok által. Kutatásában pedagógus interjúk alapján arra a következtetésre jut, hogy „...a tanárok felismerik, hogy a diszes vagy BTMN-es tanulókkal való foglalkozás új oktatási módszereket kíván tőlük, amit meg is tesznek, sokszor önkéntes és ingyenes szolgálatként, de szükségesnek tartanának több szakmai segítséget, segédanyagokat, különösen a középiskolás korosztályban, ahol ilyen anyagok egyáltalán nincsenek...végső konklúzióként megállapítja, hogy csak a szülő, iskola és szakszolgálat együtt tud eredményt elérni e súlyos oktatási-nevelési probléma enyhítésében.” (Pusztai, 2018:34)

Személyes indíttatás: Fontos, tisztában lenni azzal, hogy többségi pedagógusként kevesebb ismerettel rendelkezik az egyén a gyermekek képességstruktúrájának fejlesztési lehetőségei kapcsán, mint egy gyógypedagógus.

Gyógypedagógusként épp erre várják fel kompetenciákkal a hallgatókat a képzés és a gyakorlat során. Mesterházi Zsuzsa (2019) a gyógypedagógus kompetenciáját szaktudás, gyakorlati tevékenység és személyiségvonások együtteseként definiálja, azaz a speciális nevelési szükségletek, életvezetési problémák átfogó felméréséből adódó gyógypedagógiai feladatok meghatározásaként, és ezek ellátásként írja le. Amiből viszont kevesebb tudással rendelkezik egy gyógypedagógus, mint a többségi pedagógus, az a szaktárgyi, módszertani ismeret. Jelenleg -tekintettel a köznevelés színtereit érintő, fent vázolt nehézségekre – kifejezetten hasznos, ha a két ismeretkör integrálódik. Ezt követve és fel(ki) használva készült el az oktatási segédanyag, a tisztelt kollégák munkájának megkönnyítése segítése céljából.

Szakirodalmi áttekintés

A fejezetben szakirodalmi megalapozás, a témával kapcsolatos szakirodalom feldolgozása kerül bemutatásra. Ebben a témához szervesen kapcsolódó, (szerző által relevánsnak vélt) források áttekintése alapján az elméleti összefüggések és előzmények ismertetésére vállalkozik a munka. Először áttekintésre kerül a gyógypedagógia szemléletének sajátossága, majd a fejlesztési területekre, és a tanulási folyamat sikerét elősegítő tényezők (pozitív pszichológiai megközelítés, motiváció, játék) szerepe kerül ismertetésre. Ezt követően egy rövid módszertani rész olvasható, amelyben a szakmódszertani rész elméleti alapvetéseinek (Bloom taxonómiája, RJR modell) feltárása történik meg. A fejezet a tanulási korlátok néhány alapfogalmát is ismerteti.

Gyógypedagógia – pedagógia szemlélet

20. században bekövetkezett második paradigmaváltás célja, hogy a gyógypedagógiai szemlélet és tevékenység a társadalom részévé váljon. Ezt számos nemzetközi törekvés tette lehetővé és segítette, pl. a normalizációs elv (1960) és a 1994. évi Salamancai Nyilatkozat és Cselekvési Tervezet, mely irányelveket ajánl az integrált együttneveléshez. A nyilatkozat rávilágít a szemléletváltás szükségességére, valamint arra, hogy megvalósulásának egyik alapvető feltétele az (elfogadó, befogadó) inkluzív légkör létrejötte. A WHO és BNO klasszifikációját mára már elkezdte felváltani a szociális modellnek tekinthető FNO (funkcióképességek, fogyatékoság és egészség nemzetközi osztályozása vö.: Gordosné, 2012; Mesterházi-Szekeres, 2019).

Ennek, korábbiaktól markánsan eltérő szemlélete főként abban rejlik, hogy egyrészt a fogyatékosokra társadalmi állapotok összességéként tekint; másrészt az érintettek problémáit (és nem az embereket), a sérülés kihatásait, azok mértékét és módját határozza meg a funkcionális egészség terén (Seidel, 2004). A gyógypedagógia mára egy multidiszciplináris embertudománnyá nőtte ki magát, amely a gyógypedagógiai segítséget igénylő személyek és a rájuk irányuló komplex megismerés, fejlesztés, nevelés, terápia, oktatás, képzés, kísérés, rehabilitáció, rehabilitáció tudománya. A komplex gyógypedagógiai-pszichológiai modell nem deficitorientált, hanem elsősorban a humanisztikus emberképen alapszik. A komplex gyógypedagógiai-pszichológiai modell az egyént nem „beteg”-nek, hanem a környezetével aktív kapcsolatban álló személynek tekinti, aki, ha (bizonyos kórformák, hallás-, látás-, mozgás-, beszédsérülés, központi idegrendszeri ártalom esetében) hordozója is egy adott állapotnak, képes a változásra; környezetének alakítására. (saját kiemelések vö.: Gordosné, 2012; Mesterházi-Szekeres, 2019).

Az elkészített oktatási segédanyagok ezt a szemléletet követik, azzal, hogy a témák tartalmi feldolgozását többféle megközelítés mentén kínálják fel, ezzel alternatívákat és választási lehetőségeket biztosítva a sikeres megértési folyamat megtörténésére, a tananyag feldolgozására.

Fejlesztési területek: Nagy József (2000) az általános kompetenciákat kognitív, szociális és személyes területekre osztja fel, elkülönítve ezeken belül készségeket, motívumokat és képességeket, valamint meghatározza ezek fejlődési útjait és fejlesztési lehetőségeit is (ld. 1. sz. táblázat). Szerinte a kognitív kompetencia a többi „kiszolgálója” és alapfeltétele is.

kompetencia =>	kognitív	szociális	személyes
jelentősége	értelem, kogníció, rutinok	alapfunkciók: másikkal való együttműködés, értékrendjének megismerése, elismerés, elsajátítás	éntudatosság, önszabályozás, motiváció => személyes képességekbe vetett hit
rendszere: készség	funkció, szerveződés, működés, viselkedés, fejlődés	kognitív és szociális, valamint verbális és nonverbális kommunikáció, minőségi közlés és reagálás	személyiség – én – tudat természet – társadalom – világtudat
képesség	gondolkodási, tudásszervező, kognitív kommunikációs, tanulási, hatékonysági	szociális érdekérvényesítés, együttműködés, vezetési, versengési, érzelmi kommunikációs szociális probléma-megoldó képesség, megküzdési stratégia és forma, mentalizációs képesség (önismeret)	rendszer: befogadó és önkifejezési, önvédelem: szabadság/egészség, identitásvédelem, önreflektivitás

kompetencia =>	kognitív	szociális	személyes
motívum	integráció, gondolkodási, tudásszerző (elsődleges: ingerszükséglet, kíváncsiság, érelklődés és másodlagos: tudásszerző, megoldási késztetés, tulajdonítási, tudásfeltáró, tudásszerző, alkotásvágy, játékszeretet), tanulási: sikervágy, igényszint, érték, önfejlesztési igény	öröklött és szociobiológiai alapot, proszocialitás, proszociális kreativitás	személyes motívumrendszer: önellátás (biológiai, komfort, mozgás, élmény), önvédelem (egészség és identitásvédő, szabadságvágy, önállósulási, öntevékenységi vágy) önszabályozási (önbizalom, önbecsülés, ambíció, életcélok), önfejlesztés (önmegismerés, önértékelési késztetés, önfejlődés)
fejlődése	nyitottság, gondolkodtatás, idő, taníthatóság, motiváció, kritériumorientáltság, készségfejlesztés egyéni fejlesztési mutató alapján	kötődés és viselkedés (iránya, ereje, funkciója, motívumai, fajtái)	önállósulás – önellátás (komfort, mozgás, élmény) élműködés, énefejlesztés önreflektivitás
fejlesztése	szófelismerő és szóközlő, fogalomfelismerő rutinok, rendszerképződés, optimalizálás, hierarchizálás	egyéni és csoportérdek, társadalmi érdek => együttműködés, kölcsönös függés / egymásrautaltság – csoportmunka, modellnyújtás	egyéni különbségek: megoldási kísérletek különbségei, affektív/kognitív/habituális/ tehetségbeli/egyéniénebeli eltérések mentén

1. táblázat Képességrendszer az általános kompetenciák területei, fogalma, rendszere, fejlődése, fejlesztése (Nagy, 2000: 63-296, Mesterházi 2019, Arató 2017 alapján saját szerkesztés, kiemelések)

A pedagógusok és a gyógypedagógusok jelentősen eltérnek egymástól attitűdjükben (önmagukhoz, tanulókhoz, munkához való hozzáállásban). Erről tudományos vonatkozásban Papp számol be kutatásában (2003). Megállapítja, hogy a tanulásban akadályozott tanulók többségi iskolai megfelelésében a megváltozott tanulás-irányítási technikáknak kiemelt és meghatározó szerepe van. Tudatosabb, magasabb szintű differenciálás toleránsabb magatartással párosul mind a pedagógusok, mind pedig a tanulók részéről, a gyermek szívesen végzi a tevékenységet, sikeres lesz a feladatban, végül pedig (nem meglepő módon) a tanulói teljesítménye megnő. A kooperatív technikák alkalmazása jelentős mértékben függ a pedagógusok integráló hajlamától, az osztálytanító és a gyógypedagógus együttműködésétől és a tanulók közötti kooperációtól is.

A tanulmány szerzője rámutat, a kooperáció helyes alkalmazása kiemelten fontos (lenne), hiszen a kutatás is azt támasztja alá, hogy ha a pedagógusok alkalmaznak is csoportmunkát, a csoportok tagjait nem változtatják, a csoporton belüli munkamegosztást nem tanítják, a feladatok meghatározásában nem segítenek és a munka értékelését is hagyományos keretek között teszik meg – amiben épp a kooperativitás lényege vész el. Fő konklúziója – s ez a gyógypedagógusra és a többségi osztálytanítóra egyaránt 50%-ban volt igaz – hogy 50%-ban egyáltalán nem tanítják meg a gyermekeknek az egymás közötti együttműködést. A szerző kiemeli azt is, hogy a tanulásban akadályozott tanulók többségi iskolai megfelelésében a megváltozott tanulás-irányítási technikák szerepe meghatározó lehet(ne). Megállapítja, hogy a tudatosabb, magasabb szintű differenciálás toleránsabb magatartással párosul mind a pedagógusok, mind pedig a tanulók részéről, a gyermek szívesen végzi a tevékenységet, sikeres lesz a feladatban, végül pedig a tanulói teljesítmény megnő. Leszögezi tanulmánya végén, hogy a „tanulói teljesítmény függ a pedagógusok integráló hajlamától, az osztálytanító és a gyógypedagógus együttműködésétől és a tanulók közötti kooperációtól”.

A tanulási sikertelenségre Horváth (2005) is gyógyírt keres munkájában. Mintája szociokulturálisan kedvezőtlen háttérű, iskolai kudarcélményekkel bírókból áll. Hipotézise, hogy a tanulásban akadályozottak a legnagyobb fokú differenciálás, szabadság és játékoság mellett is csak úgy képesek az ismeretek birtokába jutni, ha előbb az ehhez szükséges képességeik fejlettsége eléri a kívánt szintet. Feltételezi, hogy a „szabad tanulás” elnevezésű tanulás szervezési eljárással a tanuló osztályokban kevesebb kudarc éri a tanulókat és eredményesebbé válik tanulásuk. Négy iskolát kértek fel, majd az önkéntes pedagógusok számára felkészítést tartottak. A „szabad tanulás”-t alkalmazó osztályok összevont százalékos eredményeinek mutatója szignifikánsan magasabb volt, mint a kontrollcsoport tanulóié: a gyermekek sokkal motiváltabbak voltak (ennek egyik okaként a mozgás fokozottabb lehetőségét jelölték meg). Másik okként az optimális kihívás egyénre szabott biztosítását találták (optimális kihívás megteremtése szükséges ahhoz, hogy az elsajátítási motiváció hasznosítható legyen az iskolában). A szabad tanulás alkalmazása során egyidejűleg kell fejleszteni a motívumok és a képességek területét, mely a munkavállalási esélyek növelése, társadalmi beilleszkedés elősegítése szempontjából is kiemelt jelentőségű.

A tanulási folyamat sikerét elősegítő tényezők

Pozitív pszichológiai megközelítés: Az eredmények integrálása, hozadéka hozzájárulhat az egyén céljainak eléréséhez.

A célok egyfajta mentális jelzőoszlopokként működnek, amelyek közvetítik és fenntartják a kognitív és viselkedési erőfeszítéseket (Covington, 2000). A diákok ösztönzése összehangolt céljaik meghatározására, (ki)fejlesztésére erőteljesen növeli a motivációt és a kitartást (Sheldon, Elliot, 1999). A tanulási célok és a „gyarapodó” (*growth mindset*) gondolkodásmód ápolása segíthetnek abban, hogy a diákok a visszajelzéseket és az ezzel kapcsolatban tapasztalt érzéseket, vélekedéseket tanulási és növekedési lehetőségeknak tekintsék (Grant, Dweck, 2003). Ez egyfajta remény ápolása is, mely mellett a diákok egyre inkább lelkesebbé válnak jövőbeli lehetőségeik iránt, megértik, hogy a kihívások és kudarcok vagy buktatók elkerülhetetlen részei az életnek (Snyder és mtsai, 1997; Duckworth, Peterson, Matthews, Kelly, 2007). Fejlesztésében segítségül szolgálhatnak: (1) intelligencia implicit elméletének interiorizálása (Dweck 2006,2007), (2) remény-elmélet megértése és megértetése, alkalmazása a tanulási folyamatban, (Peterson, Seligman, 2004), (3) cél-elmélet interiorizálása révén a tanulók tanítása (Seligman, Adler, 2018; Norrish, 2015). Ezeken túl az (4) érzelmi és társas/szociális kompetenciák fejlesztése, tovább bontva az alábbi összetevőkre: önérzet, saját érzelmek megértése, irányítása, kifejezése; értékek és erősségek megértése, öngazgatás, társas tudatosság, empátia (Osterman,2000). Meghatározó lehet a képesség a dolgok mások szemszögéből való látására, hatékony kommunikációs készségek, hatékony hallgatási és konfliktuskezelési és megoldási készségek, felelősségteljes döntéshozatal (tekintetbe véve a következményeket). Dweck (2006) szerint az egyén alapvető hitei intelligenciája és képességei stabilitásáról nagymértékben befolyásolják erőfeszítéseit, motivációját és teljesítményét. Véleménye szerint alapjában az határozza meg az emberek egész életét, hogy „fix” (*fixed mindset*) gondolkodásmódjuk vagy „gyarapodó” (*growth mindset*) gondolkodásmódjuk van. Ennek lényege, hogy „valódi célok” (belső motivációból fakadó) kitűzése történik-e, vagy csak azok a feladatok lesznek célokként megjelölve, amelyek biztosan jó eredménnyel teljesíthetőek. Ez utóbbi a fix gondolkodásmód jellemzője. Az egyén az általa ismert képességei határain belül tűz ki célokat annak érdekében, hogy bebizonyítsa értékeit és kompetenciáját (Dweck, 2007). A határok folyamatos feszegetését elváró, így a fejlődést is kilátásba helyező gyarapodó gondolkodásmód szempontjából a tehetség és az erőfeszítés, valamint az elszántság és a siker is alapvető kompetenciaelem. A gyarapodó gondolkodásmód szerint élő (akár explicit vagy implicit módon) egyének a kudarcokat, mint tanulási és növekedési lehetőségeket fogják fel, és aktívan keresik azokat a visszajelzéseket, amelyek javíthatják teljesítményüket (vö. még Mangels és mtsai, 2006 és Dweck 2007). Dweck (2006) négy lépést javasol a gyarapodó gondolkodásmód kialakításának elősegítésére: (a) tanulja meg a diák azonosítani a rögzített gondolkodásmód hangját, (b) ismerje fel, hogy a kihívások értelmezése között is lehet

választani (c) ismerje fel és fogadja el a beazonosított gyarapodó gondolkodásmódú „hangot”; és (d) tegyen lépéseket az új kihívások kitűzése, és elfogadása felé. Kutatók rámutattak, hogy a fiatalok életében szerepet játszó felnőttek, például: szülők, tanárok, mentorok, coachok kiemelkedő szerepet játszanak a gondolkodásmód kialakulásában (nem meglepő módon a saját korosztályukba tartozó „véleményvezérek” hatása is meghatározó). Dweck (2007) hangsúlyozza továbbá, hogy az erőfeszítésekre és a kitartásra összpontosító visszajelzések vagy dicséretetek szerepe rendkívüli módon meghatározó az oktatási intézményekben. Ezek pedig nem a képességekre, hanem az erőfeszítésekre kell hogy irányuljanak, amennyiben cél a diákok növekedési gondolkodásának kialakítása. Az intelligencia implicit elmélete közvetett módon befolyásolja a gondolkodásmódot. Kutatások arra mutatnak rá, hogy a dicséret (vagy szélesebb körben maga az értékelés) milyen hatással lehet a növendékekre (vö. Arató 2017 – visszajelzés a tanulás módjával). Mueller és Dweck (1998) megállapították, hogy az intelligencia vagy a képesség dicsérete csökkentett motivációhoz és erőfeszítéshez vezetett, míg a kemény munka és erőfeszítés dicsérete fokozott motivációt eredményezett. Ez pedig jelentős hatást gyakorolt a képességek megítélésére, és a gondolkodásmódra; akár az egyénnek önmagával, akár a tanulmányaival kapcsolatban. Ez közvetett módon, de mindenképp hozzá tud járulni a „growth mindset” kialakulásához.

growth mindset	viszonyítási pont	fixed mindset
tanulási lehetőség	hiba	képességek határa
minden meg tudok, amit akarok	tanuláshoz való viszony	vagy jó vagyok valamiben, vagy nem
hozzaállásom, attitűdöm határozza meg	saját képességek	fixek
lehetősége, hogy többé/jobba váljak	kihívások	nem szereti
építő jelleg	visszajelzés/kritika	személyeskedő, személyes, nem +
inspirálólag hat	többiek sikeréhez való viszony	fenyegetve érzi magát mások sikerének hatására
szereti	új dolgok kipróbálása	ahhoz ragaszkodik, amit tud, nem nyitott az újra
szabadság	általános érzet, viszonyulás	korlátozottság
vágyakozás a tanulásra, az új képességek kiépítésére	érdeklődés	vágyakozás, hogy okosnak tűnjön
mindenki jó valamiben	másokhoz való viszony	folytonos összehasonlítás a meghatározó
szeret megdolgozni a céljaiért	erőfeszítés	könnyen feladja
fejleszhető	tehetség	vagy van, vagy nincs
Mit tudok még megtenni a céloom megvalósulásáért?	jellemző vélekedés	Miért próbálkozzam, ha elsőre nem ment, úgyse fog?!
lehetőségei határtalanok/korlátlanok	lehetőségek	előre meg vannak határozva
maga az előrejutás - inkább intrinzik	jutalom	odaadás nélkül is számít rá - "jár" - inkább extrinzik

2. táblázat A growth és a fixed mindset szerepe a tanuláshoz való viszonyulásban saját készítésű táblázat a szakirodalom alapján

A segédanyagok elkészítésénél fokozott hangsúly kerül majd ennek a szemléletmódnak a kialakítására, vagyis kézzelfogható fejlesztési eszközt tudjak biztosítani a kollégák számára az elmozdulás elősegítéséhez – a fixed mindsetből a growth-ba.

A motiváció tanulással kapcsolatos – egyfajta nézőpontból készült - összefüggéseit a 3.sz. ábra szemlélteti. A motiváció kutatása az utóbbi években a gondolkodási folyamatra fókuszál. Létezik ugyanakkor az egyének intrinzik motivációja is, melyet szükséges megkülönböztetni az extrinzik motivációtól. Belátható, hogy az iskolai tevékenységek túlnyomó része nem szerez önmagában örömet a diákok számára: „az a tanuló sem ritka, akit semmilyen iskolai tevékenység és cél nem vonz, mert az iskola nem képvisel értéket számára és családja számára sem” (Pajor, 2015:10). Walls és Little hipotézisként fogalmazták meg, hogy az intrinzik motiváció összefüggésbe hozható az iskolával kapcsolatban érzett pozitív érzelmekkel. Kutatásaik gyenge kapcsolatot igazoltak a pozitív érzelmek és az intrinzik motiváció között, azonban megállapították, hogy a tanulás élménnyé tétele mellett az önszabályozás legalább ugyan olyan mértékben szükséges feltétel (idézi Pajor, 2015) az iskolában érzett pozitív érzelmek bekövetkezéséhez. Az önszabályozásban kulcskérdés az önismeret, melynek fejlesztése további hozamokkal járhat. A kevésbé motivált – vagy meg nem értett, érzelmi spirálba került - diák ugyanakkor - visszahathat a tanárra is, aki elsősorban a diák bevonódása által válhat sikeressé/hatékonyá (Pajor, 2015). Józsa és Fazekasné kiemelik, hogy a tanulásban akadályozott gyermekek esetében a készségek fejlettségi szintjéhez igazodó fejlesztés erősítheti az önálló elsajátítási próbálkozást, ezáltal hozzájárulhat az elsajátítási öröm átéléséhez. "A tanulásban akadályozott gyermekeknél fokozatosan és lassan lehet kiépíteni a tanulás iránti önkontrollt és felelősségérzetet, hogy fokról fokra váljanak a tanulók önmaguk mesterévé." (Józsa-Fazekasné, 2007)

A játéknak kiemelt szerepe van a képességek és a személyiség fejlesztésében Bánki-Hegedűs (2021) a játék szerepét vizsgálta, tipikus és a tanulásban akadályozott gyermekek tanítása folyamán. Megállapították, hogy a gyógypedagógusok sokkal gyakrabban alkalmaznak játékokat munkájuk során és sokkal több időt is szánnak rá, mint a többségi pedagógusok. Ennek oka a kutatók szerint, hogy a gyógypedagógusok sokkal több fejlesztő hatást tulajdonítanak a játéknak, ezért felső tagozatos gyerekek körében is gyakrabban használják. A többségi pedagógusoknál inkább dominálnak az infokommunikációs eszközök, míg a gyógypedagógusok több saját készítésű eszközt használnak. A módszerek tekintetében a pedagógusok a differenciálást tartják a legfontosabbnak, amit a szemléltetés és kooperatív tanulás követ, míg a játék a negyedik helyre került rangsorukban a kutatás eredményei alapján. A kutatók ugyanakkor rámutatnak, hogy a pedagógusoknak igen nagy kihívást jelent elérni azt az állapotot, hogy a tanulók aktívan részt vegyenek a tanítás-tanulási folyamatban, és további nehézséget jelenthet a súlyos tanulási nehézséggel küzdő, tanulásban akadályozott gyermekek megfelelő motiválása is, akiknél a negatív szociális környezeti hatások és a tanulásban fennálló

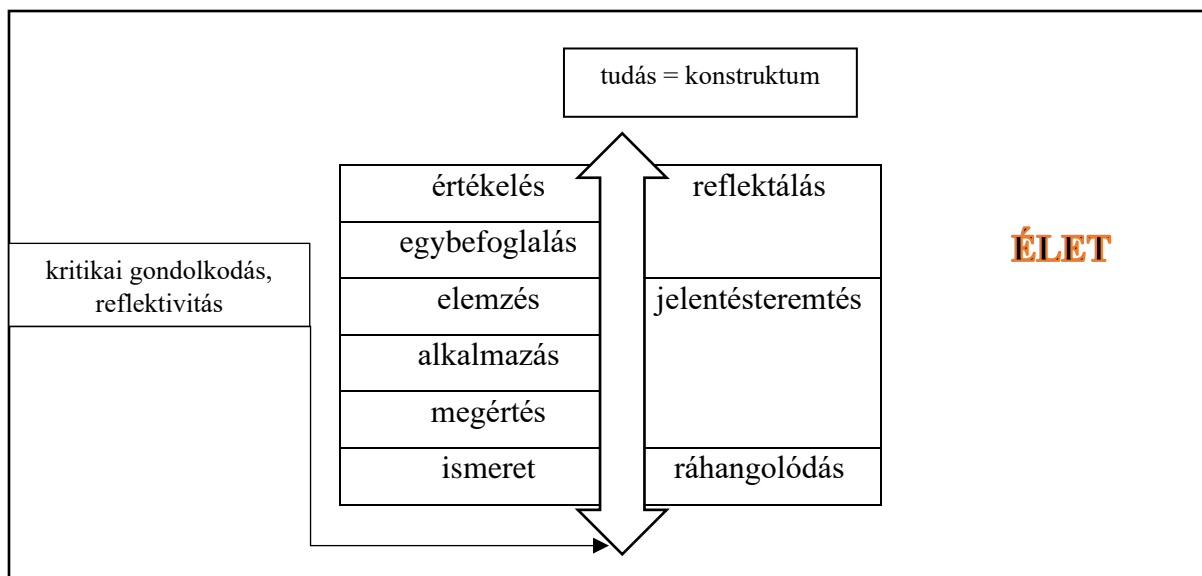
sikertelenségek hatására a tanulási motiváció jelentősen csökkenhet. Az aktivitást, illetve motivációt veszített tanulók helyzetében az egyedüli és igazán eredményes motivációs alapot a pedagógus személyisége és a játék jelentheti. A tanulásban akadályozott gyermekek oktatása és nevelése során nem érhető el olyan hatásos eredmény a szóban történő emlékezetbe véső elsajátítással, mint a megtapasztalás útján, saját élményekbe ágyazottan megtanulandó ismeretekkel. Konklúzióként megállapítják, hogy a tárgyi ismeretekre épített játékok használatát növelni érdemes, valamint kijelentik, hogy a játék minden tantárgyban eredményesen alkalmazható. Rendkívül hatásos motiváló eszköz, ami által növelhető a tanítványok teljesítménye, akik ezáltal szinte észrevétlenül fejlődnek. A tanulásban akadályozott gyermekek számára különösen fontos az ismétlés és gyakoroltatás (az egyéni szükségletek mentén) illetve a kutatás az elfogadó légkör, a pozitív nevelői kötődés és a pedagógus személyét is kiemelt fontosságú tényezőként kezeli.

Módszertani alapok

A magyar nyelv és irodalom tantárgy meghatározó a gondolkodási képességek fejlesztésében, hiszen mivel a gondolkodás összetett folyamat, eltérő gondolkodási műveletekhez eltérő részképességek használata szükséges. Ennek következtében a napi iskolai gyakorlat során is szükséges tekintetbe venni, hogy milyen módszerek melyik gyermeknél alkalmazhatók hatékonyan, sikeresen egy-egy adott téma vonatkozásában. A feladatok kiválasztásánál, elkészítésénél és megszerkesztésénél felhasználásra került Bloom-taxonómiája. Az ismeret, megértés és alkalmazás (az alapműveletek) analízis, szintézis, értékelés (magasabb rendű gondolkodási műveletek) tipizálásának megfelelően meghatározásra kerültek példakérdések. Pethőné (2007:62-64) A tudás (tény) birtokában képes a diák meghatározni, leírni, azonosítani, összegyűjteni, válogatni, reprodukálni, felsorolni, felidézni és megjelölni. Amikor a felfogás (megértés) bekövetkezik, akkor már megkülönböztet, megmagyaráz, kiterjeszt, általánosít, példákat hoz, saját szavaival újraír, újramond, összegez, kiegészít, elképzeli, kódot vált. Alkalmazás esetén bemutat, felhasznál, demonstrálni képes, illetve gyakorlati szituáció esetén alkalmazza tudását. Az analízis fázisában különbséget tesz, összevet, kiválogat, illusztrál, ok-okozatot (és következményt) keres, részletekre bont, csoportosít. Egybefoglalás (szintézis) esetén tervez, összeállít, szöveget alkot, megoldást javasol. A legmagasabb szinten a kritikai gondolkodás helyezkedik el, ahol a következtet, érvel, kritizál, cáfol, magyaráz, rangsorol, dönt, megítél, felételeket szab, kritériumokat állít (Györi-Gordon 2003:48).

A tanári kérdezés szintjeit továbbfejlesztve Bloom és Sanders (idézi Pethőné 2007:65) által javasolt ténykérdések, transzfer és interpretációs kérdések, alkalmazási, elemző, szintézis, értékelő kérdések egyaránt megtalálhatók a segédanyagokban.

A másik meghatározó didaktikai pillér jelen munkában az RJR modell. A befogadasközpontú és kompetenciafejlesztő irodalom tanulási folyamat tervezését és szervezését meghatározó általános tanulási keret, a Ráhangolódás – Jelentésteremtés – Reflektálás. Alapjait a konstruktív pedagógia biztosítja, amelyben a tudás nem kizárólag fix új ismeret, hanem az az előzetes tudásra épülő konstrukció. (A konstruktív didaktika néhány alapelve: meglévő tudásra építés, konceptuális váltások kidolgozásának szükségessége, differenciálás szükségessége, a tudás „becsülete” =minősége, a tanulói tevékenység fontossága, valós kontextusba ágyazottság. vö. Pethőné, 2005: 33-41) A ráhangolódási fázis szerepe a tanulásban, hogy a tanulók előzetes ismereteire, élményeire, tapasztalataira, gondolataira építkeznek, azokat hívja elő. Vagyis a folyamat egyfajta belső motivációból indul, hiszen a gyermek személyes belső tartalmait mozgósítja, mégpedig a (tudatosan és célirányosan megfogalmazott) tanári célnak (elsajátítandó témakörre való ráhangolódásnak) megfelelően. A pedagógus szerepe az előzetes tudásra épülő kérdésfelvetés, motiválás, de intrinzik motivációra építve. A jelentésteremtés a második tanulási folyamat, amelyben az új információk és gondolatok olvasása és értelmezése, felfogása és megértése történik, összhangban vagy ütköztetve az előzetes ismeretekkel. Középpontjában az olvasó/gyermek/tanuló befogadási „élménye” áll, melyre képes reflektálni, kritikai attitűddel szemlélni. „Ha a tanulók figyelemmel kísérik saját megértésük folyamatát, az információt aktívan illesztik saját értelmezői keretükbe, így célirányosan kapcsolják össze az újat a már ismerttel (Temple, Steele, Meredith, 1988. idézi Pethőné, 2005:85)” A kritikai gondolkodást támogató iskolai gyakorlat segít az értelemképzésben, az egyéni jelentés megteremtésében, és a tudásszerzést aktív-produktív folyamatnak tekinti. A tanulás-tanítás mint folyamat metakognitív, folyamatközpontú. A tudás reflektív és problémamegoldó. Jelentős szerepet kap a folyamatban az interperszonális intelligencia, fejlesztendő az intelligencia (kooperáció, empátia, tolerancia, konszenzuskészség). A döntés mindig közös (tanár és tanuló), a tudás adaptálható és életközeli, felhasználható (vö: Pethőné, 2005:46). A reflektálás folyamatában történik az új ismeret beágyazódása. Idejét tekintve a jelentésteremtésre szükséges idővel van összhangban, nagyjából azonos arányban kell szerepet kapjon egy tanóra tekintetében. A megértés tulajdonképpen legmagasabb szintjéig szükséges eljutni, amikor a diák/tanuló képes saját „nyelvén” megfogalmazni, visszaadni, átértelmezni az új ismeretet. Ennek a folyamatnak az időigénye - teljes mértékben természetes módon- eltérő. (Pethőné, 2005: 82-87)

I. ábra A tudáselsajátítási folyamat modellje, saját készítés, Pethőné, 2005:82-87 alapján

Tanulási korlátok

BTMN: (törvényi kategória) Beilleszkedési, magatartási, tanulási nehézség / gyengeség, amely szakmai kategóriaként a beilleszkedés, adaptív magatartás nehézsége és Tanulási nehézség / gyengeségként értelmezhető. Az intelligencia szint jellemzője az ép értelem, amely esetlegesen lehet átlagos vagy enyhén átlag alatti. A képességstruktúra kiegyensúlyozottan átlagos vagy enyhén átlag alatti, átmeneti jelleg vagy enyhe fokú elmaradás, egyes esetekben visszafordíthatóság jellemzi. Részterületet érintő tanulási nehézség, néhány tantárgyban jelentkező gyengébb teljesítmény, s a tünetek jelentkezése szorosan kötődik a tanulási tevékenységhez. A tantárgyi munkát segíteni és támogatni tudja a lassabb tempó, a több oldalról megerősített képzetek kialakítása valamennyi tantárgy ismeretanyagában, integrálva a folyamatba érzékszerveket. Kiemelt fejlesztési feladat a tanuló érzelmi biztonságának megteremtése sikerélmény, elfogadás-támogatás, kötődések kialakítása, illetve a problémák háttérének feltérképezése (tanulási nehézség és/vagy meg nem értettség el nem fogadás) lehet-e a tünetek mögött. Tanulási nehézség esetén a képességek fejlesztésével javulhat a tanulási teljesítmény, erősödnek a társas kapcsolatok és csökken a másodlagos tünetként jelentkező magatartási nehézség. (Demeterné által kiadott kurzus jegyzet alapján)

Tanulási zavar / Pszichés fejlődés zavara (SNI) – törvényi kategória - Beilleszkedés, adaptív magatartás zavara – szakmai kategória 1- (BNO: F 90 - 98), pl. A viselkedés és az érzelmi-hangulati élet zavarai, Hiperkinetikus zavar, ADHD.

Tanulási zavar / részteljesítmény zavara – szakmai kategória 2 - (BNO: F 80 – 89), pl. Dyslexia, Dysgraphia, Dyscalculia, Autizmus. Jellemzői az ép értelem, az intelligencia jellemzően átlagos vagy átlag feletti, ugyanakkor a részteljesítmény és az intelligencia által elvárt szint különbsége jelentős mértékű. A képességstruktúra heterogén.

Régi terminológia alapján – szakmai kategória -: mentális retardáció – törvényi kategória nincs – például Intellektuális képességzavar. Az intelligencia szint 70-85, a képességstruktúra kiegyensúlyozottan gyenge, homogén profil jellemzi. Több területen mutakozó tanulási nehézség, alacsony szintű tantárgyi teljesítmény, a tananyag megértésének és elsajátításának általános nehézsége. Ilyenkor valamennyi képességterületet fejleszteni kell, de a fejlesztés perspektívája behatárolt, kompenzációs technikák a tanulótól kevésbé várhatók. Megoldást nyújthat az adaptált tananyag, egyéni képességekhez igazítottan.

A sikeres fejlesztés néhány szempontja: Az tanulási-tudáselsajátítási folyamatban feltárt okok mélysége alapjaiban meghatározza, milyen szinten (mely kompetenciaterületek mentén szükséges közelíteni a tanuló problémájához (differenciált és egyéni képességek mentén történő segítség). Amennyiben a probléma oka kognitív, percepciós, motoros, úgy hatása eleinte a képességek szintjén érzékelhető. Később, ha nem kezelt, hatása mélyebbre húzódhat. Motivációs, emocionális, szociális okok esetén a probléma a személyiség szintjén okozza a nehézséget, ilyenkor a szociális és érzelmi készségek, képességek pallérozása szükséges. A teljes személyiség fejlesztését célzó, aktivitásra, együttműködésre, felfedeztetésre ösztönző tanulási technikák alkalmazhatók a pedagógiai gyakorlat valamennyi színterén. Javasolt fejlesztési irányok: drámapedagógia, – projektpedagógia, – kooperatív tanulás. (Demeterné, 2007)

Empirikus adatelemzés

A dolgozat problémafelvetése statisztikai információkkal kerül alátámasztásra, majd az írásbeli interjúk (kérdőívek) és a félig strukturált mélyinterjúk elemzésének eredményei kerülnek bemutatásra, végül a munka célkitűzése olvasható.

Statisztikai háttérinformációk: A 2019/2020-as tanév középfokú oktatás intézményrendszerét a KSH adatai alapján (összesen 2243 intézmény) intézménytípusonként és feladat ellátási helyenként tekintve, megoszlásuk az alábbiak szerint alakul. Leginkább gimnáziumokban (38%), ezt követően szakgimnáziumokban (31%), majd szakközépiskolában (22%), és szakiskola- készségfejlesztő iskolában (9%) történik az oktatás-nevelés. Ugyanebben az időszakban a középfokú nappali rendszerű oktatásban 411 ezer fő vett részt.

A gimnáziumokban tanulók száma nőtt, a diákok 46%-a (189 ezer fő) járt ebbe az iskolatípusba, míg a szakgimnáziumokban, illetve szakközépiskolában tanulók aránya csökkent. A középfokon tanulók 36%-a (149 ezer fő) szakgimnáziumba, 16%-a pedig (66 ezer fő) szakközépiskolába járt. A szakiskolába, készségfejlesztő iskolába járó tanulók száma 7 ezer fő volt, arányuk (1,7%) közel azonos a megelőző tanév adataival. Az SNI-tanulók arányát tekintve növekedés tapasztalható, 5,9% (24 ezer fő). Középfokon az SNI-tanulók közül a legtöbben szakközépiskolákban tanulnak: az ebbe az iskolatípusba járó tanulók közel 12%-a (7,8 ezer tanuló) sajátos nevelési igényű, leggyakoribb okként a súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavar (82%) fordult elő. A szakgimnazisták 4,2%-a (6,2 ezer fő), a gimnazisták 1,7%-a (3,2 ezer fő) SNI – vel diagnosztizált. A szakgimnazistás SNI-tanulók 86%-a, míg a gimnazisták 68%-a rendelkezik súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral. A szakiskolák és készségfejlesztő iskolák kivételével – ahol kizárólag a sajátos nevelési igényük miatt a többi tanulóval együtt haladni nem tudókat oktatják – a többi iskolatípusban szinte minden SNI-tanuló integrált oktatásban részesül.)¹. A 2020/2021-es tanév előzetes köznevelési és iskolarendszerű szakképzési statisztikai adatainak tekintetében az elérhető információk alapján technikumban, szakgimnáziumban (ideértve a technikum, kifutó szakgimnázium és Nkt. szerinti szakgimnáziumot) 11%, gimnáziumban 14% az ilyen diagnózissal tanuló diákok aránya². A gimnáziumokba ebben a tanévben 191,5 ezren, technikumokban, szakgimnáziumokban 143,2 ezren, szakképző iskolákban 56,6 ezren, szakiskolában és készségfejlesztő iskolában pedig közel 7 ezren tanulnak. Technikumba, szakgimnáziumba közel 6 ezer fővel járnak kevesebben, ám a 9. évfolyamra az előző évhez képest (3 százalékponttal) több tanuló nyert felvételt. A 2020/2021-es tanévben a 9. évfolyamra felvett közel 81 ezer tanuló 42,1%-a technikumba, 35,8%-a gimnáziumba nyert felvételt, míg 20,3%-a szakképző iskolában, 1,8%-a pedig szakiskolában, készségfejlesztő iskolában kezdte meg a tanévet. A 2020/2021-es tanévben a nevelési-oktatási intézményekben közel 93,7 ezer sajátos nevelési igényű gyermeket, tanulót nevelnek, oktatnak³. Összességében tehát fenti adatok alapján egyértelműen szükséges ennek a korosztálynak, ebben az iskolatípusban történő megsegítése (akár közvetlen, akár közvetett módon).

---

¹ <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas1920/index.html> (lt.2022.01.16)

² <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas2021e/index.html#tovbbiadatokinformcik> (lt.2022.01.16)

³ <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas2021e/index.html> (lt. 2022.01.16)

A kérdőívek és a félig strukturált írásbeli interjúk készítéséről, elemzéséről, és eredményeiről:

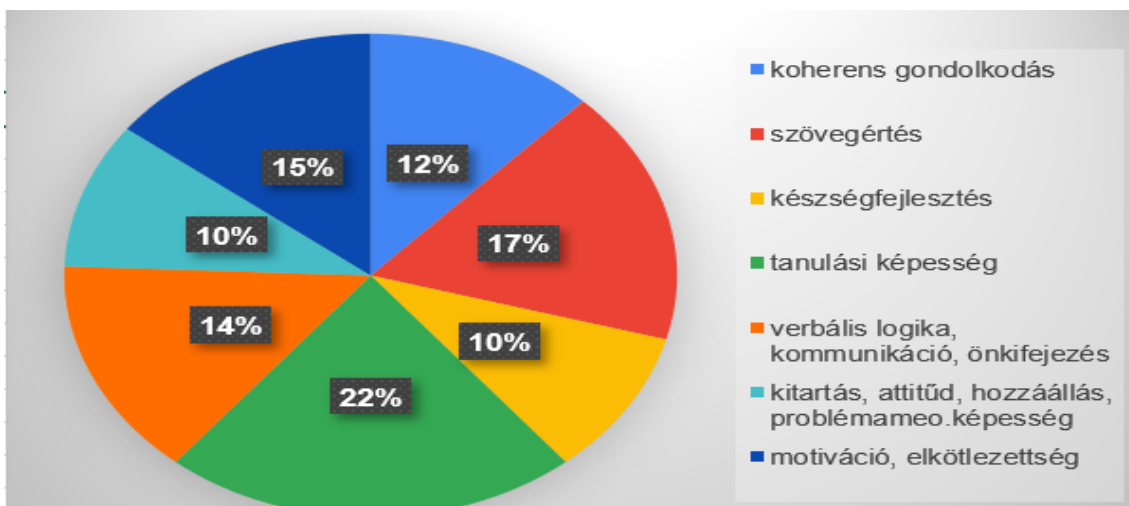
Az írásbeli interjúk kérdőíves formában kerültek lekérdezésre Google Forms segítségével (ld. 1.sz. melléklet) 2022. januárjában. Az adatok feldolgozás és elemzése Microsoft Excellel történt.

Válaszadók: szakmai csoporton belüli véleményekre irányult volna a kérdőív, a Facebook segítségével, ezért a *Fejlesztés középiskolában (tanulási zavarok, nehézségek)* csoportban lett volna elsőként megosztva. Az adminisztrátor arra hivatkozva tagadta meg a közzétételt, hogy a fejlesztőcsoport tagjai NEM magyartanárok – ezért másik csoportba irányította a lekérdezést. Ezek után az *Onlinemagyartanár, A Magyar Pedagógiai Társaság, A gyógypedagógusok a gyógypedagógiáért*, csoportokban gond nélkül közzétették, ám ezekből a csoportokból (nagy valószínűséggel) kitöltők nem érkeztek (eltérő napokon került sor a közzétételre). Személyes megkeresésre „rettenetes” hatékonysággal végül 4 hét alatt érkezett 26 kitöltő. Sajnálatos, döbbenetes ez a közöny, ami fogadja a témát⁴. Természetesen ismerősök körében (facebook) is kértem a kitöltést, mivel a kérdőív elején pontosan meghatározásra került az ideális kitöltő.

Kérdőív: Az összesen 12 kérdésből álló lekérdezés során öt nyitott kérdés, egy zárt kérdés, a többi esetben pedig válaszok megadása mentén lehetett véleményt nyilvánítani. A válaszok összegzéséből és elemzéséből az alábbiak állapíthatók meg: A kitöltők döntő többsége szerint a 11. évfolyamon tapasztalható leginkább nehézség (1-es kérdésre adott válaszok alapján a kitöltők 54% van ezen a véleményen). Az ismeret 50%, a készség 60% arányban lett megjelölve, a mindkettő válasz 15%-ban került megjelölésre a kitöltők által, valamint feltüntetésre került még a motiváció 20% is, mint meghatározó hiányosság és gátló tényező a tudáselsajátítási folyamatban (2-es kérdésre adott válaszokból). Ennek szűkebb keresztmetszetére rákérdezve (3-as kérdésre adott válaszok alapján) meglepő pl. „nem értem a kérdést” „a tananyag csökkenése” válasz is érkezett, ám igen sok fejlesztési terület is megjelölésre került. A 12-es ellenőrző kérdés eredményei alapján (két kérdésre adott válaszokat összegezve) kiemelten fontosnak tartanak a kitöltők a fejlesztést a szövegértés, személyiségfejlesztés, tanulás tanítása, szövegalkotás, önálló gondolkodás kialakítása, az olvasás és írás alapjainak megerősítését, valamint az olvasás megszerettetését. A komplex gondolkodás, az ismeretek szintetizálásával és az analitikus gondolkodással kapcsolatos területek fejlesztése szintén erőteljes igényként fogalmazódtak meg.

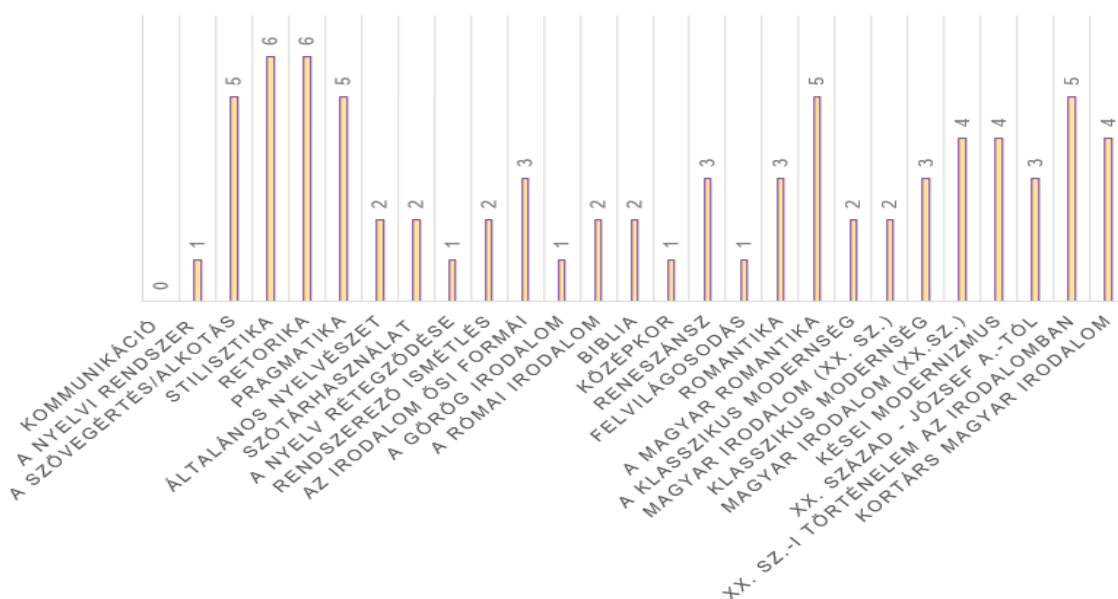
---

⁴ „A legkevésbé tapasztalt és legkevésbé aktív kör a felsős tanítóké, valamint az érettségit adó középiskolákban oktató pedagógusoké volt.” Pető-Ceglédi, 2012 szerint is. Azóta tehát a helyzet változatlan. Ennek is érdekes lenne utánajárni.

2. ábra Kiemelt fejlesztendő területek, saját készítésű ábra, a kérdőív 3-as és 12-es kérdéseire adott válaszok összegzésének szemléltetése

A fejlesztendő témakörök esetében (4-es kérdésre adott válaszok) közelebbi információt sikerült kinyerni abban a tekintetben, hogy melyek azok, amelyek nehézséget okoznak a tanítási órákon. A kérdésre adott válaszok a dolgozat irányát tekintve kiemelten fontosak, hiszen orientálják a készítendő segédanyag(ok) témakörét. Legtöbbször a mindig nehéz (10/9 diák nem érti) kategóriát (legalább 5 kitöltő ezt jelölte) az alábbi témakörök tekintetében jelölték: szövegértés és alkotás (5 kitöltő), stilsztika (6 kitöltő), retorika (6 kitöltő), pragmatika (5 kitöltő) a magyar romantika irodalma (5 kitöltő), XX. századi történelem az irodalomban (5 kitöltő).

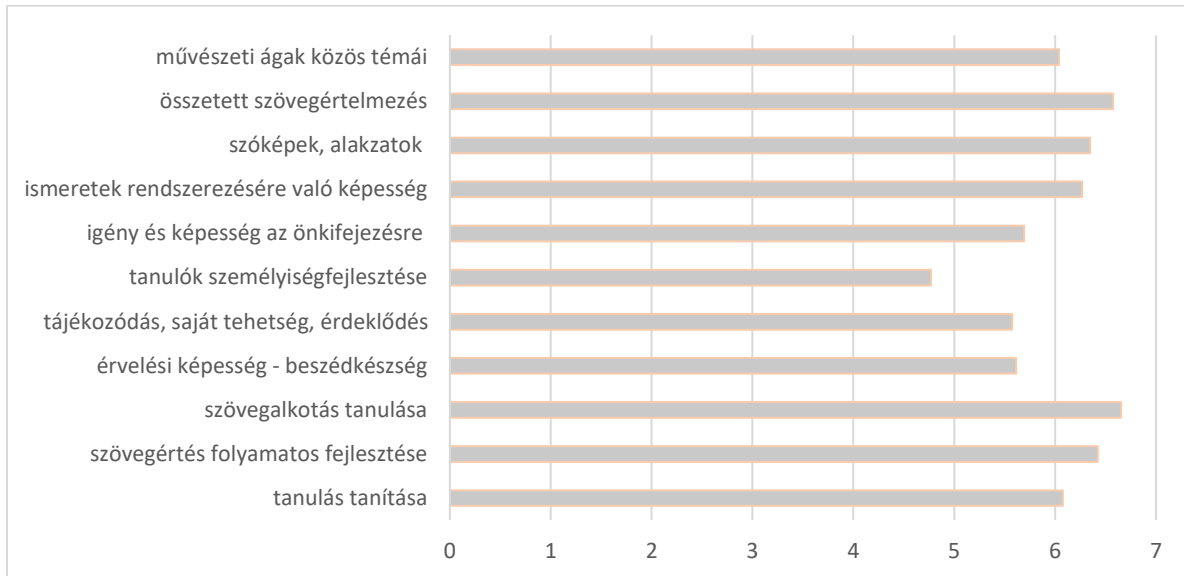

1. grafikon Kiemelt fejlesztendő témakörök, saját készítésű ábra, a kérdőív 4-es kérdésére adott válaszok szemléltetése

Másik kontextusban: *Mely téma feldolgozása az Ön számára a legkevésbé kedvelt?* igen ellentmondó válaszokat kaptam. Többségében a nyelvtörténet („magolós téma”), a barokk, felvilágosodás (és „filozófiai háttér”), Csokonai („hosszú versek sok idegen szóval, amit a diákok nem értenek”), valamint a novellafeldolgozás, stilisztika, XX századi és kortárs irodalom – modernség -, továbbá a helyesírás kerültek felsorolásra (5-ös kérdésre adott válaszok). A jelenlegi oktatási segédanyagok használhatóságát firtató kérdésre (meglévő és elérhető tankönyvek, tanítási-tanulási segédanyagok) 55%-ban elégedetlenek a válaszadók, az esetek többségében maguk készítik el ezeket (6-os kérdésre adott válaszok). Tehát a készítendő segédanyag vélhetően hasznosnak bizonyul majd. Az egyéni fejlesztések során használható segédanyagok kapcsán összegzett tapasztalatok vegyesek (7-es kérdésre adott válaszok). Leginkább saját fejlesztésű és készítésű segédanyagot használnak a válaszadók, pl. fejlesztő füzeteket gyakorlókérttyákat, de többen annak is hangot adtak, hogy „nehézkés használható segédanyagot találni. Mindig hozzá kell nyúlnia az embernek...”, nehezményezik a nyelvezetet, a korosztályi sajátosságok figyelmen kívül hagyását is, illetve hiányolják a kitöltők az ismeret bővítésére fókuszáló segédanyagokat. A kérdőív eredményeinek feldolgozása ugyanakkor óvatosságra int. Ennek a véleményfeldolgozási módnak a megbízhatatlanságát erősíti, hogy a kérdésre és az ellenőrzőkérdésre adott válaszok több esetben nincsenek összhangban egymással. Például a 2-es kérdésre adott válaszoknál az ismeretet csak 25%-ban jelölték meg, mégis a 7-esnél ismeretközpontú és kevésbé készség orientált témaköröket nevesítettek. A használt taneszközök milyenségére kérdezve (8-as kérdésre adott válaszok) 40%-ban az online vagy okos eszközöket, 30%-ban ppt/elektronikus eszközök, és 30%-ban hagyományos nyomtatott formátumú munkafüzet típusút jelöltek a kitöltők. Ez az eredmény igen szoros. Nincs egyértelmű, jelentős elköteleződés a hagyományosnak titulált, és az okos eszközök használatának tekintetében. Ugyanakkor, egy olyan új eszközt, amely integrálja a nyelvtani és irodalmi témaköröket miközben a nehezen tanuló gyermek számára is jól használható 90%-ban használnának a megkérdezettek (9-es kérdésre adott válaszok). Ezzel szembeni elvárásként megfogalmazásra kerültek (10-es kérdésre adott válaszok) az alábbi követelmények: nyelvi jelenségek bemutatása az irodalmi műveken keresztül, színes, képes, nem zsúfolt, rendszerezett ábrák, gondolkodtató, önálló megismeréshez segítséget adó, gyakorlatorientált, élményszerű. Ugyanakkor kívánalom egy új taneszközzel szemben, hogy párhuzamosan építkezzen a tananyag nehézségének és a diákok életkori sajátosságainak megfelelően a nyelvtan és az irodalom szaktárgy tartalmára is.

Fontosnak tartják a pedagógusok, hogy a gyakorlat irányából közelítse meg a problémát, legyen könnyen kezelhető és áttekinthető, akár telefonról is. Legyen szakmailag színvonalas, digitalizált és interaktív, amely alkalmas motiválásra is.

A kerettantervben megfogalmazott) cél- feladatrendszerek rangsorolása az alábbiak szerint alakult (11-es kérdésre adott válaszok).

2. grafikon A kerettantervben megfogalmazott cél-, és feladatrendszerek rangsorolása, saját készítésű ábra, a kérdőív 11-es kérdésére adott válaszok összesítése

Legfontosabb a tanulók személyiségfejlesztését tartották, második helyen a tájékozódás, saját tehetség, érdeklődés végzett. Harmadik helyre a rangsorba az igény és képesség az önkifejezésre került, negyedik helyen végzett az érvelési képesség – beszédkészség, ötödik helyen a művészeti ágak közös témái kerültek. A tanulás tanítása a hatodik, az ismeretek rendszerezésére való képesség és a szövegértés folyamatos fejlesztése a holtversenyben a hetedik, a szövegalkotás tanulása csak a nyolcadik helyekre kerültek. A dobogó utolsó fokaira -vagyis a legkevésbé fontosnak ítélt pozíciókra – a szóképek, alakzatok (kilencedik), és az összetett szövegértelmezés kerültek (A 4-es kérdés válaszáinál ugyanakkor a szövegértés végzett a dobogós pozíciók egyikén ld. 1. ábra).

A félig strukturált írásbeli interjúk

Kitöltők: A félig strukturált írásbeli interjúk során (2.sz. melléklet) hólabda módszerrel történt a megkeresés, elkötelezett és hosszú évek óta odaadó munkát végző kollégák vállalták az adatközlést, akik készek voltak időt és energiát szentelni a lelkiismeretes válaszadásra.

Félig strukturált írásbeli interjúk: Tekintettel a pandémia által behatárolt lehetőségekre, az interjú kérdései írásban, és online formában szóban is egyeztetésre, pontosításra kerültek. A válaszok a 2.sz. mellékletben teljes terjedelmükben, míg az alábbiakban összegezve, tematizáltan kerülnek bemutatásra. A félig strukturált írásbeli interjú témafelvetései négy szegmens mentén kerültek meghatározásra, ezek az alábbiak voltak:

1. Mióta tanít, mit tapasztal a diákok készségei, képességei, információ igénye kapcsán?
2. Lát-e olyan tendencionális változást, ami az utóbbi években nehezíti munkáját?
3. Témakörökre gondolva melyek jelentenek nagyobb kihívást a mindennapi munkája során?
4. Taneszközök tekintetében mik a tapasztalatai, van-e ami segítségére lehetne, milyen elvárásokat fogalmazna meg egy hatékonyan tartott segédanyaggal kapcsolatban?

A kapott válaszok összegzése, és tematizálása, szemantikai elemzése során megállapíthatóak az alábbiak. A válaszadók egyaránt úgy vélik, szükséges a diákok szövegértési, szövegalkotási, helyesírási ismereteinek és készségeinek alapos áttekintése, fejlesztése a középiskolai tanulmányok megkezdésével. Ennek nehézségeit bemenetként és átmenetként a 9. évfolyamon érzik a leginkább. Bár az oktatáspolitikai kérdések (tanterv, tananyag, tananyag strukturálása, taneszközök) is előkerültek, legmarkánsabban az általános iskola elégtelenségét, a szülők szerepét emelik ki a válaszadók számukra nehézséget okozó tényezőként. Egyértelműen megjelölték a szociális és kommunikációs képességek és készségek hiányát, mint nehézség, illetve az összefüggések látására való képtelenséget is problémaként emelték ki a kollégák. Az értő olvasás és maga az olvasás kérdésköre is számos aspektusból jelent meg, mint a problémák kiindulópontja. Részletesebben az alábbi táblázat szemlélteti a válaszadók vélekedéseit.

interjúalany	készség, képesség, információ igénybeli tapasztalat	hiányosságok	témakörök, évfolyamok	elvárások taneszközzel szemben	egyéb tényezők
1	koncentráció, nem elmélyült figyelem, felszínesség, ok-okozati érdektelenség	értő olvasás, motiváció, szociális kompetenciák, kommunikációs készségek alapkészségek hiánya => korábbi	9. évfolyam szövegalkotás, kommunikáció, gyakorlati tudás, szintetizálás	hagyományos	szülők szerepe, olvasás hiánya, oktatáspolitikai tényezők, célok hiánya

interjúalany	készség, képesség, információ igénybeli tapasztalat	hiányosságok	témakörök, évfolyamok	elvárások taneszközzel szemben	egyéb tényezők
		intézmények szerepe helyesírás			
2	Alapvető céltalanság és érdektelenség	alapkészségek hiánya => korábbi intézmények szerepe, helyesírás	9. évfolyam szövegértés, szövegalkotás, szintetizálás görög irodalom	hagyományos,	olvasás hiánya, értékek és tisztelet fogalmainak értelmezési nehézségei, kiegészé problématikája
3	részképeség zavar nő, SNI stigma, digitalizáció nő, személyes kapcsolatok csökkenek, verbalizációs problémák (megértés hiányos)	alapkészségek hiánya => korábbi intézmények szerepe, kommunikációs készségek alapkészségek	kötelező olvasmányok, Homérosz, Csokonai, Berzsenyi, régi magyar irodalom, szövegértés, szövegalkotás, szintetizálás	digitális: érdekes, modern, figyelem-felhívó	tankönyvkezelési nehézségek (nem praktikus elrendezés) tantervi kánon – oktatáspolitikai (tartalmi szabályozók, érettségi változása) pedagógusi attitűd szerepe és hatása az oktatási tevékenységre

3. táblázat Összefoglalás az írásbeli félig strukturált interjú tartalmából

Összegezve a problémafeltárás eredményeit, elmondható, hogy egyrészt a 9. és 11. évfolyam a leginkább nehéz a kollégák számára. Készségek, képességek terén a szövegértés és szövegalkotás, kommunikáció, érzelmi intelligencia és motiváció jelentek meg nyomtatékosan. Témakörök tekintetében irodalomból a görög irodalom, XX. századi irodalom a történelemben, és a romantika korszaka fogalmazódtak meg, ahol jelentős nehézség és gyakori fennakadás tapasztalható. Nyelvtanból a pragmatika, retorika, stilsztika és a helyesírás a kiemelten problémásak. A segédeszközzel szemben megfogalmazott elvárások igen vegyesek. A hagyományos és digitális megítélése nem egységes, pozitív és negatív (támogató és elmarasztaló) attitűdök egyaránt fellelhetőek mindkettő vonatkozásában. Ami egyértelmű: konkrét, motiváló, jól értelmezhető segédanyagra határozott igény van.

A dolgozat célja tehát egy olyan szakgimnazista SNI és BTMN diákok tudáselsajátítási folyamatát támogató oktatási segédanyag létrehozása, amely a kérdőív és az írásbeli félig strukturált interjúk válaszait felhasználva magyar nyelv és irodalom fókusszal segíti a pedagógusok és a diákok sikeres, közös tevékenységét a tanítási órákon.

Az elkészített oktatási segédanyagok bemutatása

Az elkészítés koncepciója

A segédanyagok elkészítésének szempontjai az interjúk eredményei alapján kerültek meghatározásra. A kijelölt évfolyam: 9, 11. Feldolgozáskor leginkább problémásnak megjelölt témakörök: stilisztika, retorika, pragmatika, helyesírás, szövegértés és szövegalkotás. Irodalmi témakörök a görög irodalom, modernség, és a XX. századi történelem az irodalomban.

A feldolgozásra választott művek kijelölése, indokok bemutatása. A választott irodalmi alkotások jórészt szerepelnek a NAT és a Kerettanterv vonatkozó és aktuális szabályozóiban. A nyelvtani ismereteket az irodalomba ágyazottan szükséges integrálni, mert tanulásmódszertani szempontból - tapasztalatom és véleményem szerint - sokkal inkább hatékony az ismeretek beépülése ezen a módon.

Bár a kérdőívnel korosztályként a 11. évfolyam jelent meg legmeghatározóbb módon, a témakörök megjelölésekor ez nem validálódott. Ezért a témakörök meghatározásánál az alábbiak kerültek kiválasztásra, feldolgozásra.

1. XX. századi történelem az irodalomban - Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról
Megjelenítendő és beépíthető témák: stilisztika, pragmatika, szövegértés, szövegalkotás, retorika. Az ikonikus alkotás gazdag információs bázisként szolgál a rendszer szemléletes bemutatására. A témakör 12. évfolyamon kerül elő irodalomból, ám a nyelvtan témakörök között korábbi évfolyamra is beilleszthető (a helyi tanterv függvényében).

2. Modernség irodalma – Déry Tibor novellisztikája

Megjelenítendő és beépíthető témák: stilisztika, pragmatika, retorika, helyesírás, szövegértés, szövegalkotás. A témakör a 11. évfolyam ismeretanyaga.

3. Madách Imre: Az ember tragédiája

Megjelenítendő és beépíthető témák: stilisztika, pragmatika, retorika, helyesírás, szövegértés, szövegalkotás.

Madách műve műfaji sajátosságaiban illeszkedik a görög irodalomban is érintett témák világához, így ezek a feladattípusok adaptálva és kreatívan ötvözve őket mindkét témakörnél hasznosak lehetnek. A témakör 11. évfolyamon jelenik meg.

4. A görög irodalom – Iliász és Odüsszeia

Megjelenítendő és beépíthető témák: stilisztika, pragmatika, retorika, helyesírás, szövegértés, szövegalkotás. A témakör a 9. évfolyam tananyaga.

Alábbiakban összefoglalóan kerültek kigyűjtésre az alap és a magasabb rendű műveletekre jellemző gondolkodási műveletek, és a hozzájuk tartozó segítő kérdések. A feldolgozási folyamatban alkalmazható feladattípusok a későbbiekben témakörökhöz kapcsolódóan jelennek meg. (Pethőné, 2005 alapján)

Alapműveletek

a.) ismeret

segítő kérdések: Nevezd meg..! Sorold fel..!, Válaszd ki...!, Jelöld ki..!, Határozd meg..!, Ki, mi, mikor, hol, hogyan, melyik, milyen, mennyi...?

b.) megértés

Gondolkodási műveletek: tényeket, alapelveket felfog, értelmez és eljárásokat mérlegel, megkülönböztet, felbecsül, megmagyaráz, kiterjeszt, általánosít, példákat hoz, saját szavaival újraír, újramond, vagy összegez, kiegészít, elképzeli, kódot vált.

segítő kérdések: Képzeld el..!, Mondd el saját szavaiddal..!, Mondj rá példát..!, Különböztess meg...!, Magyarázd el...!, Egészítsd ki....! , Rajzold le...! Mi az alapötlete?, Milyennek képzeld..?, Mit gondolsz...?, Hogyan foglalnád össze...?, Miért?

c.) alkalmazás

Gondolkodási műveletek: az alapelveket képes új koncepciókra vonatkoztatni, gyakorlati helyzetekben alkalmazni, be tudja mutatni a módszer helyességét: megcserél, bemutat, felfedez, módosít, megjósol, megold, felhasznál, demonstrál.

segítő kérdések: Használd fel..!, Változtasd meg...!, Módosítsd...!, Találd meg..!, Demonstráld..!, Hogyan példázza..?, Hogy áll kapcsolatban..?

Magasabb rendű műveletek

- elemzés

Gondolkodási művelet: felismeri az érvelés logikai hibáit, tények és hatások között különbséget tesz, képes elemezni a szöveg szerkezetét: különbséget tesz, azonosít, illusztrál, összevet, csoportosít, indítékot, okot és következményt keres, részekre bont.

segítő kérdések: Oszd fel..!, Vázold..!, Illusztráld..!, Vizsgáld meg..!, Bontsd elemeire..!, Hasonlítsd össze..!, Következtess ki..!, Mik a részei/tulajdonságai.., hogyan csoportosítanád..? , Miben hasonlít, miben különbözik..?, Mik az okai, indítékai? , Mivel bizonyítanád..?

- egybefoglalás

Gondolkodási művelet: jól szerkesztett szöveget ír, ugyanilyen beszédet mond, saját alkotást ír: tervez, kombinál, összeállít, alkot, módosít, szöveget alkot.

segítő kérdések: Csoportosítsd..!, Kapcsold össze...!, Tervezd meg..!, Alkosd meg..!, Javasolj megoldást..!, Mire következtetsz...?, Milyen gondolatokat fűznél hozzá?, Hogyan készítenél egy új..?, Mi történne, ha x és y összekeveredne..?, Mi lenne, ha...? Milyen megoldási javaslataid lennének..?

- értékelés

Gondolkodási művelet: véleményt alkot.

segítő kérdések: Döntsd el..!, Ítéld meg..!, Értékelj..!, Bizonyítsd be..!, Rangsorold..!, Egyetértess-e..?, Mit gondolsz..?, Mi a legfontosabb..?, Hogyan rangsorolnád...?, Hogy döntenél..?, Milyen feltételeket szabnál..?

Képességterületek fejlesztési lehetőségei:

Szociális kompetencia: együttműködésre és az erősségek használatára épülő feladatok, erősségek felismerése, felfedeztetése és fejlesztési lehetőségei a pozitív pszichológia (öntudatosság, önuralom, érzelmi intelligencia) technikáival. Miben vagy jó?, Miben jó a társad? Írd le!, Hasonlítsd össze a szereplő és a saját, valamint a társad jó/előnyös és rossz/hátrányos tulajdonságait! Kooperatív szerepek (Kagan-Spencer, 2001), építő és a közös munkát ösztönző együttműködés szerepének hangsúlyozása, megtapasztaltatása. Személyen belüli és személyközi intelligencia fejlesztése. Előbbi pl. a TTM tábla ld. Pethőné 2007:293, Insert (Pethőné 2007:252), Rövid esszé (Pethőné 2007:283), Pókhálóábra (Pethőné 2007:228), Kilépőkártya (Pethőné 2007:263).

A személyközi pl. a Három megye egy marad (Pethőné 2007:229), Vándorló csoportok (Pethőné 2007:298), Irodalmi körök (Pethőné 2007:238), Disputa (Pethőné 2007:211), Sarkok (Pethőné 2007:283), Háromlépéses interjú (Pethőné 2007:231), Eszmecsere (Pethőné 2007:217) stb. tanulási eljárások használatával fejleszthető.

Testtudatosság: A test szerepe a tanulási folyamatban, a holisztikus szemlélet becsatornázása az oktatási-nevelési folyamatba. Feladatok a testtartásra, a verbális és nonverbális kommunikáció használatának tudatos használata, jelentősége. Feladatok fejlesztéséhez pl. Szerepháló (Pethőné 2007:286), Állóképek (Pethőné 2007:205), Akadémikus vita (Pethőné 2007:205).

Sikerélmény biztosítása: Képességterületek mentén biztosított, egyéni fejlesztési lehetőséget magán rejtő feladatokkal, állandó (objektív dicséreten alapuló- asszertív kommunikáció, szendvics-elv mentén történő) értékelés. Pedagógiai tudatosság a feladatok tervezésekor. Growth mindset-be kerülés elősegítése – ld. fent leírtak-, visszajelzés az értékelés módjával. (Arató,2017).

Figyelem: (Vizuális): Mi változott?, Keresd a pártját! Melyik nem illik a sorba? Labirintus játék: térben papíron, mágnessel, Nagy képen kis részlet megtalálása, Felvillantott képek, információk megfigyelése, Lényeges információ kiemelése szövegből, képekből. (Auditív) Kiemelt inger érzékelése, jelzése: taps, koppantás megbeszélte jelre, szóra, Háttérzaj készítése.

Koncentráció: Az egyén koncentrációjának minőségi fejlesztése, a bevonódás elősegítésével (megfelelő ráhangolódás) és a motiváció (tanulási folyamatban tartás) biztosításával. Érdeklődésnek és képességnek megfelelően megválasztott feladatok rendelkezésre állásával.

Emlékezet: (vizuális): Memória, Mi változott?, (auditív): mondatbővítő játék, szókereső, (komplex emlékezet) : fénykép + kapcsolódó hang felismerése, Asszociációs játék: Erről jut eszembe, (verbális emlékezet): Szólánc, Mondatnyújtás, Az elhangzott mondat pontos megismétlése, szavak, történések sorrendje, memorizálása után felidézés, Viccek mesélése.

Vizuomotoros készség fejlesztése: vizuális megfigyelő és elemző készség fejlesztése, téri tájékozódás fejlesztése, mozgásutánzás, egyensúlyérzékelés fejlesztése az egyes témákba integráltn.

Vizuális érzékelés, észlelés: Rész-egész viszony pl. rajz kiegészítése, mozaik játékok, puzzle, Gestalt-látás (egységben látás) pl. képek kiegészítése egészé. Változás megfigyelése: hiányok pótlása minta alapján stb.

Alakkonstancia: alak- és formaállandóság: ábrák felismerés elforgatva, egymásra rajzolva, változó helyzetekben.

Szerialitás: tér, idő folyamat sorrendiségének megjelenítése a diák tanulási stílusának megfelelően, nehézségi szintjeit szintén a tanuló képességéhez igazítva. Az események kisebb részre bontásával megkönnyíthető a feldolgozás, biztosítható az egyénre szabott, fokozatos kihívás (ezáltal a sikerélmény, bevonódás).

Viselkedés és az érzelmi-hangulati élet szabályozására irányuló aktivitás: olyan feladatok, amelyek az egyéni tapasztalásra épülve a tanuló látens előzetes tudását mozgósítják, ezáltal növelik a bevonódást, és a folyamatos flow („fele annyit fogyaszt az agy, miközben kétszer annyit teljesít” vö. Oláh, 2012) élmény hatásának ki/felhasználását.

Tevékenységközpúság: minél több érzékelési csatorna bekapcsolódik a tanulási folyamatba (látás, hallás, ízlelés tapintás), annál inkább elősegíti az új információ tárolását az agyban. Ha saját tevékenység is történik - pl. Készítsd el..!, Jelenítsd meg..!, Ábrázold..!, Képzeld el és oszd meg másokkal..! – a tudás interiorizálódik.

Logikai-matematikai intelligenciaterület: ok-okozatiság, jóslás, rendszerezés, becslésre, jóslásra, következtetés levonására vonatkozó kérdések és feladatok pl. Fürtábra (ld. Pethőné 2007:220), T-táblázat (ld. Pethőné 2007:291), Gondolkodástérkép (ld. Pethőné 2007:225), Halmazábra (ld. Pethőné 2007:228).

Szöveges feladatértés: a szöveg feldolgozását (megértését) segítő feladatok, különféle kommunikációs helyzetek, műfajok és regiszterek esetén. Vélemények, érvek és álláspontok alkotására, és azokra történő reflektálás a szöveg kontextusában. pl. Kettéosztott napló (ld. Pethőné 2007:258), Szakaszos olvasás, Belső hangok (ld. Pethőné 2007:209), Egy témáról különböző szerepekben (ld. Pethőné 2007:214), Kérdezzük a szerzőt (ld. Pethőné 2007:257), Ötsoros (ld. Pethőné 2007:279), Írószeminárium (ld. Pethőné 2007:241), Pletykajáték (ld. Pethőné 2007:280) stb.

Elvont fogalmak feldolgozása: A fogalom diák által történő meghatározásával segíteni kell a verbalizálást, ezáltal létrejön annak megértése (vö. konstruktív pedagógia). Milyen, amikor igazságos veled valaki, mit és hol, hogyan érzel? Hogyan határoznád meg a fogalmat saját szavaiddal, hogyan jelenik meg mindez a feldolgozott műben.

Taktilis észlelés: tárgyak felismerése tapintás alapján, Mit rajzolok a hátadra, tenyeredbe? Időérezékelés, tájékozódás időben: Eseménysor összeállítása (képek, mondatcsíkok) segítségével.

Mozgás (nagymozgások): mozgásutánzó játékok álló helyzetben, mozgó helyzetben, Szoborjáték (Gabnai, 1999:85). Szabályokhoz kötött mozgásos játék, egyensúlyozást fejlesztő pl. guggolás, fél lábon állás, ugrálás, szökdelés, Mozgássorok kitalálása, (finommozgás):

gyurmázás: gömbölyítés, nyújtás, lapítás, formázás, Labirintus játék, Kéztorna, ujj-játékok, zongorázás, gépelés, ujjbábozás.

Általános tájékozottság: mondat kiegészítés, mondatfűzés: megadott szavak mondatba foglalása. A mondatok tartalmilag kapcsolódjanak egymáshoz, Igaz-hamis: állítások gyűjtése, készítése, eldöntése, Szókitaláló: 3-4 kulcsszó alapján nevek, fogalmak kitalálása⁵

Stilisztika, pragmatika, retorika

Az egyes témakörök feldolgozási folyamatát a kérdezési szintek mindenképpen meghatározzák, célszerű előre kijelölni, hogy mely gondolkodási művelet megvalósítása a cél az adott tanóra adott részében. Ezt foglalja össze az alábbi táblázat a feldolgozandó művekre vonatkoztatva a felmerült nyelvtani témakörök stilisztika, retorika és pragmatika kapcsán, hiszen ezekre később -terjedelmi korlátok miatt- részleteiben már nem térek ki.

A gondolkodás szintjei, kognitív taxonómia		gondolkodási műveletek	stilisztika (antikvítás, romantika, modernség,	retorika (+ szövegtani ismeretek, meggyőzés és hatásfokozás eszközei)	pragmatika (író-, műspecifikus kérdések)
alapl műveletek	ismeret		<p>Válaszd ki melyik stílusirányzatra jellemző? Határozd meg az irodalomtörténeti korszakok időtartamát, készíts számegeyent! Nevezd meg a modernség vagy antikvítás irányzatait! Sorold fel a Szerelem⁶ helyszíneit! Nézd meg az erről készült filmet, kik a szereplői, hogyan jelenik meg benne a szabadulás, a halál...stb.?</p>		
	megértés	tényeket, alapelveket felfog, értelmez és eljárásokat mérlegel, megkülönböztet, felbecsül, megmagyaráz, kiterjeszt, általánosít, példákat hoz, saját szavaival újraír, újramond, vagy összegez, kiegészít, elképzeld, kódot vált	<p>Hogyan foglalná össze Madách stílusát, mondjad el saját szavaiddal! Emlékszel anyukád hogyan fürdetett Téged? Miért ír olyan szemléletesen a fürdetésről Déry? Keress különbségeket az isteni beavatkozás vonatkozásában az Iliászbán és Odüsszeiában. Mondj példát a szöveg felépítésének változására ennek kapcsán. Válaszd ki a kedvenc énekedet/színedet, ad elő saját szavaiddal, jelenítsd meg társaiddal főbb eseményeit. Milyen szavakat használtál – készíts szótárt! Miben más a szókészlet, mit tesz ez a mű stílusával?</p>		

⁵ A képességterületek fejlesztési lehetőségei a BTMN szakmai ajánlás felhasználásával készült.

⁶ A táblázatban színekkel jelöltem, hogy melyik műre vonatkozik a kérdés, ezzel ránézésre is megkönnyítve a további felhasználást. A kérdések a művekre interpretálhatók, és tetszés szerint, az óra céljának és a kívánt gondolkodási szintnek megfelelően továbbfejleszthetők.

A gondolkodás szintjei, kognitív taxonómia	gondolkodási műveletek	stilisztika (antikvitás, romantika, modernség,	retorika (+ szövegtani ismeretek, meggyőzés és hatásfokozás eszközei)	pragmatika (író-, műspecifikus kérdések)
magasabb rendű műveletek	alkalmazás	<p>az alapelveket képes új koncepciókra vonatkoztatni, gyakorlati helyzetekben alkalmazni, be tudja mutatni a módszer helyességét: megcserél, bemutat, felfedez, módosít, megjósol, megold, felhasznál, demonstrál</p> <p>Módosítsd a 15. szín szerzői utasításait! Hogyan példázza az emberi értékeket Iliász? Hogy áll kapcsolatban Déry műve és a film? Találd meg és jelöld a Szerelem c. novellában az összes szint! Hogyan befolyásolja (segíti) ez a megértést? Mi a szerepe? Az elemzésnél megadott feladat Illyés műve kapcsán alkalmazás is. Változtasd meg az Invokációt! költői eszköz fogalma lehet képi vagy kevéssé képi – szedjed össze melyikre mi jellemző – keress a versből példákat is rá Hol találkozol hasonlítással – mit- mivel és mi alapján hasonlít össze a költő, segít-e miben segít neked ezzel? Jó-e/könnyebb-e így megérteni? Gyűjts napi példákat a saját életedből pl. elaludtam reggel, mert úgy aludtam akár a bunda – mit mivel és mihez, mi alapján hasonlítasz (ez egy párhuzam is lehet, ami további kifejtést rejt magába)</p>		
	elemzés	<p>felismeri az érvelés logikai hibáit, tények és hatások között különbséget tesz, képes elemezni a szöveg szerkezetét: különbséget tesz, azonosít, illusztrál, összevet, csoportosít, indítékot, okot és következményt keres, részekre bont</p> <p>gomolygó – lobogó; táguló-kimeredt, ernyedten-ernyedetlen, kürt-trombita, régi istened – rég istened, dadog – felelget, bénító-butító, világban (és homályban) – hidegben (és homályban), tenger-tó, az-ez, fiad-gyermeked, töprengnél, de eszmét tőle fogan csak elméd, eszmélnél, de eszme csak övé jut eszedbe, futva bár Szaharában – akár a Szaharában: => melyik mit jelent, milyen a stílusa, melyik mivel több vagy kevesebb, melyik tetszik Neked jobban, miért, mivel helyettesítenéd ezeket a szavakat Illyés művében.⁷ A vers egy kiválasztott részletét adjátok elő különféle stílusban pl. szomorúan, vidáman, boldogan, elkeseredve. Mit veszel észre, mi segít, mi hátráltat az előadásodban? Ugyanez a többi mű esetében is értelmezhető.</p>		
egybefoglalás	<p>jól szerkesztett szöveget ír, ugyanilyen beszédet mond, saját alkotást ír: tervez, kombinál, összeállít, alkot, módosít, szöveget alkot</p> <p>Milyen megoldási javaslataid lennének Madách művének másfajta befejezésére? Játssz el, jelenítsd meg saját instrukciók (csoporttársak adják) mentén! Mi történne, ha Iliász és Odüsszeusz jelleme összekeveredne? Mire következtetsz, a Szerelem c. novellában megjelölt színek alapján, milyen gondolatokat fűznél hozzá, ez miért fontos? Az elemzésnél megadott feladat Illyés műve kapcsán ide is tartozik.</p>			

⁷ Illyés versének két változata egymás mellett: <https://deske.hu/iras/link/egy%20mondatt-2%20verzio.htm> (lt.22.07.27)

A gondolkodás szintjei, kognitív taxonómia	gondolkodási műveletek	stilisztika (antikvitás, romantika, modernség,	retorika (+ szövegtani ismeretek, meggyőzés és hatásfokozás eszközei)	pragmatika (író-, műspecifikus kérdések)
értékelés	vélemény alkotására kész és képes ezt verbalizálni (megjeleníteni)	<p>Hogy döntene a romantika hőseként Ádám a mű végén? Milyen feltételeket szabnál (milyen szavakat használnál hozzá) Odüsszeusznak előbbi hazatéréséhez? Bizonyítsd be, hogy Madách műve a modernizmus alkotása! Egyetértesz-e azzal, Döntsd el, hogy a 3. színben mely érveknek milyen szerepet szán az alkotó! Nyilváníts véleményt B.ről! Állításaidat érvekkel támaszd alá! Hallgassuk meg Madách művének egy színét hangskönyv illetve Karinthy: Az emberke tragédiája c. feldolgozását szintén auditív formában a youtube segítségével. Szemponttáblázat segítségével hasonlítsuk össze a stílusselejteket, stílushatásokat, retorikai eszközöket!</p>		

4. táblázat Kérdezőtechnika a gondolkodási szintek és műveletek figyelembe vételével, témakörönként saját készítésű táblázat a szakirodalom alapján

1. XX. századi történelem az irodalomban - Illyés Gyula: Egy mondat a zarnokságról

Feldolgozási terv a gondolkodási szintekre építve

Alapműveletek

a.) ismeret

segítő kérdések: Nevezd meg Illyés Gyula életének nevezetesebb eseményeit! Sorold fel néhány művét! Válaszd ki, mely stílusirányzatot képviselve tevékenykedett! Határozd meg, mely történelmi események zajlottak ekkor a világban, és Magyarországon!

feladattípusok:

Nézz utána, mit jelentenek az alábbi szavak/szóösszetételek!⁸ (TTM tábla)

szó	Tudom	Tudni akarom	jelentés	Megtanultam
nemzetközi hírnév	X	✓	ismert a világ különböző részein	✓
bolshevik diktatúra	✓	X	X	

b.) megértés

Képzeld el milyen lehetett Illyés korában élni! Mond el saját szavaiddal, mi lenne másként, ha ma is akkor lenne!

⁸MEK: A magyar nyelv értelmező szótára <https://mek.oszk.hu/adatbazis/magyar-nyelv-ertelmezo-szotara/kereses.php?kereses=bolshevik> (lt.22.07.26)

Különböztess meg és nevesítsd a fáraók korának szellemiségét az Illyés által felvázolt kor szellemiségétől. Hogyan foglalnád össze, a vers legfontosabb gondolatát? Egészítsd ki!⁹:

Egészítsd ki a mondatokat Illyés Gyula életének meghatározó helyszíneivel!

Illyés Gyula **Rácegrespusztán** született. Iskoláit több helyszínen végezte, ezek közül fontos volt **Simontornya**, **Dombóvár** és **Bonyhád** is. Felsőbb tanulmányait már **Budapesten** fejezte be. A történelmi változások az ő életére is nagy hatással voltak. A Tanácsköztársaság idején vállalt szerepe miatt előbb **Bécs**, majd **Párizs** lett lakóhelye. Magyarországra csak évekkel később térhetett vissza. Ezek után járt **Moszkvában**, hogy a Szovjetuniót tanulmányozza. A második világháború után is aktívan politizálni kezd, majd résztvevője az 1956-os forradalomnak.

feladattípusok: lyukas szöveg akár online akár nyomtatott formában megvalósítva. Mondatpárosítás, összekötős feladatok.

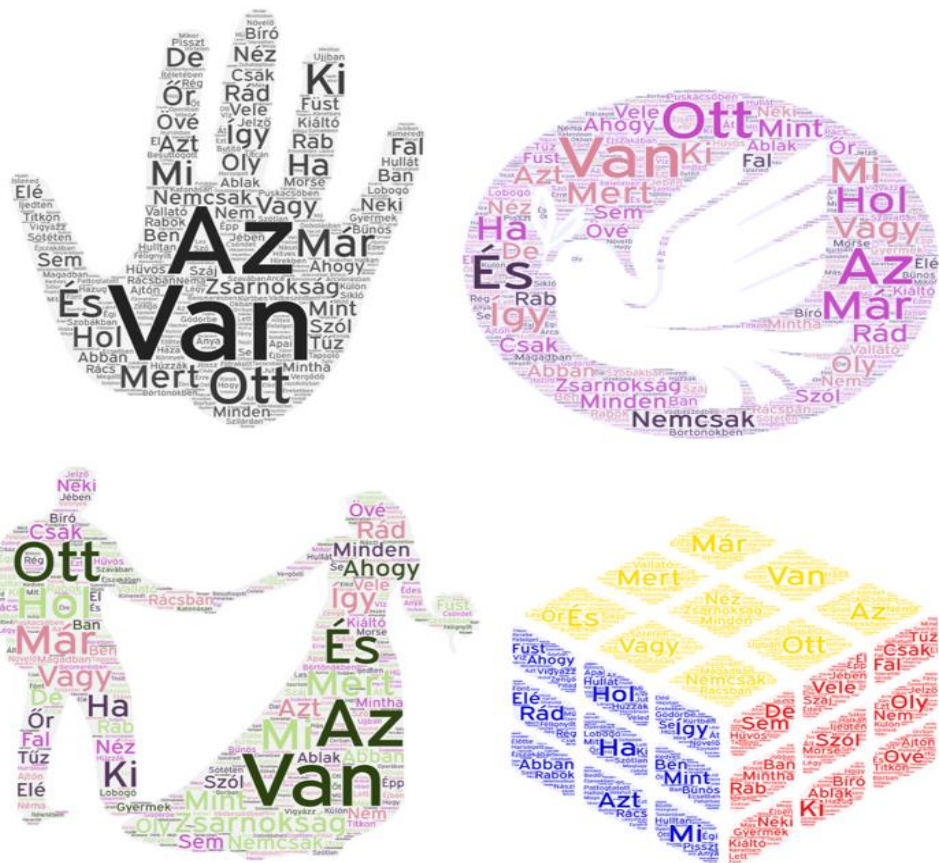
c.) alkalmazás

Használd fel a művet, változtasd meg szerkezetét! Módosítsd a műben megjelent foglalkozásokat tetszőlegessé. Hogyan példázza a vers a diktatúrát? Hogy áll kapcsolatban Illyés életének fordulataival? feladattípusok: pl. Vers-képvers Melyik alakzatba (ld. alább)¹⁰ sűrített vers tetszik neked a leginkább, miért? Melyik az, amelyik véleményed szerint leginkább kifejezi a tartalmát – esetleg van-e olyan, ami nem illik hozzá, miért? Mi a véleményed a színekről, amelyeket az ábrázoláshoz választottam, fontosak-e, segítenek-e bármiben (könnyebb-e a megértés vagy nehezebb), befolyásol-e téged az, hogyan jelenik meg a mű vers vagy képvers formájában? Milyen alakzatba helyeznéd, ha Te dönthetnél róla? (szív, pohár, kutya, bármi más) Magyarázd meg, miért erre az alakzatra esett a választásod. Készítsd el!

⁹ A feladat forrása, és további érdekes feladatok: https://www.nkp.hu/tankonyv/irodalom_8/lecke_02_001

¹⁰ A vers szövegét a <https://wordart.com/create> segítségével jelenítettem meg.

Magasabb rendű műveletek

- elemzés

segítő kérdések: Oszd fel a művet a benne megjelenített szinterek alapján. Illusztráld a művet Tik-tok videó felvételhez. Készítsétek el kicscsoportban egy-egy rész feldolgozását. Beszéljétek meg a tanulságokat, hasonlítsátok össze az alkotásokat. Összegezzétek tapasztalataitokat!

feladattípusok: dramatikus előadásmód pl. Szoborpark, Folyékony szobor (Gabnai, 2015:182).

- egybefoglalás

segítő kérdések: Mi lenne, ha megírnánk a mű ellentettjét: Egy mondat a boldogságról címmel. Milyen megoldási javaslataid lennének pl. az öröm, a megelégedettség, a biztonság megjelenítésére? Mi lenne, ha nem használhatnál szavakat? Könnyebb vagy nehezebb lenne a megjelenítés. Mi lenne egyik és másik esetben a díszletek szerepe?

- értékelés

feladattípusok: Kreatív írás (Pethőné, 2005:241), Utolsó szó joga (uo.295), Pletykajáték (uo.280).

Feldolgozási terv, fejlesztési területekkel a fókuszban

Growth mindset:

- Hogyan jelenik meg a hiba, mint tanulási lehetőség a Te életedben, és a műben? Mikor hibáztál legutóbb? Keress példát a műben, amikor az elbeszélő egy hibájára utal
- Mit tudnál mondani, amit tanultál a műből?
- Saját képességeid mitől függenek, kin múlik, hogy valamit meg tudsz-e tenni? Mit gondolsz, a műben ez hogy van?
- Mi volt a legutóbbi jelentős kihívás, amivel szembesültél? Hogyan végződött, miért? Keressünk kihívásokat, és rá adott válaszokat a versben. Miért jók a kihívások?
- Mikor volt hogy úgy érezted, sikeres vagy valamiben? Minek köszönheted ezt? Más sikerének tudsz örülni? Tudnál erre példát keresni a versben?
- Hogyan viszonyulsz a kritikához? Tudsz belőle hasznot húzni? Te szeretsz kritizálni? Milyen kritikát fogalmaznál meg a verssel kapcsolatban?
- Szereted az új dolgokat? Merész vagy? Miért? Mióta? Szeretnél ezen változtatni? Hogyan lehetséges ez? A műben az elbeszélő szerinted bátor? Miért?
- Szeretsz tanulni, új dolgokat megtudni a világról? Ez jó?
- Milyen céljaid vannak, mit teszel meg a megvalósulásukért? Szerinted a vers elbeszélőjének milyen céljai voltak? Mire volt érte hajlandó?
- Tehetségesnek tartod magad? Mit gondolsz, mindenki jó lehet valamiben? Miért? Lehet ezen változtatni? Hogyan?
- Egyetértesz ha azt mondom, a lehetőségeid határtalanok, bármire képes vagy? Miért, ha a szerző mondaná ezt, hogyan érvelnél ellene, mellette?
- Milyen jutalomnak örülsz, ha eléred egy célod? Milyen jutalomban részesült a vers alkotója (mely céljait érte el)?

Szociális kompetencia, érzelmi intelligencia, öntudatosság, önuralom, érzelmi intelligencia¹¹:

---

¹¹ https://www.nkp.hu/tankonyv/irodalom_8/lecke_02_001 (lt.22.08.07.)

SZÖVEGÉRTÉS

1. Mivel foglalkozik a gölöncsér, a napszámos, az írnok és a jegyző? Keress más régi foglalkozásneveket, és értelmezd is azokat!
2. Milyen személyes adottságok, képességek befolyásolták Illyés Gyula pályaválasztását?
3. Fizikai vagy szellemi munka? Város vagy vidék? – vetődhetett föl Illyés Gyulában a kérdés. Gyűjts a két kérdéskör válaszlehetőségei mellett és ellen szóló érveket!
4. Ismersz olyan embert, aki alul- vagy felülértékeli a képességeit? Mit jelent a helyes önismeret?
5. Készíts listát arról, te milyen pályákat próbálnál ki szívesen, melyikhez milyen képességekkel rendelkezel, vagy hogyan szerezhetnéd meg azokat!

Testtudatosság: Melyik (a versben) felsorolt foglalkozáshoz rendelkezel megfelelő testi adottságokkal? Jelenítsd meg az egyes eseményeket pl. „hirtelen puhábban szorított kézfogás”, „egyszer csak szerelmed arca megvagy” stb. Milyen verbális és nem verbális kifejezéseket használtál?

Koncentráció: Hallgassuk meg a művet Sinkovits Imre előadásában¹²! Állítsuk meg időszakonként, mondjuk el milyen foglalkozások hangzottak el.

Emlékezet: (vizuális):

wordwall.net/hu/resource/34491783/memória

Készítsen feladatokat gyorsan, egyszerűen

Kezdőlap Jellemzők Közösség Saját Tevékenységek Eredményeim

0:13

a szeretése vonala
az élet vonala
a szív vonala
a fej vonala

puska

Egy mondat a zsarnokságról - memória

Megosztás

Tartalom szerkesztése Hozzárendelés beállítása Beagyazás Egyebek

(auditív): mondatbővítő játék => Bővítsd a mondatot emlékezetből! Illyés egyik verse.
szókereső: fenti mintára létre lehet hozni, illetve a Vers-Képvess feladat is felhasználható erre.
(komplex emlékezet): fénykép + kapcsolódó hang felismerése, amit a mű alapján gyűjtünk össze. Asszociációs játék: Mi jut eszedbe a vers egyes sorairól (verbális emlékezet): Szólánc.

¹² <https://www.youtube.com/watch?v=gOPQsaW9Isc> (lt.22.08.07)

A téma feldolgozásának újdonsága abban rejlik, hogy a gyógypedagógia szemléletét tükrözi, integrálja a választott irodalmi témakör tartalmába. Egyrészt különféle kérdezői szintek és (rész)képességterületek fejlesztésére is módot adnak a változatosan elkészített és összegyűjtött feladatok (11 feladat, számos segítő kérdés és megközelítésmód), másrészt a gondolkodási szintek különféle fejlesztéshez járulhatnak hozzá.

2. Modernség irodalma – Déry Tibor: Szerelem

Feldolgozási terv az RJR modell alkalmazásával, differenciálási javaslatokkal

A feladatok egy képzelt osztályra kerültek megtervezésre, ahol integráltan vannak SNI-vel és BTMN-el diagnosztizált tanulók is. 5 db 5 fős csoport van a virtuális osztályban, a csoportok képességstruktúra alapján vegyesek. A kooperatív tanulásszervezés alapelveinek és szabályainak megfelelően (Arató-Varga, 2008) a csoporttagok neve és feladatai előre meghatározásra kerülnek¹⁵. Így van minden csoportban: Nyomolvasó-zöld színű filctoll, jegyző-kék színű filctoll, időgazda-fekete színű filctoll, bátorító-piros színű filctoll, koordinátor – sárga színű filctoll. A mű elolvasása előzetesen kiadott feladat volt. Az óra típusa új ismeretet feldolgozó óra.

Ráhangolódás – 5 p kiscsoportos 5 p osztályszintű megvitatás

---

¹⁵ „A kooperatív csoport az együttműködés első alkalmaikor jön létre. A létrehozás után minden csoporttag megkapja azt a szerepet, amelyet a csoportműködés érdekében folyamatosan be kell töltenie, és a szerepéhez kötődően filcszint is használ. Nyomolvasó-zöld, jegyző-kék, időgazda-fekete, bátorító-piros. A szereptanulási időszakban a filcszíneket és szerepeket egyszerre nevezzük meg, hogy a szín segítse a feladat rögzítését. Ezzel egy időben a csoportok is megkapják a színüket (lapszín), és több olyan feladatot végzünk, amelyhez a lapszín-filcszín használata egyaránt szükséges. Ezek a feladatok főként a csoportfejlesztést szolgálják, melynek része az individualizáció (egyen beépítése a csoportba) és a csoport-együttműködés (a tagok egymásra épülő munkája). Így például papír-olló technikával minden csoport - egy csoportszínű lapból - készít annyiszor két cetlit, ahányan vannak. Ezt követően mindenki egyénileg ráír - saját szerepéhez kötött filcszínével - két tulajdonságot két cetlire (egy cetlire csak egyet), mely tulajdonságok az ő szerepéhez feltétlenül szükségesek. Ez követi a szörforgó csoporton belül, ahol a tulajdonságok ismertetésre, megerősítésre kerülnek. Zárásként valamennyi cetlit egy olyan közös körtáblára illeszti valamennyi csoport, ahol a körtábla egy-egy része egy-egy szerepet jelent. A körtábla így megmutatja, hogy egy adott szerephez milyen azonos és különböző tulajdonságok mozgósítását tervezik a szerepet betöltők, és azt is, hogy személy szerint ki, milyen tulajdonságával vesz részt a saját csoportjának munkájában. A szerepek későbbi (1-2 hónap), csoporton belüli cseréje esetén a körtáblából könnyen visszaszedhető a cetlik (hiszen minden csoport a saját színű cetlijeit szedi le, majd csoporton belül filcszín alapján szétosztja azokat), és ezzel az eljárással könnyen értékelhető a csoporton belül a szerep érdekében végzett munka, illetve az egyéni fejlődés is.” Arató és mtsai: Kooperatív tanulásszervezés a felsőoktatásban. In.: http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/koop_tan_fo/6_strukturlt_egyttmkdek.html (lt.22.07.30.)

A tanulók csoportokban válaszokat keresnek a kapott kérdés(ek)re, megvitatják kics csoportban, majd az osztály elé tárják megoldásukat. Minden kérdéshez van egy „mankó” amennyiben a csoportban ez szükséges, kiosztható.

Milyen érzések jutnak eszetekbe a szerelem szó hallatán? Gyűjtsétek össze!

Mankó: Válogasd ki és aláhúzással jelöld a szavak közül a szerelemre jellemzőket! érzés, öröm, éhség, kínlódás, háború, szőnyeg, boldogság, virág, házasság, könyv,

Voltatok már büntetésben (szobafogságban) – amikor korlátozva volt a szabadságotok? Mire emlékeztek ezzel kapcsolatban?

Mankó: Kollázs kép kinyomtatása, amelyen pl. rácsok vannak, cella belülről stb.

Határozzátok meg, a „fürdés” fogalmát, mint egy definíciót!

Mankó: Egészítsd ki a mondatot: Olyan tevékenység, ami által ....., Rendszeresen végezzük, többnyire a nap.....szakaszában. Vízet használunk hozzá, mert ez....., segít .....és még a .....

Mire emlékszel az 50-es évek Magyarországnak történelméből? Hogy éltek az emberek, milyen politikai viszonyok jellemezték ezt az időszakot?

Mankó: Nézzed meg az alábbi részletet¹⁶ (28mp-1,25-ig), vagy osszuk ki az 2.sz. segédanyagot, ami tömören összefoglalja a korszak néhány történelmi eseményét.

Soroljátok fel a „magány”-ra jellemző szavakat, szóösszetételeket!

Mankó: Magány kirakó kirakása! (3.sz. segédanyag)

Jelentésteremtés (15 p) (ismeret, megértés, elemzés)

10 p csoportban önálló munka, és 5 p közös megbeszélés

Mi a szerepe a novellában a színeknek? Kereső olvasással fussátok át a művet, és aláhúzással jelöljétek a műben megjelenő színeket!

Mankó: Nézz utána a telefonodon, hogy milyen szerepe van/lehet a művekben a színek használatának¹⁷!

Mi a szerepe a novellában a hangoknak? Kereső olvasással fussátok át a művet, és aláhúzással jelöljétek a műben megjelenő hangulatfestő és hangutánzó szavakat!

¹⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=FtMWT1fLzH4> (lt.22.07.30)

¹⁷ <https://hirmagazin.sulinet.hu/hu/tag/all/sz%C3%ADnszimbolika> (lt.22.07.30)

Mankó:

1. Párosítsd a füzetedben a hangot, és ami kiadhatja! Kattints **ide** az okosfeladatért!

alvó ember, állat

szuszog

száraz avar

dobog

friss hó

susog

ló, szív

ropog

szél

zizeg

18

dobban	langaléta	pipogya	alamuszi	kotkodál
kakukk	bamba	csipog	hebehurgia	szöszmötöl
tutyimutyi	cincog	sziszeg	zörren	loccsan

Csoport: Hangutánzó szavak

Hangulatfestő szavak

19

Mi a szerepe a novellában a szagoknak? Kereső olvasással fussátok át a művet, és aláhúzással jelöljétek a műben megjelenő és leírt illatokat, szagokat!

Mankó: Mondj egy szagot és egy illatot! Mely kellemetlen számodra? Mi jut róla eszedbe, vajon miért? Mit jelenthet az a kifejezés, hogy „egész testével a felesége szagában ült.” Ez kellemes vagy kellemetlen lehetett számára? Miért? Különlegesnek érzed az idézett részt? Mi ennek az oka?

Jelöljétek a szövegben a novella tanult szerkezeti egységeit (**elemzés**)!

Mankó:

¹⁸ https://www.nkp.hu/tankonyv/magyar-nyelv-5-nat2020/lecke_05_051 (lt. 22.07.30)

¹⁹ <https://wordwall.net/hu/resource/31194399/hangut%C3%A1nz%C3%B3-%C3%A9s-hangulatfest%C5%91-szavak> (lt.22.07.30)

előkészítés: a történetbe való bevezetés

bonyodalom: a cselekmény elindul, a kezdeti állapot megváltozik a történések hatására

kibontakozás: feszültség fokozódik, választási helyzet

tetőpont: megnyugvást adó állapot a feszültség fokozódásával következik be, cselekvés vagy újabb fordulat

megoldás: értékek a helyükre kerülnek, megoldódik a feszültség – valóban vége a történetnek, valóban megoldódik?

Vizsgáljátok meg a műben a párbeszédes részeket! Mennyi ilyen „egység” található a műben? Van szerepe? Milyen helyszíneken játszódik a mű, kik a párbeszéd szereplői?

Mankó: (ld. 4.sz. segédanyag)

Szakértői mozaikban beszéljétek meg a csoport munkáját – amennyiben biztosabbnak véli a pedagógus a feldolgozási folyamatot, beszéljék meg közösen a feladatok megoldásait.

Reflektálás (20 p) (alkalmazás, elemzés, egybefoglalás, értékelés)

Összegezzétek egy rövid írásos facebook bejegyzésben a novella történéseit! Mutassátok be egy társatoknak (aki nem olvasta) miről szól az alkotás!

Mankó: Írd le, mi minden történt a novellában. Próbáld meg a leírt szavakat mondatokká formálni. Kössed össze a mondatokat néhány összefüggést biztosító szóval.

Dolgozzátok fel Tik-tok video formájára alkalmas módon a Szerelem című művet!

Mankó: Melyik szerkezeti egységeket tudjátok beazonosítani a műben? Hol mi történik, és hogyan jelenik meg? Mivel tudnál ezt kifejezni? Milyen szavakkal, Milyen mozdulatokkal, Milyen arckifejezésekkel?

Miért Szerelem szerintetek a mű címe, az író értelmezésében és a Tiétekben vannak közös és eltérő fogalmak? Mit gondolsz, vajon miért?

Mankó: (az óra elején történt saját gyűjtésre visszautalni)

Hogyan foglalnád össze a hazaérkező főhős és az otthon élő feleség „küzdelmét”!

Mankó: Egészítsd ki a táblát!

²⁰ https://www.nkp.hu/tankonyv/irodalom_5_nat2020/fejezet_02_osszefoglalas (lt.22. 07.30.)

küzdelem	B.	feleség
távollét		
bűn		
magány		
érzelmek		
cselekedetek		
élethelyzetek		

Mit tudtál meg a főhősről és helyzetéről, és mit nem? Hogy döntenél, ha hasonló helyzetbe kerülnél? Mi a főhős számára a legfontosabb, egyetértesz vele?

Melyik feladat volt a csoportod számára nehéz? Mi okozott nehézséget? Mi segített átlendülni a nehézségen? Hogyan értékeled a mai órai munkátokat?

Házi feladat: készítsétek el, egészítsétek ki az alábbi táblázatot a mai órán tanult és megbeszélte ismeretek alapján! (5. sz. segédanyag) Amiről még nem esetleg nem volt szó, azt következő órán beszéljük meg.

Feldolgozási terv, fejlesztési területekkel a fókuszban

Growth mindset:

- Hogyan jelenik meg a hiba, mint tanulási lehetőség a Te életedben, és a műben? Mikor hibáztál legutóbb? Keress példát a műben, amikor az elbeszélő egy hibájára utal, megtudjuk, mi volt az?
- Mit tudnál mondani, amit tanultál a műből?
- Saját képességeid mitől függenek, kin múlik, hogy valamit meg tudsz-e tenni? Mit gondolsz, a műben ez hogy van? Az egyéni akartat mennyire érvényesült az alkotásban?
- Mi volt a legutóbbi jelentős kihívás, amivel szembesültél? Hogyan végződött, miért? Keressünk kihívásokat, és rá adott válaszokat a novellában. Miért jók a kihívások? A főhős milyen válaszokat adott rájuk?
- Mikor volt hogy úgy érezted, sikeres vagy valamiben? Minek köszönheted ezt? Más sikerének tudsz örülni? Tudnál erre példát keresni a novellában?
- Hogyan viszonyulsz a kritikához? Tudsz belőle hasznot húzni? Te szeretsz kritizálni? Milyen kritikát fogalmaznál meg Szerelem című novellával kapcsolatban?

- Szereted az új dolgokat? Merész vagy? Miért? Mióta? Szeretnél ezen változtatni? Hogyan lehetséges ez? A műben az elbeszélő szerinted bátor? Mi a véleményed róla, Miért?
- Szeretsz tanulni, új dolgokat megtudni a világról? Ez jó? Mit tanult B. a börtönben?
- Milyen céljaid vannak, mit teszel meg a megvalósulásukért? Szerinted B.-nek milyen céljai voltak? Mire volt érte hajlandó? Mi lesz a jövőjében vele?
- Tehetségesnek tartod magad? Mit gondolsz, mindenki jó lehet valamiben? Miért? Lehet ezen változtatni? Hogyan?
- Egyetértesz ha azt mondom, a lehetőségeid határtalanok, bármire képes vagy? Miért, ha B. mondaná ezt, hogyan érvelnél ellene, mellette?
- Milyen jutalomnak örülsz, ha eléred egy célod? Milyen jutalomban részesült a vers alkotója? Elégedett vele?

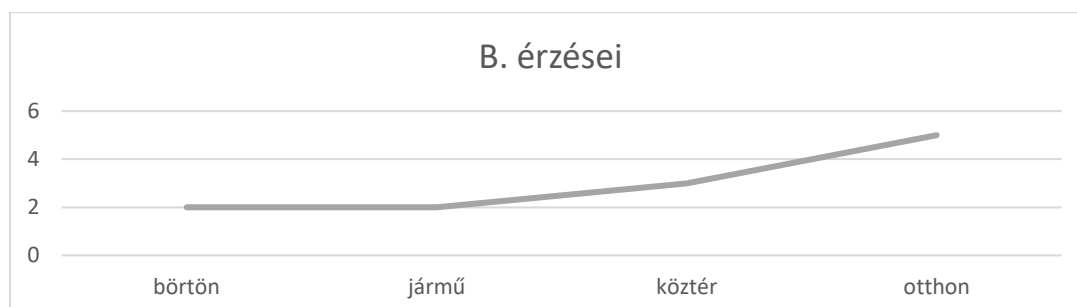
Érzelmi intelligencia: Írj naplóbejegyzést Börtönben voltam címmel. Használt a novella paneljeit, és a fantáziádat. Mutasd be érzéseidet!

Figyelem: (Vizuális) Nézzétek meg az alábbi YouTube²¹ videót. Melyik részek azok, amelyekről nem olvastál ebben a novellában?

Koncentráció (vizuális) Memória: saját készítésű (online is kirakható kirakó²² elkészítése) – ld. 6.sz. segédanyag. Asszociációs játék: Mi jut a mű kapcsán eszedbe az alábbi szavak hallatán: „villamos, Uramisten!, cselédszoba, Egyetlenem, idegen, Megmosdatlak”. Mennyi színre tudsz visszaemlékezni?

Szerialitás: Számozással rendezd időrendi sorrendbe a történéseket! börtön, távozás, taxi, villamos, gyerek, cselédszoba, fürdés, ölelés, alvás, szabadság, boldogság

Viselkedés és az érzelmi-hangulati élet szabályozására irányuló aktivitás, tevékenységközpontúság, helyiérték: Jelöld helyszínenként B. érzéseit egy 6-os skálán (0 szomorú, 1 közönyös, 2 kíváncsi 3 nyugodt 4 izgatott 5 elégedett 6 boldog) vagy egyetértesz-e a bejelölt értékkel, válaszodat indokold!

²¹ <https://www.youtube.com/watch?v=lgkicEevbSA> (lt.22.07.30)

²² <https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=0a74cc80e5fa&pieces=24> (lt. 22.07.30)

Szöveges feladatértés, elvont fogalmak feldolgozása: ld. 7.sz. segédanyag²³.

Taktilis észlelés: Eseménysor összeállítása (a történetet feldarabolva mondatcsíkok készítése, melyek a novella jelentősebb fordulataira utalnak.)

Mozgás: Készíts labirintust, amelyben megjeleníted B. hazafelé vezető útját a börtöntől a házig. Jelenítsd meg az útját álló „akadályokat”.

Általános tájékozottság: Igaz-hamis: B. jó barátságban volt gyermekével, B. lopás miatt került a börtönbe, B. szomorú volt, hogy hazaért, B.-t nem szerették a szomszédok, B. felesége új férjet talált magának, B. nem szerette a természetet.

A feldolgozás újszerűnek mondható megközelítése ezúttal az RJR modellre építve kínál opciót a történelem és irodalom határterületét jól szemléltető novella segítségével. A growth mindset fejlesztése kiemelt fontosságú, ezért ez itt is elkészült. A segédanyag 15 feladatot tartalmaz eltérő nehézségi szinttel, amelyek kreatívan tovább fejleszthetők, és további orientáló kérdések segítenek a megértésben, amelyek integrálják és segítik az eredményes tudáselsajátítási folyamatot egy képzeletbeli osztályban.

3. Madách Imre: Az ember tragédiája

Variációk egy téma feldolgozására az RJR modell alapján, három változatban

Az előző témafeldolgozásnál ismertetett 25 fős képzeletbeli osztályra készült a feldolgozás.

4. szín feldolgozása ²⁴	15. szín feldolgozása ²⁵	Összefoglaló óra
Ráhangelődés (5p) (EM) Rajzoljatok egy kört, és osszátok fel négy részre, majd minden körcikket töltsétek fel tartalommal. ld. 7.sz. segédanyag. (PM) Padtársaddal beszélj meg, mit miért írtál a Te és Ő is a lapjára. Egyetértetek? (FOM): Hogyan érvényesülnek életetekben a jó és a rossz tulajdonságok?	Ráhangelődés (5p) Ötlebörze: Gyűjtsetek arra vonatkozóan információkat, hogy mit jelent a Google szerint: szabad akarat, fejlődés, kétség, remény. Rögzítsétek T-táblában, mely másik oldalára párotokkal közös jelentését rögzítsétek a fogalmaknak. Hol fordultak elő ezek (milyen korotokban, milyen szituáció kapcsán) az	Ráhangelődés Aláfestésként hallgassátok meg Belga előadásában a művet ²⁶ ! Készíts listát vagy TTM táblázatot arról, hogy mi mindent tudsz már a műről, mi az, amit még szeretnél tudni.

²³ https://redmenta.com/?edit&ks_id=1055421928 saját készítésű nyilvános Redmenta feladat, ismeretanyag forrása: <https://mek.oszk.hu/adatbazis/magyar-nyelv-ertelmezo-szotara/elolap.php> (lt. 22.07.30)

²⁴ Vass Judit (2000) Madách Imre Az ember tragédiája feldolgozása alapján 9-10. oldal, segédletként is kiosztható eltérő haladás esetére. (lt.22.08.06)

²⁵ Kerényi Ferenc (szerk) 1992: Madách Imre Az ember tragédiája (Matúra klasszikusok feldolgozás). Szépirodalmi Kiadó, Bp. p.133-137

²⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=1VPDyOxvOsc> (lt.22.08.06)

4. szín feldolgozása ²⁴	15. szín feldolgozása ²⁵	Összefoglaló óra
Ki, mikor, mi alapján dönti el, hogy melyik mikor jó vagy rossz? Mindenki mindenben egyetért, miért? Mi a hatalom? Kinek van ki fölött?	Életekben? Mit gondoltok, melyik mennyire fontos?	
Eltérő ütemű haladás esetére: A YouTube ²⁷ -on meghallgatható a szín 16 perc alatt, ha valaki nem olvasta volna el, így pótolni tudja. Közben egy meghatározott feladat elvégzését kérhető tőle (tőlük). ld. 9.sz. segédanyag (Pethőné, 2005:248). Ha nem mennek az érvek, lehet tulajdonságot is gyűjteni. Ha nem érti az összefüggéseket, több szereplőre vonatkoztatva is elkészítheti a grafikai szervező kiegészítését. Ha akar, hallgatás után csatlakozik egy csoporthoz.	Eltérő ütemű haladás esetére: Fenti kulcsszavak jelentését magába foglaló képek rögzítése, esetleg kép és fogalom meghatározásának összekötésével segíthető az elvont fogalmak megértése. Ezek után arra kérhető a tanuló, hogy saját életéből támassza alá példákkal, hol és milyen körülmények között találkozott már ezekkel a fogalmakkal, melyik miért fontos. (PM)	Eltérő ütemű haladás esetére: A zene szövegét megkapja kinyomtatva ²⁸ . Arra kéri a pedagógus, hogy jelölje benne az egyes színek számát piros aláhúzással. Késsel a színekben a neveket, feketével a helyszíneket, zölddel pedig a szín cselekményét összefoglaló kulcsszavakat jelölje! Készítsen róla táblázatot! (minta adható, ha szükséges, elkészíthető lyukas táblázat, melyet csak kiegészíteni szükséges)
Jelentésteremtés 6 fős csoportok 4 csoportra osztva (kooperatív szerepek szerint) tevékenykednek tovább, (1 fő, aki nem olvasta el, külön dolgozik amíg nem fejezi be a történet hallgatását.) A csoportok egy címet húznak/kapnak. 1. Az egyeduralom természete, 2. Az érzelmek szerepe, 3. Férfi és nő viszonya, 4. Nép és hatalom viszonya. Tanári kalauz segíti a feldolgozást, és a szöveg rendelkezésre áll. (ld. 10. sz. segédanyag). A kérdéskör feldolgozásához tetszőleges	Jelentésteremtés (20p) Vándorló csoportok technikával dolgozzák fel a tanulók a színt. 5 db 5 fős csoport van, amennyiben van aki elakad, számára folyamatos becsatlakozási lehetőség biztosított. Az alábbi 4 kérdés a terem különféle pontjaira kerül kihelyezésre. * Mi Lucifer álláspontja a reménnyel kapcsolatban, s ezt hogyan/miért használja Ádámmal kapcsolatban? (3944-3949 sorok) * Ki ellen lázad Ádám, és milyen tetteire hogyan és mi okból készül?	Jelentésteremtés (25p) Összekevert sorrend ld. 14. sz. segédanyag ²⁹ . A készített segédanyag feldarabolásra kerül, (15*3=45) a darabkákat húzással szétosztjuk (valakinek egy, de többnyire 2 jut fejenként.) A táblára rögzítésre kerülnek 1-15-ig a színek, a diákok pedig egyenként a táblára (a megfelelő oszlopba) elhelyezik a szétvágott részleteket. Véleményvonallal szavaznak a diákokat. Annak megfelelően, hogy kinek melyik szereplő (Ádám, Éva, Lucifer) a „kedvence”, - egy szín történései alapján-

²⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=0UQCFYq14wk> (lt.22.08.06)

²⁸ <https://tinyurl.hu/ZORz> (lt.22.08.06)

²⁹ A téma teljeskörű feldolgozására digitális tananyag formájában sor került, a keretprogram letöltésével online kitölthetőek a feladatok. A feladatok vázlatosan a 16.sz. segédanyagnál megtekinthetők.

4. szín feldolgozása ²⁴	15. szín feldolgozása ²⁵	Összefoglaló óra
<p>grafikai szervező használható, készíthető. A feldolgozást követően (10p) a csoportok bemutatják egymásnak feldolgozásait (4*5p), közös megbeszéléssel zárja a munkát.</p>	<p>* Mit jelent be Éva, hogyan reagál rá Ádám, és hogyan Lucifer? * Hogyan és mivel készítette elő Madách a zárósor „küzdj”-ét korábban? Minden kérdés megválaszolására max. 5 perc áll rendelkezésre. A tanár látja, hogy mennyi idő eltelté után szólítja fel a csoportokat „vándorlásra” ezáltal eldöntve, hogy biztosít-e lehetőséget az adott kérdéshez való visszatérésre, avagy nem. A csoportok a másik csoport választ elolvashatják, kiegészíthetik, nem javíthatják. Ha letelt az idő, és minden csoport minden kérdésre választ adott, azok megbeszélése következik.</p>	<p>jellemterkép készítését kérjük tőlük (ld. 8. sz. segédanyag). vagy Egészítsék ki az alábbi táblázatot! (ld. 15.sz. segédanyag)³⁰.</p>
<p>Eltérő ütemű haladás esetére: Egészítsd ki a szöveget! ld.11.sz. segédanyag³¹. (A szavak szükség szerint meg is adhatók). Keress szinonimákat a szavakra, határozd meg a szófajukat. Készíts belőle keresztretjvényt.</p>	<p>Eltérő ütemű haladás esetére: Pókhálóábra (saját készítésű, X-mind) kiegészítése ld. 12.sz. segédanyag. Saját készítésű 13.sz. segédanyag, elérhető a lenti linken³². Kössed össze a párokat, értelmezd a mondatokat, kérdéseket. Az összekötés által létrejött kérdéseket válaszold meg a mű alapján. vagy – akár teljes óras feladatnak is megfelelő: A Zanza tv feladatlapját³³ oldjad meg (13-16.odal)!</p>	<p>Eltérő ütemű haladás esetére: Okosdoboz feladatai³⁴, Wordwall feladatai fejlesztendő képességekre tekintettel³⁵</p>
<p>Reflektálás (10p) Kreatív írás – egy témáról különböző szerepekben</p>	<p>Reflektálás (20p) Eszmecsere (Pethőné, 2005:217) segítségével</p>	<p>Reflektálás (25p) Ellenőrizzük le a táblára helyezett darabkákat. Ami</p>

³⁰ Maul Borbála-Pethőné Nagy Csilla (2008) Szövegértés-Szövegalkotás. Tanulói munkafüzet 11. p185(<https://www.olvasonaplo.co.hu/madach-imre-az-ember-tragediaja-olvasonaplo/>) (lt.22.08.06)

³¹ <https://www.olvasonaplo.co.hu/madach-imre-az-ember-tragediaja-olvasonaplo/> (lt.22.08.06.)

³² <https://wordwall.net/hu/resource/34692918> (lt.22.08.06.)

³³ https://zanza.tv/sites/default/files/64_irodalom_feladatlap_1.pdf (lt.22.08.06.) 13-16. oldal a 15. szín feladatai

³⁴ <https://www.okosdoboz.hu/feladatsor?id=1745> (lt.22.08.06)

³⁵ <https://wordwall.net/hu/community?localeId=1038&query=ember%20trag%C3%A9di%C3%A1ja> (lt.22.08.06)

4. szín feldolgozása ²⁴	15. szín feldolgozása ²⁵	Összefoglaló óra
<p>technikával, a csoport témájának címét foglalják össze a csoport tagjai, amit közös munka után a szóvivő tesz közzé az osztály számára. Húzókérdésekre kerülnek meghatározásra a témák kifejtésének módjai: távirati stílus, hivatalos levél, SMS, törvény, használati utasítás.</p>	<p>történi a reflektálás. A kérdésekre adott válaszokat, kiegészítéseket, megjegyzéseket, magyarázatokat és indoklásokat, megerősítéseket reflektálják a diákok. A felmerülő kérdések megválaszolásra kerülnek. A diákok egymásnak is feltehetik a kérdéseket, megvédhetik saját álláspontjukat, átgondolhatják társaik válaszait.</p>	<p>esetleg nincs megfelelő helyen, azt javítsuk. Töltsük ki a TTM táblázat megtanultam oszlopát! Készítsünk Kilépőkártyát (Pethőné, 2005:263)! Kérlek, fogalmazz meg néhány számokra fontos gondolatot a mai óra kapcsán. Fogalmazz meg egy a tananyaghoz kapcsolódó kérdést. Kérlek írd számomra egy személyes megjegyzést vagy észrevételt az összefoglalás vonatkozásában.</p>
<p>Eltérő ütemű haladás esetére: Az adott téma kifejtéséhez fogalommagyarázat arról, hogy mi jellemző az adott stílusra, szokványos szófordulatok kigyűjtése, minta biztosítása, ami alapján be tud kapcsolódni a közös munkába a diák. Szövegértési nehézség esetén rövid tartalmi összefoglaló készíthető a színben az adott téma vonatkozásában.</p>	<p>Eltérő ütemű haladás esetére: Kockázás (ld. Pethőné, 2005: 263,264) (PM). Minden kockán szereplő pont egy másik kérdés. 1 pont: Írd le! (Milyen Éva, Hol áll Ádám). 2 pont: Hasonlítsd össze az előző színben és a mostani színben szereplő Lucifert! 3 pont: Mi jut eszedbe a szabad akarat kifejezéséről? 4 pont: Mik a szín részei? Miben rejlik a mű végének hatása? 5 pont: Hogyan és mire tudod használni, amit tanultál? 6 pont: Tetszett vagy nem a mű, miért igen, miért nem?</p>	<p>Eltérő ütemű haladás esetére: Készíts egy kiválasztott színhez Jelmeztervet és/vagy Színpadtervet és/vagy Illusztrációt (uo.250)! Jelentés írása különféle források alapján (uo.245). Kérdések: Honnan indultak a főhősök, Mi történt velük, Milyen jelentősebb események alapján változtak, ha változtak. Voltak-e veszélyek, hogyan kerekedtek felül rajta, mi segített. Kinek mikor mi volt a szerepe. Milyen érzései voltak? Mit gondolsz a tananyag kapcsán?</p>

Feldolgozási terv, fejlesztési területekkel a fókuszban

Szociális kompetencia: A menti.com-on létre kell hozni egy szavazást arról, hogy mit jelent a diákoknak a mű. pl. Ha egy szót kellene mondanod az alkotásról, mi lenne az, mi jut róla elsőként eszedbe. Meghatározható, hogy az első 3 vagy 5 szót írják le. A feladatot mindenki a saját telefonon egyidejűleg tudja elvégezni. Addig a pedagógus kivetítheti a szófelhőt, amely a jobb alsó sarokban mutatja a válaszadók számát, s a megjelölt szavakat. A szavak színe jelzi az egymáshoz való viszont, a szavak nagysága pedig az előfordulási gyakoriságot. A feladat gyors és szemléletes, utána grafikon és egyéb megjelenítés is készíthető a szavakból, illetve további feldolgozásra is lehetőséget rejt a szavak „adatbázisa”. Lehet esetleg versenyt hirdetni, kié a

legkreatívabb szó, melyik a legtöbbet és melyik a legkevesebbet megemlített szó, ami a diákok eszébe jutott.

Testtudatosság: Jelenítsétek meg a színek rendezői utasítását! pl. 7. szín: 1. csoport megjeleníti „Konstantinápolyban. Piac néhány ögyelgő polgárral. - Középen a Pátriárka palotája, jobbra apácázárda, balra liget. Ádám mint Tankréd, erődús férfikorban más lovagokkal, Ázsiából visszatérő kereszties hadak élén, lengő zászlók s dobszó mellett jó, Lucifer mint fegyvernöke. Estve, később éj.” 2. csoport megjeleníti a szerzői utasítást és a 1383-1388³⁶ sorokat is. 3. csoportból két diák felolvassa a 1383-1388 sorokat. 4. csoport megjeleníti szerzői utasítás nélkül a felolvasott sorokat. Mindenki a helyzetében marad. 5. csoport végig járja a megjelenített képeket (arckifejezéseket, testtartást stb.) és megfogalmazza tapasztalatait. Természetesen szemléletesebb, és nehézségi fokban is eltérő lehetősége választását a szöveg biztosítja.

Figyelem, Koncentráció, Emlékezet: 36,37-es lábjegyzetnél hivatkozott feladatok, képességekre szabott formában megjelenítve.

Elvont fogalmak megértése: Írjátok be a Google keresőbe a mű címét. A képtalálatokat megnyitva nézzétek meg, melyik illusztráció miért tetszik (vagy miért nem) melyik miért találó, mit idéz fel számotokra a műből, milyen színekkel, hogyan éri el ezt az alkotó. Milyen motívumok, eszmék, érzések hogyan jelennek meg. Idézzétek fel melyik szín történéseit emelték ki egy-egy képen, az miért jellemző arra a színre ennyire meghatározóan. Hogyan lehetne a képeknek címet adni (ha pl. nem tudod, vagy nem látod a címet, mint feliratot.)

Vizuomotoros készség fejlesztése: Készítsetek bábokat, és jelenítsétek meg a választott színek főbb eseményeit, különféle szereplő különféle szempontjából.

Vizuális érzékelés, észlelés: Jóslás technikával (Pethőné, 2005:252) rögzítsék a diákok előzetes elvárásaikat. Hallgassák meg az alábbi linken Karinthy Fricike: Az emberke tragédiája és más írások című alkotást Rudolf Péter előadásában (5,52p). Milyen hasonlóságokat és különbségeket vesztek észre a művek között? Voltak-e ismeretlen szavak az előadásban? Mi volt a tanulsága? Viccesnek találsz a hallottakat? Miért igen, miért nem?

Jelenítsétek meg az első szín szerzői instrukcióit (néhány tanuló) mások meg találják ki, mit és mikor ábrázolhatnak a többiek. („A mennyekben. Az Úr dicstől környezetten trónján. Angyalok serege térden. A négy főangyal a trón mellett áll. Nagy fényesség”³⁷.)

Viselkedés és az érzelmi-hangulati élet szabályozására irányuló aktivitás: Erősségek kártyacsomag segítségével azonosítsátok saját erősségeiteket. Ezt követően ugyanezeket a kártyákat osszok szét a mű szereplői között. Készítsétek el az alábbi táblázatot!

³⁶ Madách Imre: Az ember tragédiája 7. szín <https://mek.oszk.hu/00800/00849/html/01.htm#7> (lt.22.08.07.)

³⁷ Madách Imre: Az ember tragédiája 1. szín <https://mek.oszk.hu/00800/00849/html/01.htm#1> (lt.22.08.07)

szereplő	erősség	gyengeség	indoklás	mikor, hol
én	saját erősség		miért az	példa
Lucifer	őszinteség	nem az	felvállalja véleményét az Úrral szemben az első színben.	1.szín, Mennyben

További társalgás bontható ki belőle pl. mindig jó-e az őszinteség, Lucifer indítéka mi lehetett?

Tevékenységek közpúság: Készítsetek plakátot a dráma jelentős eseményeinek megjelenítésével!

Logikai-matematikai intelligenciaterület: ld.pl. 9,12.15.sz segédanyag, valamint a vizuális érzékelés jóslás feladata.

Mozgás: Adj hozzá egy mozdulatot! Körbe állnak a diákok. Mindenki mutat egy mozdulatot, a többiek leutánozzák. Balról jobbra haladva a kezdőt követő második ember először az első mozgását, majd a magáét mutatja. A harmadiknak így már hármat kell megmutatni. Köthető a feldolgozott műhöz a végzett mozgást, mert akkor újabb feladat lehet kitalálni, hogyan kapcsolható a drámához (melyik szín, kinek a cselekedete). pl. Egy ugrás előtt álló nekirugaszkodás: hol volt? 15. szín ki tette? Ádám. Érdekes és egyéni asszociációk megbeszélése további perspektívákat adhat.

Általános tájékozottság: Nézz utána, hány előadást élt meg a mű, melyen feldolgozásai vannak! Tollak középen vagy Kerekasztal-körforgó technika (Pethőné, 2005:256): Mi mindenért lehet fontos az ember számára a múlt? Bevezető kérdés: Miért fontos a „jelen” az életünkben? A tiédben fontos? Mit jelent a jelen idő a nyelvtanban? (Mit jelent angolul, tudod?) Miért lehet jelentősége a múltnak, jövőnek? (Mindenek a mű vonatkozásában is relevánsak.)

A témafeldolgozás egyedinek mondható, hiszen eltérő típusú színeket dolgoz fel, illetve egy összefoglaló óra megvalósítását is modellezi. Minden tematikus egységnél eltérő haladás esetére is javaslatokat kínál, segítve a differenciált óraszervezés megvalósítását, miközben természetesen a képességterületek fejlesztését is kiemelten kezeli.

4. A görög irodalom – Homérosz: Iliász és Odüsszeia

Feldolgozási terv a gondolkodási szintekre építve

Alapműveletek

a.) ismeret

feladattípusok: Nevezd meg az eposzi kellékeket! Sorold fel az Odüsszeia/Iliász szereplőit! Válaszd ki az alábbiak közül (sok görög név felsorolása) amelyek tevőleges szereplői az Iliásznak/Odüsszeiának! Melyik történet mennyi idő alatt játszódik? Milyen embereszményt képviselnek a főhősök? Ki írta a műveket? Mi a műfajuk? Szerencsekerék (bármilyen kérdésekkel elkészíthető)³⁸

további feladattípusok: Fogalomtáblázat (meghatározott fogalmak jelentésének keresése).

fogalom	alkotott definíció
deus ex machina	Az eposzok egyik kelléke, isteni beavatkozás a jelentése.

Jelölés- INSERT technika (Pethőné, 2005: 252-253). Szakaszos szövegolvasás segítségével szövegfeldolgozás³⁹, ahol a megjelölt szövegben az infókat az alábbiak szerint jelölik:

✓	?	*	+	-
tudtam	nem értem	erről az ugrik be	fontos és új infó	nem így tudtam, ellentmondás

Ráhangolódási feladatként a személyes bevonódást elősegítő kérdésekkel is orientálhatók a diákok. pl. Nálatok milyen ételeket fogyaszt a család egy lakomán? Mi a leggyakrabban használt otthoni fűszer? Honnan ered? Hol találkoztál (szinte minden énekben) az étkezéssel, mint eseménnyel a művekben? Miért fontos / fontos-e a közös étkezés szerinted, a családban, és a műben? Mi a kedvenc ételed (csoportban a csoporttagoknak) stb. A táblázat a pedagógus számára fontos információt ad, pl. bizonyos meg nem értési deficitek tisztázásában. Az egyes oszlopot egymás megismerésére is módot és lehetőséget teremtenek (ami 9. évfolyamon hasznos a szociális kompetencia és az osztályközösség szempontjából is.)

b.) megértés

feladattípusok:

³⁸ <https://wordwall.net/hu/resource/7829110/irodalom/ili%c3%a1sz>

³⁹ <https://hirmagazin.sulinet.hu/hu/pedagogia/kulinaris-oromok-az-okori-gorog-vilagban> (lt.22.08.05)

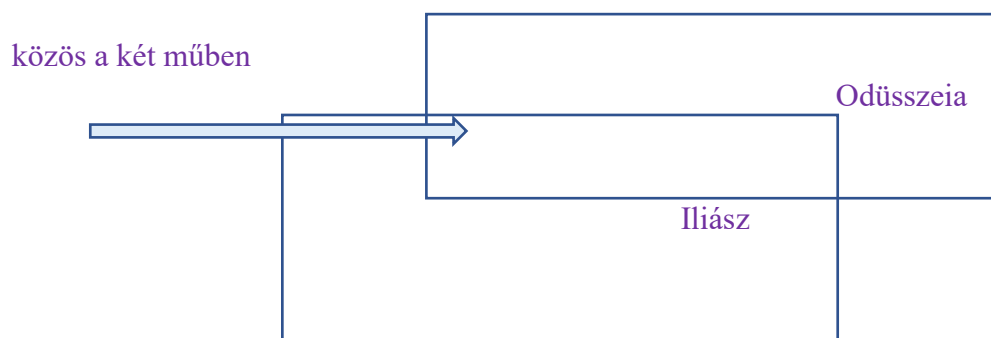
Találj ki állandó jelzőket két-három osztálytársadra (esetleg tanárodra vagy más közös ismerősötökre)! Használd fel azt, amit az állandó jelzők nyelvi felépítésében, típusaiban megfigyeltetek!

Ezután olvassátok fel egymásnak a jelzőket, és találjátok ki belőlük, kire gondolt a másik!

-----
⁴⁰ ld. még 17.sz. segédanyag

további feladattípusok: Gondolkodástérkép (Pethőné, 2005:225), Halmazábra (Venn-diagram) (uo:228). Gondolattérkép készíthető számos ingyenes szoftverrel is pl. Xmind.

Gyűjtsetek szempontokat, amelyeket elhelyeztek az alábbi ábrában! (esetleg meg lehet adni, és a feladat ugyanúgy az ábrában való elhelyezés).

c.) alkalmazás

feladattípusok: ld. 18.sz. segédanyag, illetve bármilyen dramatikus feldolgozás pl. Állóképek – kiragadott esemény pl. a kérők „udvarlásának” megjelenítése. Belső hangok: Mit érezhetett Patroklosz halálakor Akhilleusz? Mit mondanál a hadizsákmányként kezelt Krüzeisz-nek? Érvek kártyán (jelentésteremtés és vagy reflektálás szakaszában, ld. Pethőné, 2005:216): Meg kell büntetni Hektort! igen vagy nem? Agamennón szánalmas, amikor könyörög. Igen vagy nem? Olyan szöveggel látjuk el a diákokat, amelyből álláspontjuk alátámasztható, ez alapján készítenek érvet az igen és a nem választ választó diákok. Eszmecsere: véd meg az általa képviselt álláspontot, próbáld társadat meggyőzni és/vagy álláspontod tiszteletben tartását kérni társadtól.

Magasabb rendű műveletek

- elemzés

---

⁴⁰ Arató-Kálmán (2008) Szövegértés-Szövegalkotás 9. Tanulói munkafüzet 2.45/26 és 9/7-es feladat Educatio Kht.

feladattípusok: Készíts prezentációt az Iliász/Odüsszeia történetéről! Minden éneket kép segítségével jeleníts meg!⁴¹

Hasonlítsd össze az alábbi táblázat kitöltésével a két eposzt! Amennyiben szükséges, használhatod jegyzeteidet, vagy az alábbi forrást is⁴² vagy (a korábban elkészített grafikai szervezőket).

szempontok	Iliász	Odüsszeia
cselekmény		
embereszmény		
hős célja, hős jelleme		
téma		
embereszmény		
világkép		

- egybefoglalás

feladattípusok: Kreatív írás ld. 19.sz. segédanyag, Vak kéz (ld. Pethőné:2007: 297), Három megy egy marad (ld. Pethőné, 2005:229), Könyvismertetés (ld. Pethőné, 2005:266), Irodalmi körök (ld. Pethőné, 2005:238), Mozaik (ld. Pethőné, 2005:271), Pletykajáték (ld. Pethőné, 2005:280)

- értékelés

feladattípusok: Rövid esszé ld.20.sz. segédanyag, Túlvilági randevú – reflektálás fázis - (ld. Pethőné, 2005:295): pl. Hektór és Patroklosz érkezik (halálzásuk sorrendjében), bemutatkoznak. A „lélekátvevő” fogadja őket, elmondja a nevüket és a haláluk körülményeit is bemutatja az osztálynak. A „halottak” visszatekintve elmondják saját szerepüket halálukban, hogy mit tennének másként (ha van ilyen) és hogy miben milyen felelősségük van, mit bánnak stb. Az érkező nem szállhat vitába a hallottakkal! A játszóok egy maguk választotta (szerepükhöz hű) idézettel zárhatják gondolataikat. Utolsó szó joga (ld. Pethőné, 2005:296): Gyűjtsetek a szövegből példákat magasztos, hétköznapi, komikus, szomorú, kegyetlenséget megjelenítő nyelvi alakzatokat a művekből, amelyek jól példázzák Odüsszeusz jellemét! Készítsetek róla jellemterképet (ld. Pethőné, 2005:247)! A példák végső meggyőződéseiteket támasszák alá egy-egy szereplőről.

⁴¹ felhasználható forrás pl.: <https://www.shutterstock.com/hu/search/od%C3%BCsszeusz>, <http://www.literatura.hu/irok/okor/homerosz/iliasz.htm>, <https://irodalomtanulas.hu/9-efolyam/az-antikvitas/a-gorog-irodalom/epika/iliasz/> (lt.22.07.31)

⁴² <https://erettségi.com/tetelek/irodalom/az-iliasz-es-az-odusszeia-vilagkepek-es-szereploinek-osszehasonlitasa/> (lt.22.07.31)

Feldolgozási terv, fejlesztési területekkel a fókuszban

Growth mindset:

- Hogyan jelenik meg a hiba, mint tanulási lehetőség a Te életedben? Milyen hibákat követett el Iliász, és milyeneket Odüsszeusz? Te mikor hibáztál legutóbb?
- Mit tudnál mondani, amit tanultál a műből?
- Saját képességeid mitől függenek, kin múlik, hogy valamit meg tudsz-e tenni? Mit gondolsz, a műben ez hogy van?
- Mi volt a legutóbbi jelentős kihívás, amivel szembesültél? Hogyan végződött, miért? Keressünk kihívásokat, és rá adott válaszokat a művekben. Miért jók a kihívások?
- Mikor volt hogy úgy érezted, sikeres vagy valamiben? Minek köszönheted ezt? Más sikerének tudsz örülni? Tudnál erre példát valamelyik alkotásban?
- Hogyan viszonyulsz a kritikához? Tudsz belőle hasznot húzni? Te szeretsz kritizálni? Milyen kritikát fogalmaznál meg a mű egy tetszőleges részével, vagy akár az egészével kapcsolatban?
- Szereted az új dolgokat? Merész vagy? Miért? Mióta? Szeretnél ezen változtatni? Hogyan lehetséges ez? A műben a főhős szerinted bátor? Miért?
- Szeretsz tanulni, új dolgokat megtudni a világról? Ez jó?
- Milyen céljaid vannak, mit teszel meg a megvalósulásukért? Szerinted a Odüsszeusznak milyen céljai voltak? Mire volt érte hajlandó?
- Tehetősnek tartod magad? Mit gondolsz, mindenki jó lehet valamiben? Miért? Lehet ezen változtatni? Hogyan?
- Egyetértesz ha azt mondom, a lehetőségeid határtalanok, bármire képes vagy? Miért, ha a szerző mondaná ezt, hogyan érvelnél ellene, mellette? Mi sikerült Iliásznak és mi nem?
- Milyen jutalomnak örülsz, ha eléred egy célod? Milyen jutalomban részesült Odüsszeusz?

Szociális kompetencia, öntudatosság, önuralom, érzelmi intelligencia:

1.) Milyen erősségei voltak a két főhősnek?, Melyikük miben nem volt jó, mik voltak a hiányosságai?, Milyenek voltak a kapcsolataik?, Erősségeik kártyákkal⁴³ nézzük meg, melyik mire jellemző?, Kinek lenné a barátja, miért?, Ha el kellene készítened a facebook adatlapját,

---

⁴³ <https://mentalfocus.hu/termek/boldogito-erossegek-kartya/>

mit sorolnál fel, hova mit írnál? Kettéosztott napló technikával dolgozz (a feladat tovább gondolva és mint a kettéosztott naplóra a 21.sz. segédanyagnál⁴⁴)!

2.) Kapcsold össze az öngazolásul és a társak buzdítására elmondott szavakat (94-100, 112-121-es sorok! Miért utazik ez alapján Odüsszeusz? Milyen céljai vannak, milyen vágyai? Ki volt jobb szónok szerinted, Iliász vagy Odüsszeusz? Melyikük a jó szónok mely tulajdonságaival rendelkezett?

3.) Képzeld el, hogy Odüsszeusz nem erővel, hanem meggyőzéssel próbálja három társát a lótszevők szigetéről visszatéríteni! Írd le a köztük lezajló vitát, vagy játsszátok el!⁴⁵

Testtudatosság: Mennyire voltak a görögök testtudatosak? Milyen sport tevékenységet végeztek? Mit jelent a testtudatosság? Te hogyan bánsz a testeddel? Mit teszel meg érte? Egészségesen étkezel? A főhősök így tettek? Milyen felnőtt szeretnél lenni? Mit teszel ezért?

Figyelem: Labirintus játék, a cél elvezetni a figurát a helyes választ tartalmazó dobozhoz, közben elkerülve az ellenséget⁴⁶.

Koncentráció: Játékos Quiz a két mű cselekményéről⁴⁷.

Emlékezet: (komplex emlékezet): Anagramma⁴⁸, Történetpiramis – készítsd el az Odüsszeia 11. énekének Történetpiramisát! (Pethőné, 2005:291) – ld. 22. sz. segédanyag!

Vizuális érzékelés, észlelés: Odüsszeusz-kirakó (saját készítés megosztható linkkel, akár telefonon is) ld. 23.sz. segédanyag⁴⁹

Szerialitás: az események időrendbe állítása = idődiagram grafikai szervező (Pethőné, 2005:234-235) ld. 20.sz. segédanyag.⁵⁰ Tüntesd fel az alábbi egyenesen a történések számait!

pl.1   7   5   3   2   4

Viselkedés és az érzelmi-hangulati élet szabályozására irányuló aktivitás: Nézzétek meg az alábbi rövid összefoglalót, amely egy modern feldolgozásról készült. Mi a véleményetek róla? Elmennétek egy előadásra? Mi tetszik benne, mi nem, mi a meglepő esetleg meghökkentő számotokra?

⁴⁴ Arató-Kálmán (2008) Szövegértés-Szövegalkotás 9. Tanulói munkafüzet 63-64 o / 6 a feladat Educatio Kht.

⁴⁵ Arató-Kálmán (2008) Szövegértés-Szövegalkotás 9. 65/14, 68/22 feladat, Educatio Kht.

⁴⁶ <https://wordwall.net/hu/resource/10619086/od%C3%BCsszeia-%C3%A9s-ili%C3%A1sz>

⁴⁷ <https://wordwall.net/hu/resource/24609886/irodalom/ili%C3%A1sz-%C3%A9s-od%C3%BCsszeia-cselekm%C3%A9nye> (lt.22.08.02)

⁴⁸ <https://wordwall.net/hu/resource/24920665/irodalom/az-ili%C3%A1sz-%C3%A9s-az-od%C3%BCsszeia-%C3%A1ttekint%C3%A9se> (lt.22.07.31)

⁴⁹ <https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=18d35ca0b181> (lt.22.07.31)

⁵⁰ Arató-Kálmán (2008) Szövegértés-Szövegalkotás 9. Tanulói munkafüzet 9/7 feladat Educatio Kht

Milyen érzelmeket, gondolatokat, érzéseket vált ki belőletek⁵¹? Lehet kártyák felmutatásával is érzelmet kifejezni!⁵²

Tevékenységek közpúság: Csoportos feldolgozás esetén minden csoport egy ének tetszőleges feldolgozását választja. Lehet Folyékony szobor technikát alkalmazni, Pletykajátékot, Állóképet, vagy Rajzos bemutatást, videofelvétel készítését is megvalósítani.

Szöveges feladatértés: Mitológiai kártyákkal játék⁵³

Elvont fogalmak feldolgozása: A művekben megjelenő értékek definiálása (ld. 21.sz. segédanyag), akár értelmező szótár (papír vagy online alapú) segítségével. Ezeket aztán Amerikából jöttem játék segítségével ki lehet találni => Activity feldolgozási módok segítségével tovább gondolható a feladat.

Taktilis észlelés: A művekben szereplő apróbb tárgyak gyűjtése és felismerése tapintás alapján, melyik műben szerepelt, holt milyen funkciója volt a cselekmény és a történekek bekövetkezésében.

Időérzékelés, tájékozódás időben: Eseménysor összeállítása (képek, mondatcsíkok is készíthetők) ld. szerialitás feladata.

Mozgás: Jelenítsétek meg (úgy, hogy az kitalálható legyen) nagymozgások segítségével az egyes kalandok során történeteket. Mondjon a pedagógus igaz-hamis állításokat, ahol az igaz pl. a guggolás, a hamis a fél lábbon állás jelenti. Így szavak nélkül fejezhető a gyermek tudása. Készítsünk megosztó kérdések tekintetében véleményvonalat. pl. Te is úgy tettél volna a kérőkkel? Az egyenes két végpontja 1-5 vagy 1-10, és a diákoknak ennek megfelelően kell elhelyezkedésükkel véleményüket/döntésüket/álláspontjukat kifejezni.

Általános tájékozottság: Szókitaláló: kulcsszavak alapján szereplők, istenek, a művekben előforduló fogalmak kitalálása. Olvassátok el és formáljatok vélemény az alábbi előadásról.⁵⁴ Készíthető egy osztálylakoma a korábban a görög étkezéssel kapcsolatban olvasottakra építve, elkészíthető az osztály lakomája görög módra, esetleg Odüsszeusz gombája (a receptben megjelölt alkohol helyett természetesen autentikus szörp fogyasztása javasolt.)⁵⁵

A témafeldolgozás gyógypedagógiai szemléletet tükröz, hiszen egyrészt az alacsonyabb és a magasabb rendű gondolkodási folyamatokra tekintettel került összeállításra, másrészt a témakör feldolgozása itt is fejlesztési területekre tekintettel történt. A téma igen népszerű,

---

⁵¹ <https://www.youtube.com/watch?v=foW0jsVGKZk> (lt.22.08.05)

⁵² <https://skillo.hu/termek/erzelemlakomak/> (lt.22.08.05)

⁵³ https://archivum.szitakoto.com/ContentPictures/segedanyag_kepek/sin_mitologia_kartyak.pdf (lt.22.07.31)

⁵⁴ <https://www.katonajozsefszinhaz.hu/42818-ithaka> (lt. 22.08.05)

⁵⁵ <https://www.mindmegette.hu/odusszeusz-gombaja.recept/> (lt.22.08.05)

bőséges további lehetőséget rejt magába az interneten elérhető segédanyagok garmada, melyek segítségével további differenciálásra alkalmas feladatok jöhetnek létre.

Összefoglalás

A dolgozat főbb megállapításai

A problémafeltárás eredményeinek megfelelően, a tekintetében megfogalmazott kívánalmak szerint az elkészült oktatási segédanyag vonatkozásában (ld. 10-es kérdésre adott válaszok) teljesültek az alábbi elvárások.

A témakörök feldolgozása a nyelvi jelenségek bemutatására is irányult az irodalmi műveken keresztül. Számos színes, képes, nem zsúfolt illusztráció és több ezeket elkészíteni segítő platform is ismertetésre került a munkában. Meghatározó a segédanyagokban a tárgyi ismeretekre épített játékok használata (Hegedűs, 2021). Rendszerezett ábrákat tartalmaz, benne gondolkodási szintekre épített feladatmeghatározások történtek, melyek mozgósítják a kognitív készségeket, képességeket, motívumokat, ugyanakkor az önálló megismerést is támogatják. Kiemelt szempont volt az elkészítés során, hogy gyakorlatorientált és élményszerű megközelítés színesítse a tanórákat. A témakörök építkeznek a tartalmi szabályozókban rögzített tananyagra, ám a diákok életkori sajátosságainak megfelelően a nyelvtan és az irodalom szaktárgy tartalmára is kitérnek. Számos esetben digitábla, vagy akár telefonon történő feldolgozás is lehetséges, ám kinyomtatva is célt lehet érni a segédanyagokkal. Szándékoltan szakmailag színvonalas, interaktív, motiválásra alkalmas feladatok és feldolgozási módok keresése és alkalmazása történt a feldolgozási javaslatok során. A készség és képességterületek fejlesztése úgy lett tervezve, hogy azok személyiségfejlesztő, szociális és érzelmi intelligenciát megmozgató erővel bírjanak. A feltárt szakirodalmak az általános kompetenciákat kognitív, szociális és személyes területekre osztották fel, elkülönítve ezeken belül készségeket, motívumokat és képességeket, mely meghatározza a fejlődési utakat és a fejlesztés lehetőségeit is (vö. 1.táblázat 8-9. oldal). Ezek figyelembevételével került hangsúly a munka során a feldolgozásra. Az ismétlés szerepe meghatározó a megértési folyamatban, az egyes témakörök feladattípusai kombinálhatók. Alapvetésként értelmezendő közeget feltételez a segédanyag, egy olyan légkört, ahol a pozitív nevelői kötődés jelen van, és a pedagógus személye kiemelt fontosságú tényező.

A dolgozatban célkitűzésként megfogalmazott elvárás volt egy szakgimnazista SNI és BTMN diákok tudáselsajátítási folyamatát támogató oktatási segédanyag elkészítése, amely olyan témákat dolgoz fel, amelyek hosszú évek óta aktívan tevékenykedő kollégák számára

jelent nehézséget. A témák feldolgozása a magyar nyelv és irodalom tantárgyba integráltan tartalomba ágyazott készség és képességfejlesztés mentén valósítható meg, kifejezetten SNI és BTMN irányultsággal. Ezáltal a munka hozzájárulhat a pedagógusok és a diákok sikeres, közös tevékenységének megvalósulásához, a tanulási és megértési folyamat minél szélesebb körben történő létrejöttéhez.

Következtetés, eredmények összefoglalása: A feldolgozásra megjelölt témák - érintőlegesen – stilisztika, pragmatika, retorika. A részletes témakifejtések az RJR modellre és Bloom taxonómiájára építve problémafelvető kérdések és készségfejlesztő feladatok, valamint hat komplett, integrált osztályban használható, differenciálásra alkalmas nyújtó óratervet tartalmaznak, melyekben meghatározó a „megváltozott tanulás-irányítási technikák szerepe” (Papp, 2003), és a diákok egyéni képességeihez mért optimális kihívás. A segédanyagok elkészítésénél fokozott hangsúly kerül arra, hogy kézzelfogható fejlesztési eszköz jöjjön létre a kollégák számára az elmozdulás elősegítéséhez, hogy diákjaik minél inkább át tudjanak kerülni a „fixed mindset”-ből a „growth mindset-ba” (ld. 24.sz. segédanyag). Ehhez ugyanakkor hozzátartozik a tanulói munka e szemlélet mentén történő értékelése (a tett, és az erőfeszítések méltányolása) is.

A dolgozat ezáltal vélhetően hozzájárulhat a pedagógusok és a diákok sikeres, közös tevékenységének megvalósulásához, a tanulási és megértési folyamat minél szélesebb körben történő létrejöttéhez, további egyedi feladatok kidolgozásához, egymással történő megosztásához.

A téma vizsgálatának további lehetőségei: Érdekes és érdemes lenne hatás és bevértésvizsgálatokat végezni, megnézni a munka tudományos értelemben vett hatását a tanulási teljesítmény és hatékonyság tekintetében. Ehhez vállalkozó kedvű pedagógusok jelentkezésére lenne szükség. Amennyiben sor kerülne rá, ténylegesen igazolhatóvá válhatna a feltevés, hogy a munka valóban hozzá tudott járulni az oktatási folyamatok eredményességének növeléséhez.

Felhasznált irodalom

Nyomtatásban megjelent irodalmak

Adorno, Theodor W.: Aldous Huxley és az utópia. In: Adorno, Th. W.: A művészet és a művészetek. Budapest: Helikon, 1998. 144–162. p.

Demeter Gáborné (2008) Módszertani útmutató. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.

Dweck, C. S. (2006) Mindset: The new psychology of success. New York: Ballantine Books.

Gaál Éva – Horváth Miklós (2001): A „szabad tanulás” alkalmazása tanulásban akadályozott gyermekek differenciált fejlesztésében. In: Alternativitás és pedagógusképzés. Pedagógus továbbképzési Módszertani és Információs Központ. Pilisborosjenő. 8

Gordosné Szabó Anna (2012): A gyógypedagógia fogalmáról. In: Gordosné Szabó Anna: Bevezető általános gyógypedagógiai ismeretek. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest. 17-77

Kagan, Spencer (2001): Kooperatív tanulás. Önkonet Kft. Budapest

Mangels, J. A., Butterfield, B., Lamb, J., Good, C., és Dweck, C. S. (2006). Why do beliefs about intelligence influence learning success? A social cognitive neuroscience model. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 1, 75-86.

Mesterházi Zsuzsa – Szekeres Ágota (szerk.) (2019): A nehezen tanuló gyermek iskolai nevelése. ELTE BGGyK Budapest

Nagy József (2000) XXI. század és nevelés. Budapest, Osiris kiadó.

Norrish, M. J. (2015) Positive Education – The Geelong Grammar School Journey/Series of positive psychology. Oxford University Press.

Pajor Gabriella (2015) „Gyorsabban, magasabbra, bátrabban” - De hogyan? Teljesítménymotiváció iskolai környezetben. *Iskolapszichológia Füzetek* 34. sz. szerk.: N. Kollár Katalin. Budapest. ELTE Eötvös Kiadó.

Peterson, C., Seligman, M. E. P. (2004) Character strengths and virtues: A handbook and classification. New York: Oxford University Press, Washington, DC: American Psychological Association.

Pethóné Nagy Csilla (2005) Módszertani kézikönyv. Korona kiadó. Budapest In: https://ofi.oh.gov.hu/sites/default/files/attachments/modszertani_kezikonyv_001-372.pdf (lt.22.12.10.)

Pethóné Nagy Csilla (2007) Módszertani kézikönyv. Korona kiadó. Budapest

Szekeres Ágota (2007): Szempontok a tanulásban akadályozott gyermekek (gyógy)pedagógiai segítéséhez. In: Bollókné Panyik Ilona (szerk.): Gyermek – nevelés – pedagógusképzés 2007. Trezor Kiadó. Budapest. 51-64

Interneten található irodalmak

Arató Ferenc-Varga Aranka (2008) Együtt tanulók kézikönyve. In: http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/A_tanulasban_akadalyozottak/Egyutt-tanulok_kezikonyve.pdf (lt.22.12.10.)

Arató Ferenc (2017) Az értékes gyermek – az értékelés negyedik dimenziója egy lehetséges fogalmi keretrendszer vázlata. Autonómia és Felelősség Neveléstudományi Folyóirat 2évf.201714sz.6.6 In: <http://kompetenspedagogus.hu/sites/default/files/03-autonomia-es-felelosseg-pte-btk-ni-2017-01-04szam.pdf> (lt.22.12.10.)

Bánki, B., & Hegedűs, R. (2021): A játék jelentősége – A tanulásban akadályozottakkal foglalkozó gyógypedagógusok és többségi pedagógusok játékhasználatára tanítási órákon.

Különleges Bánásmód - Interdiszciplináris folyóirat, 7(3), 7–26.
<https://doi.org/10.18458/KB.2021.3.7> (lt.22.12.10.)

Covington M. V. (2000) Goal theory, motivation, and school achievement: An integrative review Annual Review of Psychology, 51, 171-200.
<https://doi.org/10.1146/annurev.psych.51.1.171>

Duckworth, A. L., Peterson, C., Matthews, M. D., Kelly, D. R. (2007) Grit: Perseverance and passion for long-term goals. Journal of Personality and Social Psychology, 92(6), 1087-1101. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.92.6.1087>

Dweck, C. S. (2007) The perils and promises of praise. Educational Leadership, 65, 34-39

Grant, H., Dweck, C. S. (2003) Clarifying achievement goals and their impact. Journal of Personality and Social Psychology, DOI:10.1037/0022-3514.85.3.541

Györgyi Zoltán: Felzárkóztatási hatásvizsgálatok – rendszerszerűen. OFI Budapest. szerk. Györgyi Zoltán. In: Felzárkóztatás, hatásvizsgálatok. [online]
[URL:https://mek.oszk.hu/15500/15582/15582.pdf](https://mek.oszk.hu/15500/15582/15582.pdf) (lt.22.12.10.)

Horváth Miklós (2005): Nyitott tanulási formák alkalmazása tanulás és kommunikációs képességek, valamint a szociális kompetencia fejlesztése területén, tanulásban akadályozott gyermekeknél. Gyógypedagógiai Szemle - 33. évf. 2. sz. (2005. április-június) In: http://www.epa.hu/03000/03047/00029/pdf/EPA03047_gyosze_2005_2_p.121-128 (lt.22.12.10.)

Józsa Krisztián – Fazekasné Fenyvesi Margit (2007): Tanulásban akadályozott gyermekek tanulási motivációja. Iskolakultúra Online, I. 76-92. <https://docplayer.hu/1679312-Tanulasban-akadalyozott-gyermekek-tanulasi-motivacioja-jozsa-krisztian-a-fazekasne-fenyvesi-margit-b.html> (lt.22.12.10.)

Kőpatakiné Mészáros Mária:Közben felnő egy elfogadó nemzedék. In: Új Pedagógiai Szemle 2004 február [2022.04.11.]> URL: <https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/kopatakinemeszaros> (lt.22.12.10.)

Mesterházi Zsuzsa (2007): Változik-e a gyógypedagógia identitása? Iskolakultúra.10. évf. 2. 150-163.p. On-line: http://epa.oszk.hu/00000/00011/00116/pdf/iskolakultura_EPA00011_2007_06_07_150-163.pdf (lt.22.12.10.)

Mohai Katalin és Perlusz Andrea (2020): Tantervi és módszertani útmutató füzetek. Útmutató az integrált és inkluzív oktatáshoz a többségi pedagógus számára. In: <https://www.oktatas2030.hu/wp-content/uploads/2020/10/utmutato-az-integralt-es-inkluziv-oktatashoz.pdf> (lt.22.12.10.)

Mueller, C. M., Dweck, C. S. (1998) Praise for intelligence can undermine children's motivation and performance. Journal of Personality and Social Psychology, 75, 33-52. (lt.22.12.10.)

Papp Gabriella (2003) Tanulói kooperáció a tanulásban akadályozott gyermekek integrált oktatásában. Gyógypedagógiai Szemle - 31. évf. 3. sz. In: https://epa.oszk.hu/03000/03047/00023/pdf/EPA03047_gyosze_2003_3.pdf p161-169 (lt.22.12.10.)

Papp Gabriella (2010): A tanulásban akadályozott tanulók és az olvasás. In: Olvasáspedagógia http://olvasas.opkm.hu/portal/felso_menusor/konyv_es_neveles/a_tanulasban_akadalyozott_tanulok_es_az_olvasas (lt.22.12.10.)

Pető, Ildikó és Ceglédi, Tímea (2012) A pedagógusok SNI-vel szembeni attitűdje SACIE-vel mérve. A Sentiments, Attitudes and Concerns about Inclusive Education Scale (SACIE). Iskolakultúra, 12 (11). pp. 66-82. ISSN 1215-5233 http://real.mtak.hu/56582/1/EPA00011_Iskolakultura_2012-11_066-082.pdf (lt.22.12.10.)

Pusztai Gabriella (2018) Kutatáson alapuló tanulmány a sajátos nevelési igényű és a tanulási nehézségekkel küzdő tanulókkal való foglalkozás eredményességének növelése érdekében Továbbképzési programok fejlesztését megalapozó kutatási háttér tanulmány. EFOP-3.1.2-16-2016-00001 „A pedagógusok módszertani felkészítése a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése érdekében.

https://pedreg.unideb.hu/sites/default/files/upload_documents/pusztai_gabriella_tanulmany_2018_12-2-converted.pdf p:34 (lt.22.12.10.)

Rapos Nóra, Gaskó Krisztina, Kálmán Orsolya, Mészáros György (2011): Az adaptív-elfogadó iskola koncepciója. OFI, Budapest. In: <http://mek.oszk.hu/13000/13021/13021.pdf> (lt.22.12.10.)

Seidel Michael (2004): A funkcióképesség, fogyatékoság és az egészség nemzetközi osztályozása FNO. Szociális munka, 16. 2. sz. (lt.22.12.10.)

Seligman, M. E. P., Adler, A. (2018) Positive Education. In J. F. Helliwell, R. Layard, J. Sachs (Eds.), Global Happiness Policy Report: 2018. (Pp.52 - 73). Global Happiness Council. https://www.researchgate.net/publication/323399593_Positive_Education (lt.22.12.10.)

Sheldon, K. M., & Elliot, A. J. (1999). Goal striving, need satisfaction, and longitudinal well-being: The self-concordance model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(3), 482–497. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.76.3.482> (lt.22.12.10.)

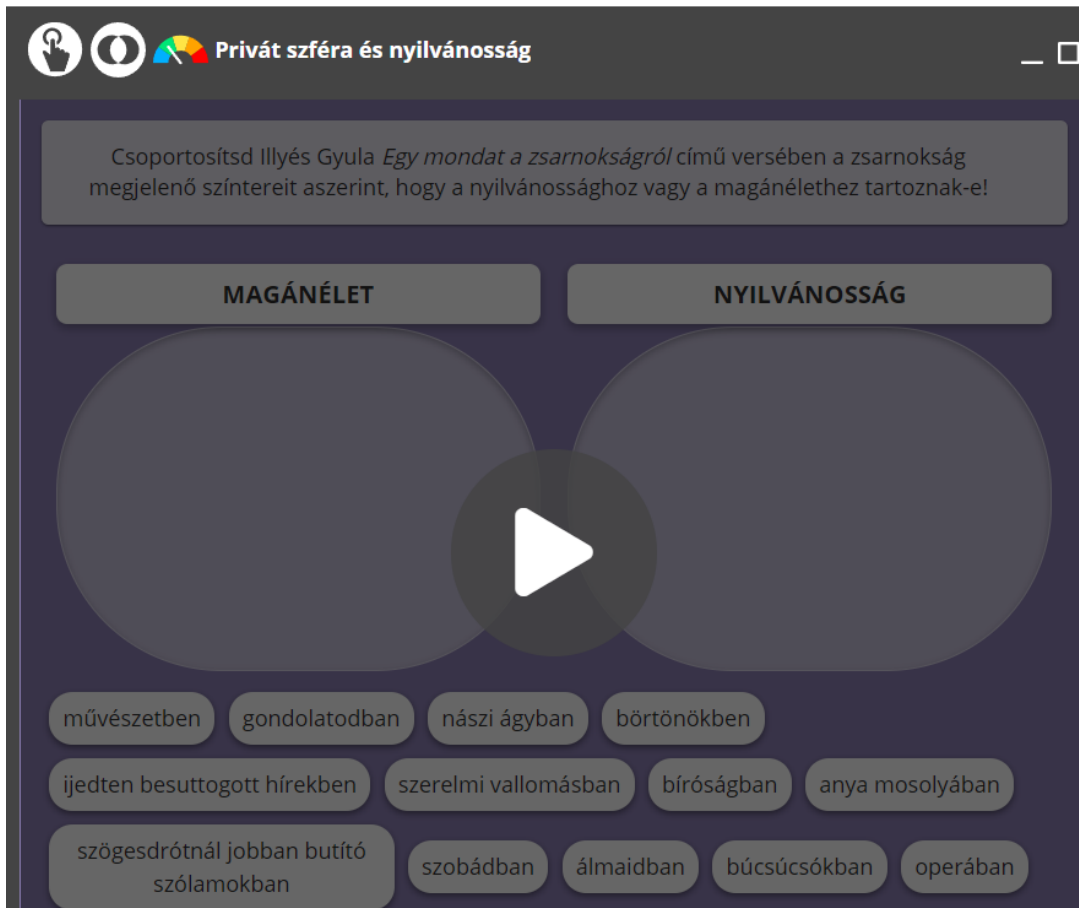
Snyder, C. R., mtsai (1997). The development and validation of the Children's Hope Scale. *Journal of Pediatric Psychology*, 22, 399-421. DOI: 10.1093/jpepsy/22.3.399 (lt.22.12.10.)

Mellékletek

1. Elkészített segédanyagok

Illyés Gyula művének feldolgozásához segédanyag

1.sz. segédanyag

Déry Tibor novellájának feldolgozásához segédanyag

2.sz. segédanyag – Történelmi összefoglaló

Ha manapság az Aranycsapatról hallasz, talán eszedbe jutnak az 1950-es évek, amikor a sikereiket elérték. De hogyan élt ebben az időszakban a hétköznapi ember? Rákosiék az államosításokkal a vagyonos társadalmi csoportokat a szegények szintjére süllyesztették le. Azt hirdették, hogy nincs munkanélküliség, a béreket alacsonyan tartották. Létrehozták a kádereket, akik zömében alacsonyan képzett, munkás-paraszt sorból kiemelt párthú személyek voltak, ezért vezető beosztásba kerülhettek. A családokban a kétkeresős modell javított ugyan az anyagi helyzeten, de a nők kettős terhelése megkeserítette a hétköznapokat. Bevezették a gyermektelenségi adót. A lakáshelyzet rettenetes volt. 1955-ben egy szobára 2,64 személy jutott. Sok volt a társbérlet, és az ágyrajárás is. A régi hagyományos keresztény ünnepeket

háttérbe szorították. Mindent áthatott a párt ellenőrzése. Ügynökeik mindenhol jelen voltak. Az ÁVH nyilvántartásában több mint 1 millió személy aktáját őrizték. „Aki nincs velünk, az ellenünk van!” A félelem átítatta a mindennapokat: senki sem érezhette magát biztonságban, bárki számíthatott rá, hogy letartóztatják⁵⁶.

3.sz. segédanyag Magány-kirakó

4.sz. segédanyag

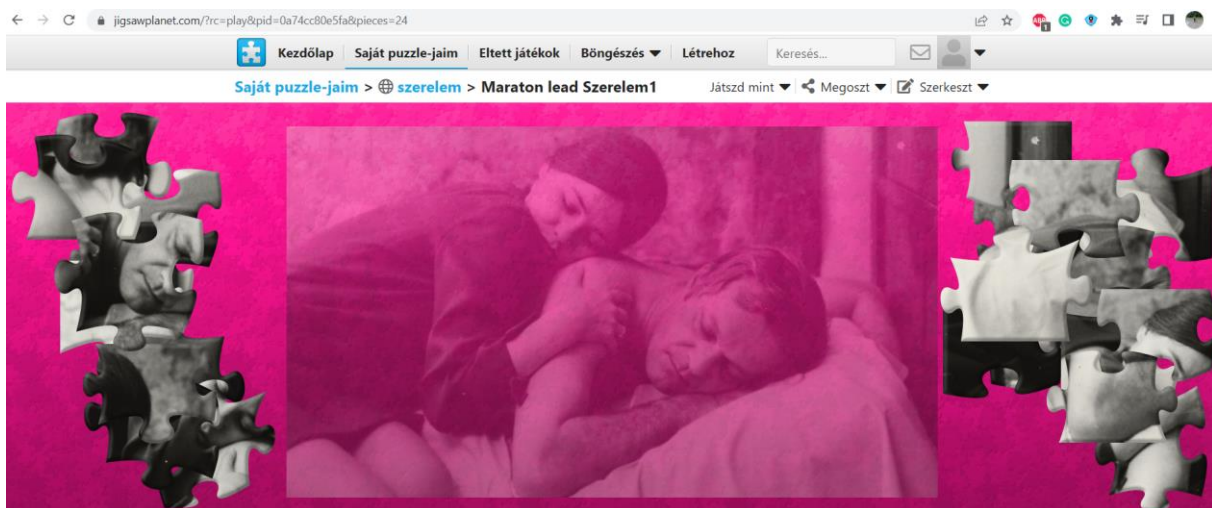
a tér szerepe Az elbeszélésnek fontos formateremtő elve a tér. Az alaphelyzet **zárt térből** indul, a börtönkapun belüli világ (*cella, fogháziroda*) sivár, embertelen. Fizikai és metaforikus értelemben egyaránt jelöli a szabadság, az emberi kapcsolatok, az önbecsülés, a világ ésszerűségének, megérthetőségének hiányát. A zárt térből kivezető kapu **új tervilágot** nyit meg, a tágasságba, a szabadságba való belépés jelentésével kapcsolódik össze. Ugyanakkor a kapu – egy más életforma kezdetén túl – az útnak indulás bizonytalanságát, a világba, társas közegbe való visszailleszkedés, az újrakezdés nehézségeit is jelentheti. B. hazafelé vezető útjának terei a nagyváros zajos, nyüzsgő életének színhelyei. Az elbeszélés túlzásokkal érzékelteti a színek, hangok és mozgások felszabadult, életteli teli világát („minden szín robbanni kezdett”, „rikító, szürke egyemeletes ház”, „pipacspiros ló”, „a mennyezetig megteltik hangos zenével, énekkel, párbeszédekkel”, „sok millió ember sétált”). A látvány és hanghatások dinamikáját a mozihasonlaton túl a filmszerű, pergő képekből, **képmozaikokból** építkező szöveg is érzékelteti. Azt jelöli, hogy a börtönben eltompult érzékelés zavartan, kapkodóan újraéled. A szabad térben való mozgás, a hazaérés késleltetése B.-nek az új körülményekhez való alkalmazkodását jelenetezi. A virágzó almafa látványa **függőlegesen is megnyitja a teret.** Ágai közt az égre néző tekintet a végtelenbe vész. Az „érezkelhetőn” át az „érinthetetlen”, megfoghatatlan szabadságélmény lelkileg és fizikailag is felkavarja. Az elbeszélés záró helyzetének tere ismét zárt. Ám a cselédszoba szegényes berendezése ellenére (*kopott szekrény, vaságy, szék, asztal*) az ismerősség és az otthonosság érzetét kelti. Az elbeszélő itt is fontos szerephez juttatja az érzékelést. A látás és hallás után most a szaglás kap kiemelt szerepet („Az asztal fölött is a felesége szaga érzett.”, „tele-szívta magát a felesége szagával”).

⁵⁶ saját kiemelések <https://zanza.tv/tortenelem/magyarorszag-1945-1956-kozott/életmod-magyarorszagon-az-1950-es-években> (lt.22.07.30)

5.sz. segédanyag

novellaelemzés szempontjai ⁵⁷	Szerelem c. novella
Az irodalmi korszak bemutatása, amikor a mű keletkezett, adott korszak stílusjegyei a műben	
Az alkotó személye	
A mű keletkezési körülményei	
A műfaj meghatározása, annak jellemzése	
A cím értelmezése	
A cselekmény szerkezetének vizsgálata	
Szereplők jellemzése (főhős, mellékszereplők, elbeszélő)	
Szereplők között lévő konfliktus kibontakozása	
Jelképek és / szimbólumok, motívumok a műben	
A mű mondanivalója, tanulsága	
A mű stílusa, (hangnem, nyelvezet)	
A mű témájának gyakorisága	
A mű további feldolgozásai	
A mű Rád gyakorolt hatása	

6.sz. segédanyag

⁵⁷ <https://zanza.tv/irodalom/reneszansz/boccaccio-dekameron> alapján saját készítés (lt.22.07.30)

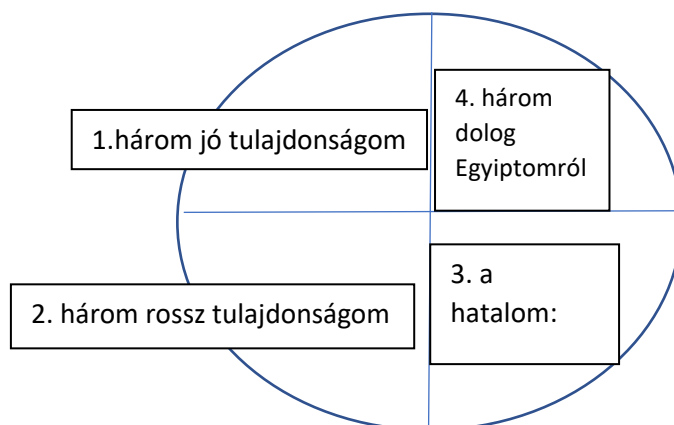
7.sz. segédanyag

Keresd meg az adott fogalom megfelelőjét!

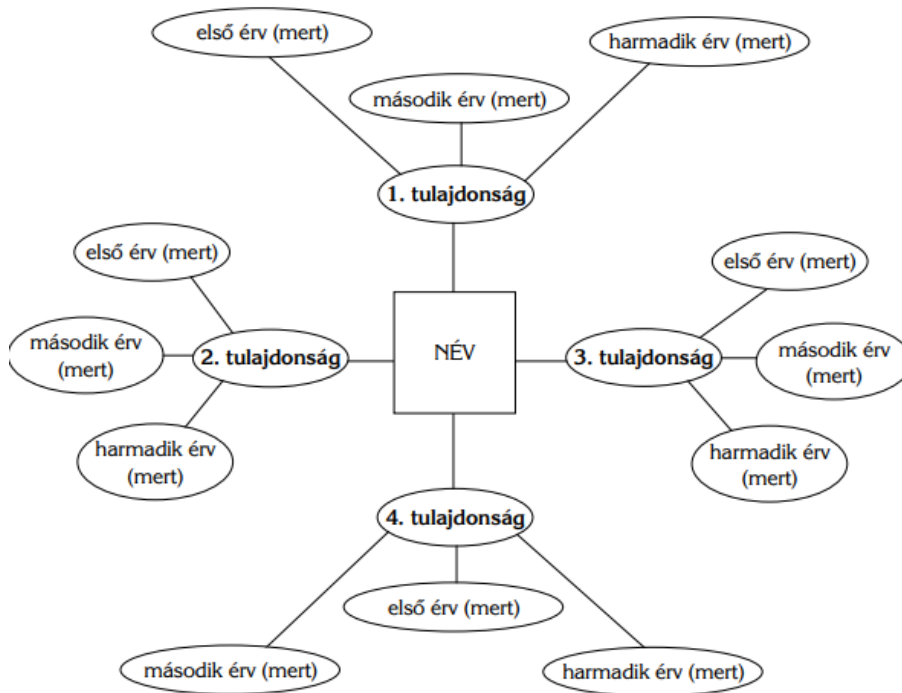
hit	Meggyőződés olyasmiről, amit tapasztalati úton v. tudományosan nem tudunk igazolni, és mégis igaznak, bizonyosnak tartunk
remény	Az a lelki tevékenység v. vkinek az a várakozó állapota, amelyben bizalom, több-kevesebb bizonyosságú hit nyilvánul meg aziránt, aminek a megvalósulását szeretné.
szabadság	Olyan lehetőség, amely módot ad arra, hogy vki megtehesse vmit
szeretet	Vmely személy, dolog vonzó tulajdonságainak felismeréséből v. természetes kapcsolatokból eredő érzés, amely ragaszkodásban, gyöngédségben, a másik javának őszinte kívánásában és a saját érdekeinek a másikéval való azonosításában, ill. neki való alárendelé
biztonság	A dolgoknak, életviszonyoknak olyan rendje, olyan állapot, amelyben kellemetlen meglepetésnek, zavarnak, veszélynek nincs v. alig van lehetősége, amelyben ilyentől nem kell félni.

Madách Imre drámájának feldolgozásához segédanyag

8. sz. segédanyag

9. sz. segédanyag

10.sz. segédanyag

- Az egyeduralom természete: Milyen hatalma van a fáraónak? Az előző színhez képest Ádám miben érzi magát többnek? Hogy érzi magát Ádám? Milyennek látja őt Lucifer? Hogyan vélekedik a rabszolganő a fáraó viselkedéséről? Miben hisz itt a fáraó a szín elején, s ez hogyan változik a szín végére? Mi a történet, ami hatására mindez végbemegy?
- Az érzelmek szerepe: Mit jelent az érzelem? Hogyan jelenik meg a színben? Hogyan vélekedik erről Lucifer, és hogyan Ádám és Éva (a szerepeikben)? Kik között milyen érzelmi viszony van, keress ezt alátámasztó idézeteket a műből! Hogyan jelennek meg verbálisan és nonverbálisan az érzések? Mit hajszol a fáraó, és eléri vajon?
- Férfi és nő viszonya: Milyen alá-fölé rendeltségi viszonyok jelennek meg a műben? Hogyan áll Ádám Évához (becsüli, tiszteli, vonzódik hozzá)? Hogyan viszonyul érzelmileg Éva rabszolga társához és hogyan a fáraóhoz a szín különböző részeiben?
- Nép és hatalom viszonya: Mit gondol Lucifer a fáraó hatalmáról, és mit a népről? Szerinte kinek mi a fontos? Milyen megoldási alternatívát kínál Ádámnak a hatalom kapcsán, Ádám erre hogyan reagál? Milyen eszmékből ábrándul ki, s melyekért lelkesedik a szín végére a fáraó? Szerinted kell a népnek vezető? Milyen a jó vezető?

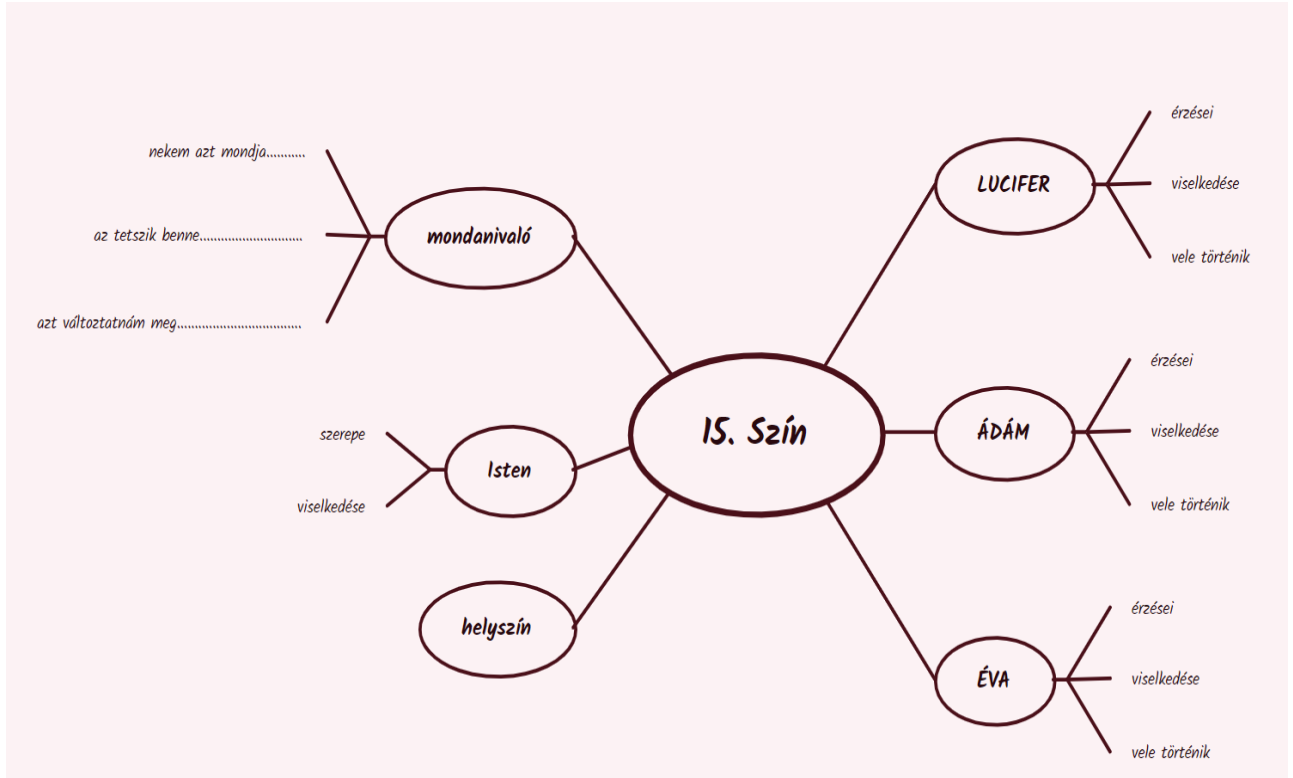
11.sz. segédanyag

A fáraó....., akinek a .....ben egy rabszolga .....menekül. Felesége,..... sietve megy ....., de .....érkezik és a férfi.....A fáraót .....az asszony.....szerelme és kérésére .....a piramison .....rabszolgákat. Eddigi .....csakis a .....vezérelte, de ez most .....volt. Lucifer....., mi lesz a fáraóból.....múlva. A .....megrémiszti Évát, így mindent .....Luciferrel .....tovább. Ádám.....eddigieit, és megfogalmazódik benne az .....gondolata.

szavak: Ádám, trónterem, kiabálva, Éva, megmentésére, már, későn, meghal, megragadja, hű, felszabadítja, dolgozó, tetteit, dicsőség valami, új, megmutatja, néhány, év, látvány, hátrahagyva, felismeri, egyenlőség

12.sz. segédanyag

13.sz. segédanyag

The screenshot shows a presentation slide with the following content:

- Title:** Van-e fejlődés az emberiség életében?
- Options A, B, C, D:**
  - A:** Ádám felébredésekor nem tudja
  - B:** „Megy-é előbbre majdan fajzatom...”
  - C:** „E szűk határu lét-e mindenem...?”
  - D:** „Van-é jutalma a nemes kebelnek...?”
- Navigation:** 0:22, 2 / 8
- Right Panel:** Kapcsoló sablon, INTERAKTÍV (Párosító, Egyezős, Lufi pukkasztó, Kvíz, Játékos kvíz, Az összes megjelenítése)
- Footer:** Madách: Az ember tragédiája, 15. szín

„E szűk határu lét-e mindenem...?”	 Ha meghalok, megszűnik minden?
„Megy-é előbbre majdan fajzatom...”	 Van-e fejlődés az emberiség életében?
Lucifer megoldása Ádám számára:	 halál
„Van-é jutalma a nemes kebelnek...?”	 Van-e értelme a küzdelemnek?
Ádám felébredésekor nem tudja	 a valóságot látta-e, vagy álmodott?
Ádám a hit, remény, kétség	 között ingadozik
Éva anyaságának híre	 új lehetőség Ádám számára.
„De, oh Uram! ki fog feltartani, / Hogy megm	 Ki tudja, mi a helyes?

14.sz. segédanyag

Álomszínék	Idézet	Eszme
Egyiptom	"Erősebb lett az ember, mint az Isten!"	az egyén szabadsága
Athén	"Eljöttem, hogy küldöimnek kezébe, A felséges nép kezébe téve Hatalmamat, beszámoljak neki."	egyenlőség a közösségben(demokrácia)
Róma		menekülés a kéjbe
Konstantinápoly	"Vagy nem látjátok ezt a szent jelet, Testvéreim mely egy célhoz csatol?"	testvériséget hirdető kereszténység
Prága (I-II)	"Hisz nékem nem kell semmi a világon, Csak az éj és tündöklő csillaga."	menekülés a tudományba
Párizs	"Egyenlőség, testvériség, szabadság!"	eszmék együttes megvalósulása
London	"Az élet áll most teljesen előttem, Mi szép, mi buzdító versenydala."	szabad verseny
falanszter	"Mi eszme az, melly a széles világot Eggyé olvasztja."	egyenlőség helyett egyformaság
az űr	"Érzem, mi hitvány a föld, hogy magas Lelkem lezárja, s vágyom el köréből."	menekülés az anyagtalanba
eszkimó-szín	"Szörnyű világ!- csupán meghalni jó."	a testvériség elkorcsosulása, eszme nélküli állapot, az anyag vegetatív léte

15. sz. segédanyag

b) Értelmezzétek a táblázat szempontjait, és töltsétek ki a táblázatot!

MI JELLEMZI AZ EMBER(PÁR) HELYZETÉT A TEREMTETT VILÁGBAN?			
A PARADICSOMBAN (2. SZÍN)	A BŰNBEESÉSSEL (2-3. SZÍN)	A TÖRTÉNETI SZÍNEKBEN (4-14. SZÍN)	A 15. SZÍNBEN
KI ÉS HOGYAN ALAKÍTTJA ÁDÁMNAK LÉTHEZ VALÓ VISZONYÁT, ÖNÉRTÉLMÉZÉSÉT?			
A PARADICSOMBAN (2. SZÍN)	A BŰNBEESÉSSEL (2-3. SZÍN)	A TÖRTÉNETI SZÍNEKBEN (4-14. SZÍN)	A 15. SZÍNBEN
HOGYAN TEKINT ÁDÁM ÖNMAGÁRA, MIT GONDOL EMBER VOLTÁRÓL?			
A PARADICSOMBAN (2. SZÍN)	A BŰNBEESÉSSEL (2-3. SZÍN)	A TÖRTÉNETI SZÍNEKBEN (4-14. SZÍN)	A 15. SZÍNBEN

16.sz. segédanyag

Madách Imre: Az ember tragédiája

Kezdőoldal Menu

Célok -

Madách Imre művének feldolgozása

Előismeret -

Romantika és modernség

Esettanulmány +

Feleletválasztós teszt -

Megtalálja-e Ádám a boldogságot?

[Utrmutató](#)

Igen- hiszen gyermeke lesz, és ez a legnagyobb boldogság

Nem- hiszen kiábrándul az életből és az emberekből, bár nem oli meg magát, továbbra is csak "van" és nem "él"

Feleletválasztós teszt (több jó válasz) -

Létezik-e szabad akarat a mű szerint?

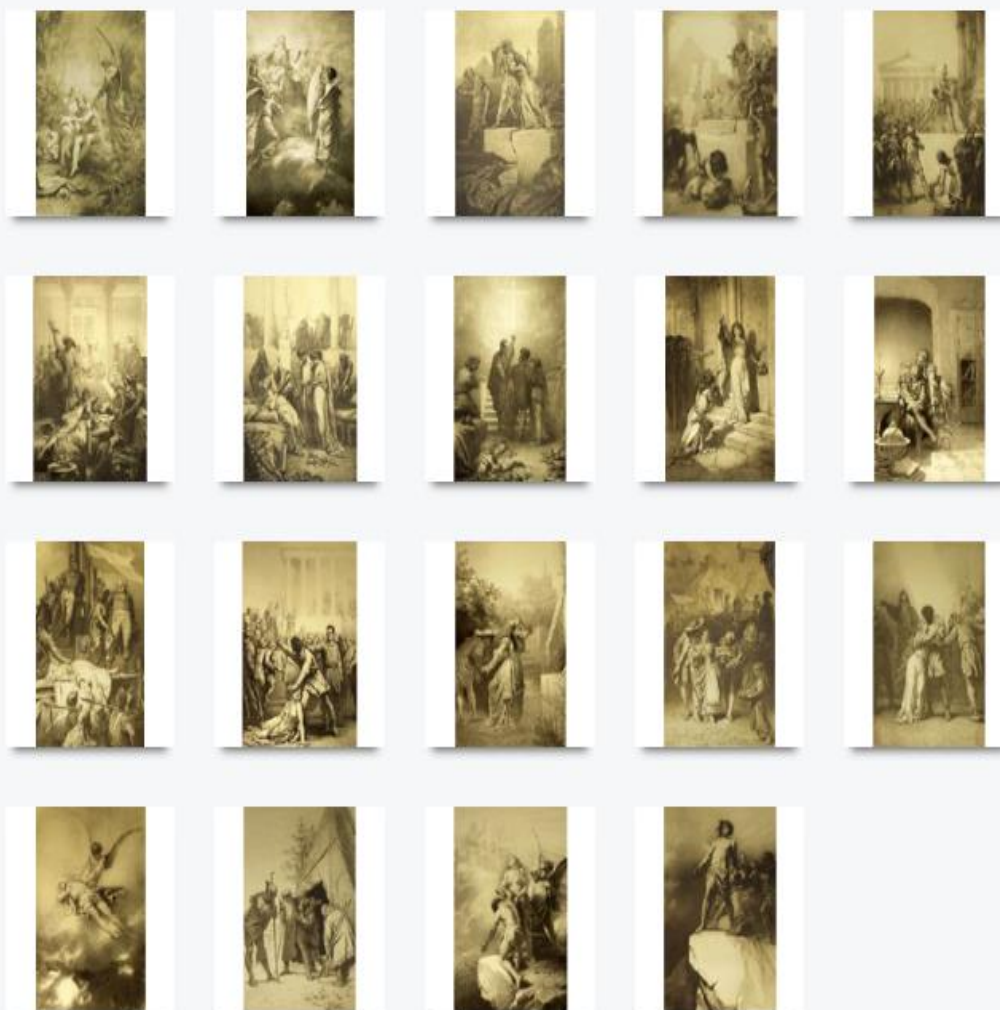
Nem, mert a "sors" vagy az "Úr" vagy talán saját maga az események hatására mindig megváltoztatta döntését, akaratát!

Igen, mert minden úgy történik ahogyan a hősök akarták!

[Mutassa a visszajelzést](#)

Az ember tragédiája képekben

Szókitöltős teszt

Read the paragraph below and fill in the missing words. Olvasd el a szöveget, és egészítsd ki a hiányzó szóval!
"Az *ember tragédiája* azon kevés késő romantikus magyar alkotás közé tartozik, amelyek túllépnek a nemzeti látószögön, és emberi problémákat feszegetnek."

Olvasnivaló

"Madách saját korának uralkodó eszméit kívánta megvizsgálni a történelemben. Korának gondolkodóit teljesen áthatotta az a hegeli történetfilozófiából származó felfogás, mely szerint egy-egy vezéreszme határozza meg egy-egy történelmi korszak lényegét. A kor filozófusai szerint egy-egy eszme megjelenik, kibontakozik, de a történelemben való megvalósulása során eltorzul, embertelenné válik, önmaga visszájára fordul, s ebből az ellentétből egy új eszme születik. Madáchnál csak a tézis-antitézis fedezhető fel, a szintézis hiányzik belőle. Vélik kritikusai."

Beszélgjünk meg mi lehet a tézis-antitézis, és gondolkodjunk el rajta, van-e szintézis? Igaza van-e a kritikusoknak?

[Mutassa a visszajelzést](#)

Olvasnivaló

Reflexió

Igaz-Hamis kérdés

Szókitöltős teszt

Szókitöltős teszt

Feleletválasztós teszt (több jó válasz)

Tevékenység

Homérosz eposzának feldolgozásához segédanyag

17. sz. segédanyag

7. Egészítsd ki az ok-okozati láncot: mi miért történt? Állítsd sorrendbe a történéseket!

a) Helyettesítsd be a sorok végére a megfelelő kötőszót: s ezért, mert, mióta, de

- (1) Akhilleusz haragszik, ...
- (2) sok görög meghal, ...
- (3) Zeusz is ezt akarta, ...
- (4) Agamemnón és Akhilleusz haragban szétváltak, ...
- (5) Apollón megharagudott Agamemnónra, ...
- (6) dögvész pusztított a görög táborban, ...
- (7) Agamemnón megsértette Khrüszészt, ...

b) Akhilleusz haragja jelenik meg az első sorban: ez az eposz témája. Ezt okok láncolata követi tehát. Mit jelent ez az időben? Próbáld az eseményeket időrendbe állítani!

.....

.....

.....

.....

c) Vagyis a bevezetésben az események nagyjából fordított időrendben következnek egymás után: elől áll a legkésőbbi esemény (Akhilleusz haragja miatt – Zeusz akaratából – a trójaiak kerülnek fölénybe a görögökkel szemben), végül a legkorábbi (Agamemnón megsértette Khrüszészt).

A 2000. évi Odüsszeusz Expedíció filmjei

Készíts szóbeli beszámolót a kisfilmről! Jegyzetelj fel számodra érdekes szavakat, kifejezéseket, amelyeket nem ismertél. Válaszolj az alábbi kérdésekre írásban:

- különleges szavak
- hol jártak
- mi volt érdekes
- miről hallottál/tanultál már
- mi volt számodra teljesen új
- miért jó / mivel több a tudásod most

Készíts egy 1 perces ajánlót, amihez felhasználod a kigyűjtött szavakat is! Figyelj arra, hogy meglegyen a hármas tagolás:

bevezetés: kinek, mit és miért ajánlasz

tárgyalás: amiért jónak tartod

befejezés: összefoglalás, saját tapasztalat

---

⁵⁸ <https://jachtakademia.hu/odusszeusz-film/> (lt.22.08.07)

19.sz. segédanyag

- a)** Alakítsatok 4-5 fős kiscsoportokat! Írjatok híreket valamelyik eposzi történetről!

Ne áruljátok el egymásnak előre, hogy miről és hogyan fogtok írni!

Például:

- (1) Odüsszeusz valamelyik kalandjának leírása az Ithakai Harsona c. bulvárlapnak vagy az Ithaka Népe című politikai napilapnak;
- (2) Trója bukásának és Odüsszeusz cselének leírása egy görögpartí vagy egy trójapartí napilapnak;
- (3) a trójai háborút kiobbantó események egy Pallasz Athéné vagy egy Aphrodité által szponzorált pletykalapnak, vagy a Szabad Trója című független politikai napilapnak;
- (4) egy Helenével kapcsolatos hír egy trójai bulvárlapban vagy a mértékadó Trójai Hírlapban

Ha ismertek hatásos újságírói fordulatokat, nyugodtan használjátok őket!

Ügyeljete arra, hogy ha bulvárlapnak, pletykalapnak írtok tudósítást, akkor ennek megfelelően hatásvadász szöveget írtok! A politikai lapokba kevésbé elfogult, tárgyilagosabb hírek valók, de ezeknek is lehet valamilyen jellegzetes szemlélete.

A hír ne legyen hosszabb 8-10 sornál.

A szövegalkotásra 10-12 perc áll rendelkezésetekre.

-
- b)** Ha kész vannak a szövegek, olvassátok fel ezeket a csoportokon belül, és találjátok ki mindegyikről, milyen lapba, milyen szemlélettel készült az írás!
- c)** Ezután vitassátok meg, mennyire sikerült eltalálni a választott hírtípus jellemzőit: vannak-e telitalálatok, és van-e javítanivaló a munkákban?
- d)** Minden csoport válassza ki egy-egy szövegét, és ezeket olvassa fel az osztálynak!

20.sz. segédanyag

15. Írjátok meg vagy adjátok elő Odüsszeusz és Pénélopé beszélgetését, amelyben Odüsszeusz bejelenti újabb utazását!

16. Nem tudhatjuk, valójában hogyan alakul Odüsszeusz további élete. Te hogy képzeld el? Írd meg fogalmazás formájában!

21.sz. segédanyag

Az alábbi idézeteket két szempontból dolgozd fel a kettéosztott napló eljárásával! Keresd ki a részletből és jegyezd fel bal oldalon, ami Odüsszeusz számára – szavaiból ítélve – értékesnek, szépnek tűnik. Jobb oldalon pedig fűzd hozzá, te mit gondolsz ezekről a dolgokról, számodra mennyire fontosak!

a)

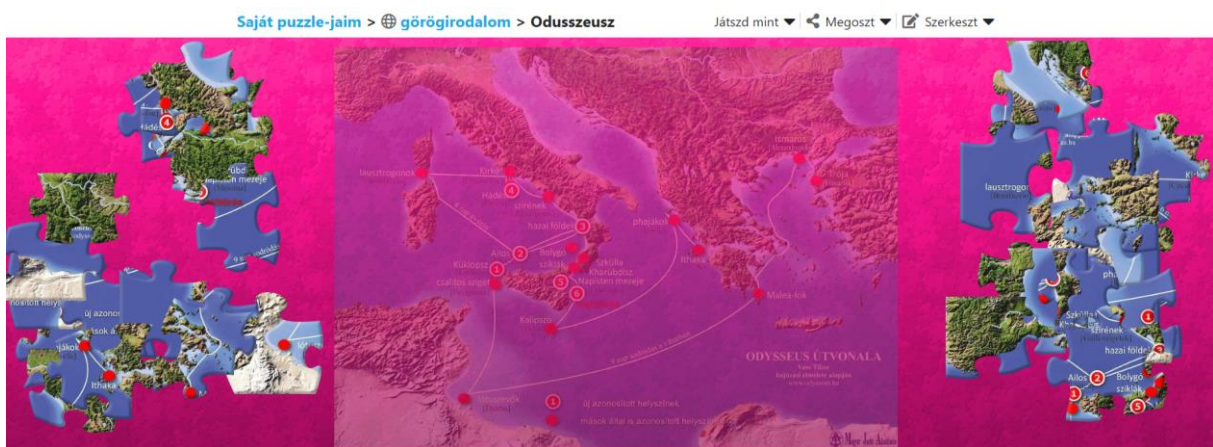
„Mert bizony azt mondom, hogy nincs is kellemesebb, mint
hogyha egész népet tölt el széltében a jókedv,
s végig a házban a vendégek dalnokra figyelnek,
míg ülnek sorban, mellettük dúsan az asztal
rakva kenyérrel, meg hússal, s meregetve a színbort,
körben hordja a töltőgető, s poharukba betölti:
elmémben bizony én ezt látom a leggyönyörűbbnek.” (5–11. sor)

A RÉSZLETBEN MEGJELENŐ ÉRTÉKEK	VÉLEMÉNYEM RÓLUK, HELYÜK AZ ÉN ÉLETEMBEN

22.sz. segédanyag

Történetpiramis	
1.	_____ (a főszereplő)
2.	_____ (2 szó jellemzés)
3.	_____ (3 szó a helyszínrre)
4.	_____ (4 szó a problémáról)
5.	_____ (5 szó az egyik eseményről)
6.	_____ (6 szó egy másiktól)
7.	_____ (7 szó egy harmadiktól)
8.	_____ (8 szó a megoldásról)

23.sz. segédanyag

24.sz. segédanyag (<https://tinyurl.hu/gqmF>)

A játék elkészítésekor lefordítottam a játék kérdéseit, és egy A/3-as lapra sárga post-iteket ragasztottam, miután egy vitaindító színes üzenetet írtam alá a papírra pl. A tanulás mindig meghozza a gyümölcsét. A post-itek eltakarták az üzenetet. Dobókockával dobtunk, miután mindenki kapott egy számot, aki szeretett volna részt venni a játékban. Amelyik számot dobta az egyik fél (óramutató járásával megegyező irányba ment a dobás), az vett le egy post-itet a kérdéssel, majd mindenki válaszolt rá. A kérdések az alábbiakhoz hasonlóak voltak: (pl)

Mi volt a legutóbbi sikered, amire büszke voltál?

Hogyan jegyzed a hibáidat, mit tanulsz belőlük? Mit tanultál a legutóbbi tévedésedből?

Mikor segítettél legutóbb valakinek? (Miért, milyen érzés volt?)

Miben vagy a legjobb? Miért?

Kitől kértél legutóbb segítséget? (miért tőle, segített-e, miért?, mit érzel ennek kapcsán..)stb.

Tried their best	Learned from a mistake
Overcame an obstacle	Set a new goal
Learned from feedback	Gave their brain a workout

Printables by Big Life Journal - biglifejournal.com

Encouraged others	Asked for help
Tried something new	Celebrated others' success
Took a risk	Embraced a challenge

Celebrated a mistake

Kept trying until successful

Used a YET

Improved their work with effort

Used a different strategy

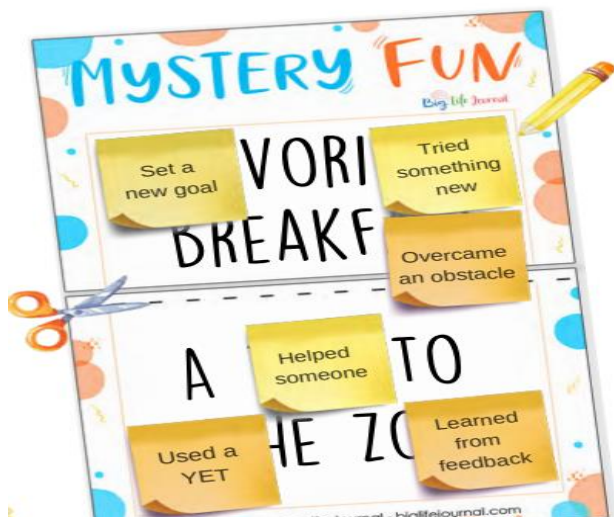
Helped someone

Printables by Big Life Journal - biglifejournal.com

MYSTERY FUN

A GROWTH MINDSET GAME

Complete a task and remove a post-it note to reveal the mystery fun activity!
Do the fun activity only when all post-it notes are removed.

HOW TO MAKE

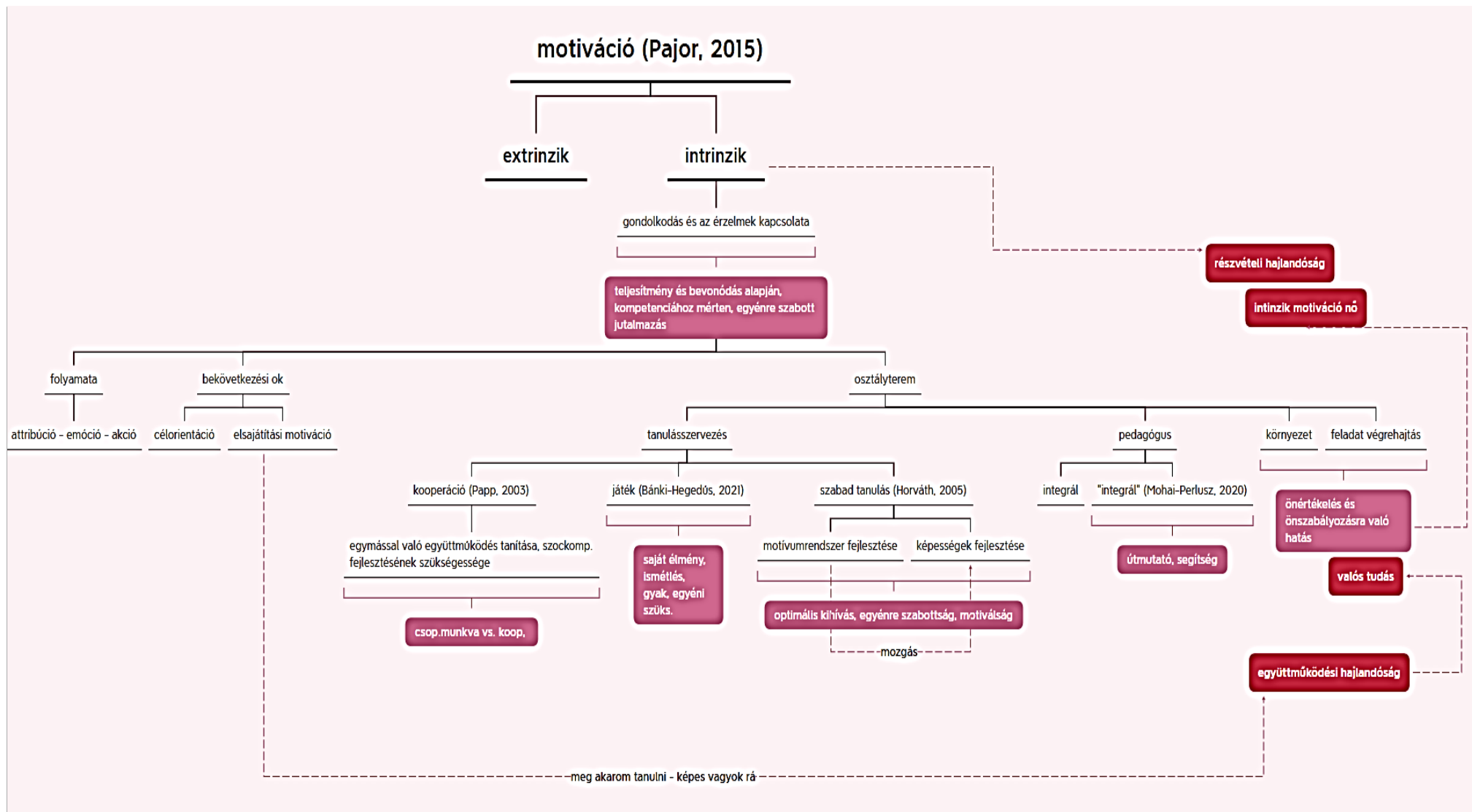
- 1** Print out both pieces of the poster. Cut along the dotted lines (cut on the *inside* line so the black dotted line does not show).
- 2** Line up the edges and glue pages. Then tape the back of the poster for extra support.
- 3** Write one or more fun mystery prize or activity on the poster (stay up late, favorite breakfast, popcorn party, etc.)
- 4** Print or write activities on post-it notes. Tape them onto your poster in a 3x4 grid to cover the mystery message. If no post-it notes, print the pages with activities, cut them out and tape them onto your poster.

2. Táblázatok

1. táblázat Képességrendszer az általános kompetenciák területei, fogalma, rendszere, fejlődése, fejlesztése (Nagy, 2000: 63-296, Mesterházi 2019, Arató 2017 alapján saját szerkesztés, kiemelések).....	8
2. táblázat A growth és a fixed mindset szerepe a tanuláshoz való viszonyulásban saját készítésű táblázat a szakirodalom alapján.....	11
3. táblázat Összefoglalás az írásbeli félig strukturált interjú tartalmából.....	23
4. táblázat Kérdezéstechnika a gondolkodási szintek és műveletek figyelembe vételével, témakörönként saját készítésű táblázat a szakirodalom alapján.....	31

3. Ábrák, grafikonok

1. ábra A tudáselsajátítási folyamat modellje, saját készítés, Pethőné, 2005:82-87 alapján....	15
2. ábra Kiemelt fejlesztendő területek, saját készítésű ábra, a kérdőív 3-as és 12-es kérdéseire adott válaszok összegzésének szemléltetése	19
3. ábra A tanulási folyamat és a motiváció kapcsolatának szemléltetése (saját készítés).....	75

3. ábra A tanulási folyamat és a motiváció kapcsolatának szemléltetése (saját készítés)

4. Csatolmányok

1. sz. melléklet Írásbeli kérdőív és válaszai

3/1. szakasz

Írásbeli interjú - véleményfelmérés- magyar nyelv és irodalom tanulási segédanyag készítéséhez

Tisztelt Kolléga, Kedves Kitöltő!

Az alábbi írásbeli interjú célja tájékozódás, igény- és véleményfelmérés a tekintetben, hogy mely középiskolai témakör/tananyag feldolgozása járulhatna hozzá a SNI és BTMN diákok tanulási és tudáselsajátítási folyamatainak sikeres és minél hatékonyabb megvalósulásához magyar nyelv és irodalom tanórák (fejlesztő foglalkozások) keretében.

Kérem, abban az esetben folytassa az adatközlést, amennyiben Ön szakgimnáziumban/technikumban, esetleg érettségire felkészítő egyéb (szak)képzésben magyar nyelv és irodalom tantárgy(ak)at tanít/oktat integráló intézményben; SNI és/vagy BTMN diákok jelenlétében. A kitöltés a google űrlapok szolgáltatásban javasolt, elsődlegesen számítógépen (a kérdések összetétele és átláthatósága miatt telefonon kevésbé áttekinthető). Hálásan köszöni a MATE gyógypedagógus hallgatója, hogy legjobb tudása szerint válaszol a kérdésekre, melyekkel jelentős mértékben hozzájárul egy készülő szakdolgozati munka esetleges későbbi, gyakorlati hasznosulásához.

Természetesen válaszai a legnagyobb diszkréció mellett, garantált anonimitást biztosítva kerülnek feldolgozásra.

Közreműködését tisztelettel megköszöni

Ladnai Attiláné

26 válasz

Nem fogad válaszokat

Üzenet a válaszadóknak

Az űrlapra már nem küldhető be új válasz

Összegzés

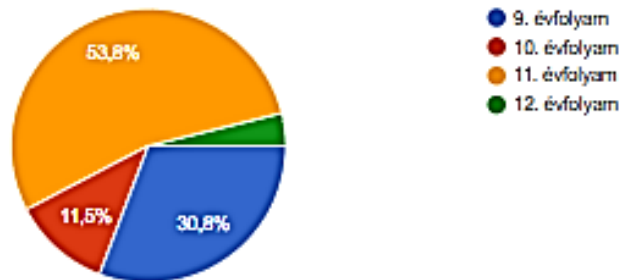
Kérdés

Egyéni

1. Melyik évfolyamon tapasztalja a legtöbb nehézséget a tudáselsajátítási folyamatban/folyamat során a magyar nyelv és irodalom tantárgy kapcsán?

Másolás

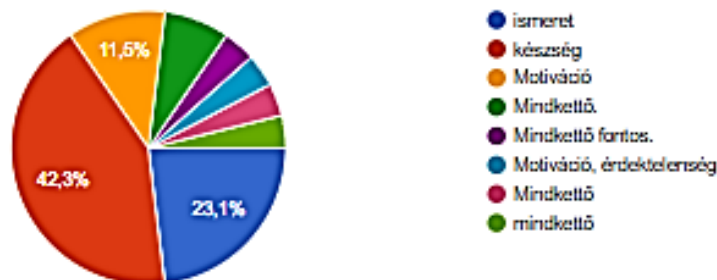
26 válasz

2. Ön szerint ismeret, vagy inkább készséghiány okozza a legtöbb nehézséget a fenti folyamatban/folyamat során? (Egyéb kategória esetén kérem adja meg konkrétan, mire gondol. Továbbá ezt a választ jelölje akkor is, ha mindkettőt/ esetleg mindhármat egyformán fontosnak tartja)

Másolás

26 válasz

3. Ha egy egyet kellene megneveznie fentiek (2-es kérdésre adott válasz halmazából pl. milyen vagy melyik ismeret vagy készség, mely típusú motiváció vagy bármi egyéb konkrétan), amely fejlesztése az, ami leginkább segíthetne a diákoknak a tudáselsajátítási folyamatban. Azt nevezze meg, ami Ön szerint a legfontosabb!

22 válasz

szövegértés

Készségfejlesztés - ami összefügg azzal, hogy a szakképzésbe sok, általános iskolában (gyógypedagógiai szempontból) ellátatlan tanuló érkezik, akiknek nem biztosították az egyéni fejlesztést.

Tanulási készség, koherens gondolkodás

A tananyag csökkentése

tanulásmódszertani készség

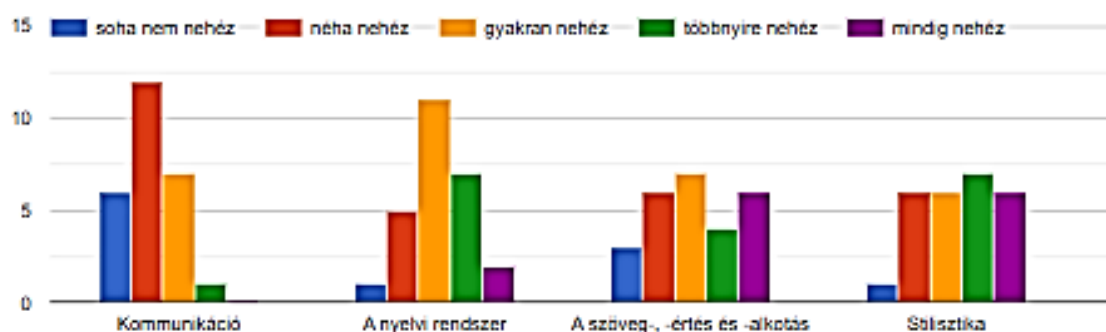
Verbális logika hiánya

Értő olvasás, kitartás, problémamegoldó képesség.

Elkötelezettség, kitartás

4. Jelölje az alább skálán, hogy tapasztalatai alapján mennyire nehéz az alábbi témakörök elsajátítása a tanulóknak! A válaszok tekintetében megjelölheti a soha, néha nehéz (10/1 diák nem érti), gyakran nehéz (10/2-4 diák nem érti), többnyire nehéz (10/5-8 diák nem érti), mindig nehéz (10/9-10 diák nem érti) kategóriákat.

 Másolás

5. Mely téma feldolgozása az Ön számára a legkevésbé kedvelt? (Lehetőleg legalább két témakört adjon meg, vesszővel elválasztva.)

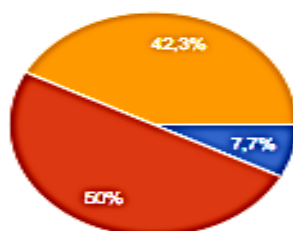
26 válasz

római irodalom, az irodalom ősi formái
A nyelvi rendszer, nyelvtörténet.
A középkor irodalma, Régi magyar irodalom
Barokk, felvilágosodás
A középkor irodalma, barokk irodalom
Csokonai (hosszú versek sok idegen szóval, amit a diákok nem értenek), nyelvtörténet (magolós téma)
A felvilágosodás magyar irodalma és ennek történeti filozófiai háttere, pragmatika.
Novellafeldolgozás, stilisztika
Felvilágosodás irodalma, klasszikus modernség

6. Mennyire tartja használhatóak a meglévő és elérhető tankönyveket, tanítási-tanulási segédanyagokat, mennyire gyakran használja őket munkájában?

Másolás

26 válasz

- teljes mértékben elégedett vagyok – többnyire használom is munkám során (80-100%-os arányban)
- elégedett vagyok, néha használom is őket – (50-79%-os arányban)
- inkább nem vagyok elégedett velük - leginkább magam készítem el segédanyagaimat (0-49%-os arányban)

7. Egyéni fejlesztések során használható segédanyagok kapcsán kérem összegezze tapasztalatait!

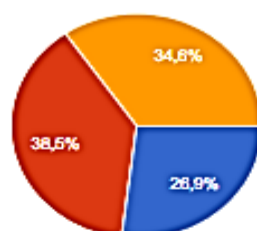
26 válasz

nagyon sok saját fejlesztésű és készítésű segédanyagom és eszközüm van, elsősorban nyelvi fejlesztéshez.
Fejlesztő füzetek használatát tartom célravezetőnek, illetve az órai tananyagok átismétlését személyre szóló formában, illetve a tanulását tanítását.
Önálló kutatómunka során, a gyógypedagógustól (ha ráér), illetve internetről (főleg facebookos csoportokból) szereshető rendes kiindulási alap a diákok fejlesztéséhez összeállítandó anyagokhoz, eszközökhöz.
Nem értem a kérdést.
Nehézkes használható segédanyagot találni. Mindig hozzá kell nyúlnia az embernek...
Saját gyártású gyakorlókétyákkal dolgozom, működnek.
Saját anyagokat és alternatív tankönyveket, feladatgyűjteményeket használlok.

8. Milyen típusú taneszközt használ legszívesebben diákjaival a tanulási-tudáselsajátítási folyamat során?

Másolás

26 válasz

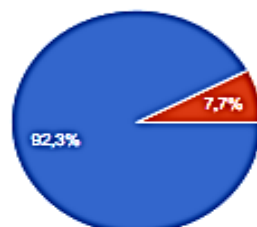

- munkafüzet típusú (nyomtatható, papír alapon)
- online vagy okos eszközön használható
- elektronikus (ppt vagy táblára kivetülhető)

9. Szívesen használna-e olyan eszközt, amely integrálja a nyelvtani és irodalmi témaköröket miközben a nehezen tanuló gyermek számára is jól használható?

Másolás

26 válasz

- Igen
- Nem

Cím nélküli szakasz

10. Mit látna szívesen egy ilyen (9-es kérdésben leírt) taneszközben? Mit javasol, miben legyen más, mint a jelenleg rendelkezésre álló eszközök.

24 válasz

Amire szükségem van, azt elkészítem. :-D

Fontosnak tartanám a nyelvi jelenségeknek az irodalmi műveken keresztül történő bemutatását és megtanítását. Minden nyelvtani témakört alkalmasnak tartok erre. Ehhez lehet tankönyvet is és digitális tananyagot is készíteni.

Lehetnének előregyártottak, az sok plusz munkától megkímélné a pedagógusokat. Nem szerencsés szerintem külön kezelni a nyelvtant és az irodalmat. Színes, képes, nem zsúfolt, rendszerett ábrák szerintem alapvetőek egy ilyen segédeszköznél.

Gondolkodtató, önálló megismeréshez segítséget tudjon nyújtani

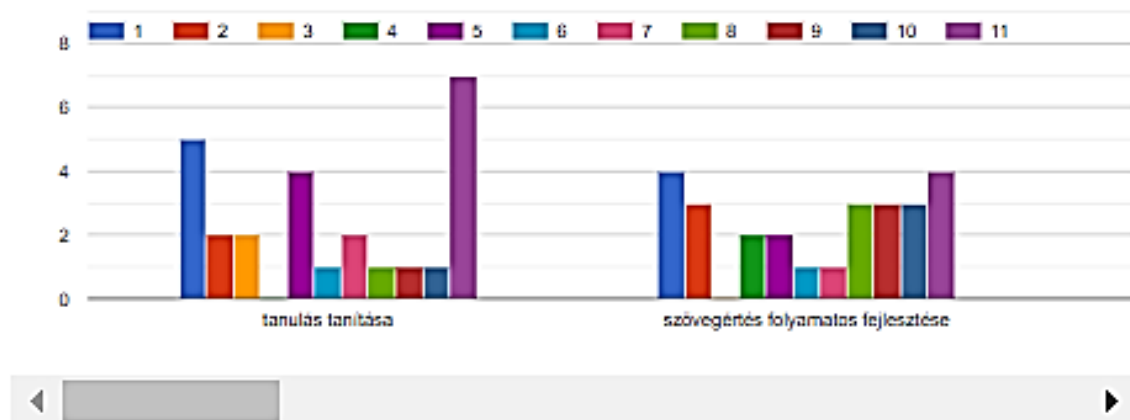
Gyakorlatorientált, élményszerű feladatok. Párhuzamosan építkezik a tananyag nehézségének és a diákok életkori sajátosságainak megfelelően a nyelvtan és az irodalom szaktárgy tartalmából.

A gyakorlat irányából közelítse a problémát, legyen könnyen kezelhető és áttekinthető telefonról is úgy a menürendszer mint a feladat.

11. Rangsorolja az alábbi (a kerettantervben megfogalmazott) cél-feladatrendszereket! (Minden oszlopban más sorszámot, és csak egyet jelöljön, 11 sorszámából tud választani.)

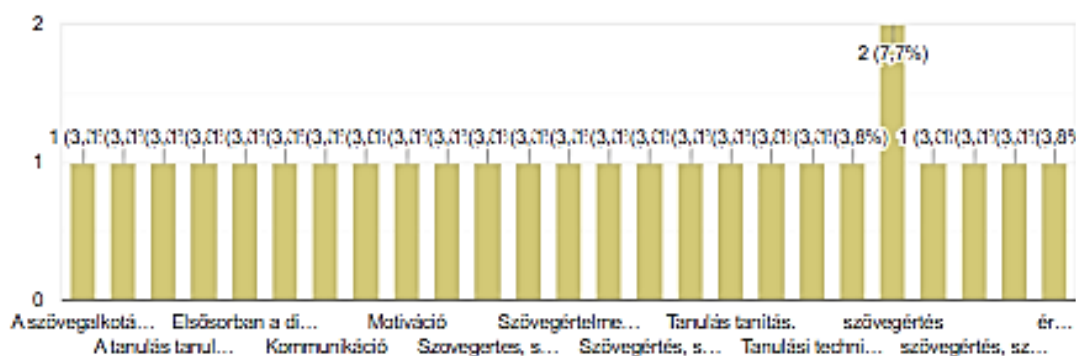
Másolás

12. Milyen területeken tartaná a leginkább kiemelten fontosnak a fejlesztést?

Másolás

26 válasz

Az Ön véleménye alapján készült tanítási segédanyagot kérésére természetesen szíves felhasználásra biztosítom! Kérem, igényét a szerecsesanita5@gmail.com elérhetőségen legyen kedves jelezni!

2. sz. melléklet Írásbeli félig strukturált interjúk

1.sz. írásbeli félig strukturált interjú

- mióta tanít, mit tapasztal a diákok készségei, képességei, információ igénye kapcsán

Nyugdíjas vagyok 2 éve ám aktívan tanítok most is. A 40 éves jogviszonyra tekintettel mentem nyugdíjba, ám a gyerekek nagyon hiányoztak. 2013 előtt 25 évig dolgoztam ott, ahol most is fejlesztőként, ifjúsági segítőként, tanárként. Akkor tanárfelesleg révén kerültem el az iskolától, majd visszahívtak. Egy szakképző iskolába tanítok jelenleg, 20 csoportom van jelenleg, és szakképzős osztály magyartanítását végzem, rengeteg tapasztalattal rendelkezem. Úgy látom, hogy információéhség van a gyerekek részéről, viszont az érdeklődésük meglehetősen felszínes. Gyakran úgy tapasztalom, hogy elviszik őket a divatjelenségek, a média rettenetesen rossz hatással van rájuk. Sajnálom, hogy kevés valóságtartalommal bíró információ alapján hoznak döntéseket, amit nem tartok helyesnek. Digitális kompetenciák tekintetében fejlődést látok, csak azt bánom, hogy nem arra használják ezt a diákok, amire van, hiszen az idejük nagyrészt értelmetlen időtöltésekre fordítják.

- lát-e olyan tendencionális változást, ami az utóbbi években nehezíti munkáját?

A legkiemelkedőbb a motiváció hiánya. Teljesen érdektelen számukra nagyon sok minden (főként a tananyag). Mivel sok az inger az elektronikus eszközökön, nem tudnak jól szelektálni, felszínesek, ide-is oda is ezt is azt is megnézni egyszerre. Nem keresik és nem érdekli őket a dolgok összefüggései. Ez kivétel a tanulási technikájukra is. Az alapos tanulás kiment a divatból. Mára nagyon sok az olyan gyerek, akinek nincs megfogalmazott célja, főleg a társadalmi hierarchiában alacsonyabban lévőkénél tapasztalható. Nincs céloom, eljöttem, mert muszáj, mert van tankötelezettség. Elvárható-e a gyerektől, hogy átlássa a dolgokat, ez nem biztos, viszont a szülői útmutatásnak a hiánya látszik. Ha családban van példaszemély, aki meg tudja szeretetni az adott hivatást az jó. Olyan is akad, ahol „belenő” a dologba a diák pl. generációkon át szakmabeliek vannak, az is jó. Ahol viszont nem törődnek a gyerekekkel, ott sodródik, és jön az iskolaváltás. Előfordul, hogy az elvárásokkal szembesülve feladja a tanuló, nem bír teljesíteni, főleg, ha céltalan. A célok mindenképpen hiányzanak sokaknál. A tavalyi digitális oktatás kapcsán a megváltozott kommunikációs tér, ez pedig az emberi kapcsolatok leépülését, minőségi romlását is hozta. Vannak olyan tanítványok, akik depressziós állapotba kerültek ez miatt, volt, ahol a szülő sem tudott rálátni, azóta is pszichológushoz járnak sokan. A mi munkánk speciális, én BTMN-esekkel foglalkozom, de magyartanárként is azt tapasztalom, hogy a gyerekek írásbeli és szóbeli kifejezőképessége borzalom. Miért nem tudnak szép értelmes mondatokban válaszolni, miért olyan gyér a szókincse sokuknak? Hogy lehet az, hogy 11. osztályban nem tudnak egy 15 mondatos fogalmazást megírni. Nem tudják a 3-as tagolást, nem ismerik a szövegkohéziót stb. Ennek oka lehet, hogy a (szülők vétke) mese sokszor elmarad (tv, videó. telefon a kézbe). Nálunk a családban mindennapos meseolvasás volt, TV Maci után is mese volt. Ez a gyermek képzelőerejét, fantáziáját mindenét fejlesztette. Ma, ha kérdezem őket, sajnos 10 gyerekből 7-nek nem olvasnak. A szülő nincs ott már az alsós gyerek mellett sem, amikor tanulnia kell, szerintem bizonyos készségeket a szülőknak is adniuk kellene. Nem szabadna csak az iskolára hagyatkozni. Ez szocializációs kérdés sajnos. Vannak ugyanakkor nyilván lelkiismeretes szülők, van, ahol a testvér is segít, de sok a gyermek, ahol

nem. A mostani y generáció még az általános iskolában (az alsóban) még be tudták gyakorolni az írást, olvasást, az alapműveletek elsajátítása megtörtént. Most mindez nincs. Talán nem jó a módszer, kellene a bevéődésre időt hagyni, hogy később mindenki tudjon értően olvasni. Egyre több a nehézséggel küzdő gyerek. Nyilván ez sok mindennel összefügghet, étrend, táplálkozás, ami visszahathat, ezek mind feltételezések, de szerintem ezek összeadódnak (halmozódnak) és ez is hathat így. Fontos dolgot vettem még észre az utóbbi időkben. A csoportos fejlesztés nem eredményes, annyira mások a gyerekek, hogy nem lehet (vagy egyre nehezebben) csoportban dolgozni velük. Szakértői véleményt nagyon meg kell fontolni, mert sokkal hatékonyabb a gyerek számára, ha egyénileg tud működni a fejlesztés. Szerintem túldimenzionált a digitális világ, ritkán használok digitális eszközöket, mert az olvasás, a szókincsfejlesztés, a különféle kognitív készségek fejlesztése gyakorlatban, testközelben sokkal jobb, mint egy digitális eszközzel. Azt a részt pótolom, ami hiányzik neki, és az a személyes tér, nem a digitális. Ami még problémát jelent, az egyrészt az, hogy a generációs távolság óriási, másrészt nehéz áthidalni, hogy egyfajta kulturális távolság is van. Ez sokkal elszomorítóbb. A digitalizáció miatt nincs klasszikus tudásuk a gyerekeknek. Értem az oktatáspolitikusok dilemmáját is, mivel hatalmas a tudásanyag, nehéz kiválasztani és úgy elrendezni a tananyagot hogy minden benne legyen. Alapfogalmak hiányosak, oktatáspolitikai törekvés, hogy ne irodalomtörténetet tanítsunk, hanem tematikus környezetben tanítsunk. Szerintem viszont nem lehet egy költőt kiragadni a közegéből és úgy megérteni. Próbálok csökkenteni a kulturális távolságot, ahhoz viszont, hogy a jelenben jobban eligazodjunk, értenünk kell a múltat. A múltból is nagyon sok mindent meg lehet tanulni. Hol romlott ez el – 10 évvel ezelőtt tényleg jobb volt-e? Felnőtt az a generáció, aki már nem kapta meg a szüleitől, amit most ő sem ad meg a gyerekeinek. A szülői szerepekben arra is kellene gondolni, hogy a gyereket nem csak etetni és ruházni kell, hanem támogatni a tanulásban, a tudás elsajátításban. A szülő teljesen rá akarja bízni a diákok az iskolára, pedig a gyermek életének ilyen formán a szülő is részese kell legyen. Egy szülőnek is kell tanulási tekintetben foglalkozni a gyerekével. A digitális oktatás során a tanítás személyes volta maradt ki, kell egy hiteles ember, aki el tudja mondani, meg tudja mutatni, el tudja magyarázni. Tapasztalataim alapján a diákok 60%-a be akart kapcsolódni a digitális oktatásba, 40%-a nem, volt aki külön mondta, hogy mennyire örül, hogy tudunk beszélni egymással. Kellott velük a beszélgetés, a rávezetés, a példákön keresztüli szemléltetés, ezeket különösen hiányolták kollégáktól. Úgy tapasztaltam, sokan kifejezetten igényelték a velük való foglalkozást. Nyilván volt, aki egyszer se jött. Félévi statisztika alapján az érdemjegyek átlagai növekedtek, hiszen segítettek egymásnak, ezt tudjuk. Mégis, szerintem jobb a jelenléti oktatás, kell a gyerekeknek ez a közeg, önmagukat és egymást is úgy ismerhetik meg.

- témakörökre gondolva melyek jelentenek nagyobb kihívást a mindennapi munkája során

Tisztában vagyok vele, hogy a 21.sz-i oktatáspolitikát mit vár el a tanártól és a diáktól is. Ismerni kell a digitális eszközöket, szociális készségek amik nagyon sérültek. Az individuális világ nem segíti a szociális készségek fejlődését. Jelenleg borzasztó állapotok vannak, ha pozitívvá nem tud, akkor orbitális extremitással tud csak valaki kitérni a tömegből. Nincs kontroll, nincs önkontroll. Nincs megfelelő kommunikációs készség, nem tudnak szépen beszélni, nincs szókincsük. A kommunikációs készségeknél ott van, hogy figyelni kell a másokra, meg kell hallgatni – itt mindenki csak a magáét fűjja. Kellene vezetői képesség a gyerekeknek, de ez ebben az életszakaszban nem elvárható. A vezető nem biztos, hogy a legnagyobb hangúból lesz, hangsúlyos a aktív tanulás szerepe is, ám amihez kell önállóság. Viszont, ha bizonytalanok az

ismeretszerzésben, akkor nem lehet őket magukra hagyni. Mivel a gyakorlatban szerzett tapasztalatok jobban megmaradnak, én e szerint igyekszem szervezni a tanítást. Az értelem-érzelem kapcsolata kiegészülve tapasztalati úton szerzett ismerettel, jobban megmarad. Nyelvtanból nagyon nehéz a szófajtan és a mondatban. Mivel nem tanulnak leíró nyelvtant a középiskolában, én ezt sokszor sajnálom, mert az egy logikusan elrendezett rendszer, én erre szoktam pótlást adni nekik. Fogalmazást szógyűjtéssel kezdjük (ablakon át, fal mentén). Majd színesítés történik a melléknevekkel, ezt követően a szókészlet használatával kell írniuk. A szóbeli fogalmazás még sokkal nehezebb számukra. Nem tudnak hosszan beszélni semmiről sem, elképednek, mikor mondom, hogy 5p-ig folyamatosan beszélni kell, ezt is gyakorolni kell. Van olyan diákunk is, ahol „csak” a megfelelő tanulási módot kell megtalálni. Azokon a dolgokon, amik a NAT-ban meg vannak határozva, azokban igyekszünk a kollégáknak „aládolgozni.” Megbeszéljük esetenként, hogy kinél mire van szükség. A rosszul rögzült írásképet nagyon nehezen tudjuk változtatni. A nyelvhelyesség változtatása egyszerűbb, extrém példával segítek magamnak, hogyan kell mondani és hogyan nem helyes. A kilencedik évfolyam a legnehezebb, mert az általános iskolákat a teljesítményük alapján megítélve óriási a szórás. Sok az általános iskola, hol írni olvasni nem tudnak a gyerekek, így érkeznek hozzánk. Ennek oka az lehet, hogy a kicsit képességeiben gyengébb tanuló egyből lemarad, ha nincs a tanárnak türelme és hiányos a szülői támogatás. Alsóban gyakran elveszik a gyerek, és a középiskolába nagyon hiányos készségekkel érkeznek. Mivel a közép iskolába szinte mindenkit felvesznek, a 9 évfolyam mindig nehéz. A gyerekek rossz technikával tanulnak, sok a tananyag, az első félév nagyon cudar, s nem ritka, hogy 4-5 tárgyból megbuknak. Szerencse, hogy nálunk át tud menni különbözeti vizsgával a másik iskolatípusba, ha kiderül hogy 9-ben váltani kell. Ez jobb, mint hogy nyúglódjön végig az érettségiig. Felsőbb évfolyamokban előjön, hogy már nem tanköteles, ezért van, hogy abbahagyják a sulit (visszautalok a motiváció hiányára). Jó, hogy van rá lehetőség, hogy a szakképzőben 3 év alatt megtanulják a szakmát, és szerezhetnek utána érettségit, lehetnek technikusok, bár sokáig tanulnak (8 év a középiskolában) és érett felnőttként kerülnek ki tőlünk. Belőlük céltudatos felnőttek válnak, van, aki tovább is tanul egyetemre. Sokan élnek ezzel a lehetőséggel, most is van több osztály, ahol szakmát tanultak ülnek be a 15 évesek közé. A korkülönbség (15 vagy 19) nem okoz gondot, ha a jó az osztályfőnök. Aki tanárként megmarad az oktatásban, (az első év nem rémíti el), ott egy jó tanári gárda ki tud kialakulni. Jó szakmai tanárok és jó közismereti tanárok erősíthetik egymást. Átlagos képességekkel le lehet nálunk érettségizni, kellő szorgalommal, és vihetik a diákok valamire. Ez az iskola miliójén is érezhető. Év elején gyakran előfordulnak nehézségek a 9. elmegy a szocializációra. A szakképzős osztályban nehezebb a helyzet, főleg ha van 2-3 szakmacsoport is, ott méginkább nehéz. Nálunk a vegyész tagozat regionális beiskolázású, ott is az a probléma, hogy az alapismeretek (fizika, kémia) rettenetesen hiányosak. Az építész osztályunkban 4-es fölötti az átlag például. Amit kommunikációként tanítunk, annak kb. semmi köze az irodalomhoz, ám a szakgimnáziumban például a görög irodalom nem biztos hogy szükséges lenne. Ami közelebb van hozzájuk időben, az jobban megy nekik. Diktatúrák nehezek történelemből, így az irodalom kapcsán is ezek nehezebbek mindig számukra. A jelenlegi politikai viszonyokra nem tudnak semmit aktualizálni, elvonatkoztatni. Lehet, hogy ez gondolkodási szintbeli okokra is visszavezethető.

- taneszközök tekintetében mik a tapasztalatai, van-e ami segítségére lehetne, milyen elvárásokat fogalmazna meg egy hatékonyan tartott segédanyaggal kapcsolatban?

Én a kézzel fogható dolgokat szeretem, segédanyag gyakorlatilag nincs. A kollégáimmal gyakran cserélgetjük saját anyagainkat, ez nagyon jól bejött, önellátók vagyunk. Ötletelünk,

kipróbálunk dolgokat. Szerencse, hogy fejlesztőként magyaros vagyok, ez segít. Gyarmathy Éva tanácsai gyakran jók, de azok is inkább kisebbeknek szólnak. Legyen praktikus, érhető, jól használható.

2.sz. írásbeli félig strukturált interjú

- mióta tanít, mit tapasztal a diákok készségei, képességei, információ igénye kapcsán

20 éve tanítok ugyanabban az intézményben, egyre inkább azt tapasztalom hogy ebben az iskolatípusban a magyar (és még német szakos is vagyok) a tárgy oktatása során nem beszélhetünk minőségre törekvő pedagógiai munkáról, mivel a befogadó közeg mindezt nem igényli. Tanulóink személyiségjegyei, érdeklődésük, befogadókészségük nem biztosítja az oldott légkörű, az előrehaladást segítő órai munka megteremtését. Sajnos az elmúlt 5 évben egyre gyengébb tudásanyaggal érkeznek az ált. iskolából hozzánk a diákok. Szomorúsággal tölt el, hogy igazi erőpróbát jelent a diákok számára egy versrészlet memorizálása pl. tanévzáróra nincs olyan diák, aki értő módon elő tudna adni egy memoritert fejből, lassan sajnos olyat is nehéz találnunk, aki tudja és vállalja azt felolvasni. Én, ha mesélek nekik az olvasás élményéről, gyakran belefeledkezem magamba. A könyv olvasásakor látom amit olvasok! A diákokat viszont nem fogja meg az olvasás, talán emiatt sokszor nincs semmiről gondolatuk, nincs beleérzőképességük, fantáziájuk. Nekem ebben meghatározó volt a családom, és az általános iskolai élmények szerepe, a tanórai és a családi beszélgetések eredménye, az igazi olvasás élménye volt, amivel az életre szocializálódtam. Ezért is értem nehezen ezt a ma folyó – sajnos mondhatom, tendenciát.

- lát-e olyan tendencionális változást, ami az utóbbi években nehezíti munkáját?

Általános tanulói képességek hiánya, idegennyelvi készségek és képességek alapvető hiányosságai nehezítik a mindennapokat. A félévi eredmények döbbenete még hat rám, soha nem voltak még ilyen eredményei az osztályomnak. Az osztálylétszám 34 fő, 2,99 az osztályátlag. Bukott 17 fő (67db tantárgyból), tanulmányi átlagok pl. informatika 2,06; magyar 2,12; történelem 2,29; matematika 2,55. Van olyan tanuló, aki 15, 9, 8 tárgyból bukott. A legjobb tanuló átlaga 4,26. Ez az eredményeket tekintve csökkenő tendencia például évről évre tapasztalható. Nem értem, miért kell mindenkinek érettségi. Tapasztaljuk még az SNI – BTMN-es diákok számának növekedését is – régen talán ez nem (így) volt. Kérdésem számomra, hogy a méltányosság és plusz pont jót tesz-e számukra a továbbtanulásnál, meg valós előnyhöz juttatja-e a diákokat, igazságos-e?

Leterheltség, naprakészség nehéz. Elveszek a dolgozatjavítás – félév – kísérettségi- dolgozatok összeállítására, adminisztráció terhei alatt. Maximalista, igényes próbálok lenni, az iskola megítélése fontos. Ugyanakkor hiszem és úgy vélem, a tanár személyisége meghatározó. Ma már kiemelten fontos lenne, hogy ne másolással menjen el az óra, beszélgessenek, olvassanak, írjanak maguktól, de így nem tudnak tanulni. Ezért marad a vázlat (ez régen 2 oldal volt, most ¾-ed oldal, és ez is sok, nem tudja leírni, és nem akarja megtanulni). Nincs időm sokszor feleltetni, szóban számon kérni (marad a fogalmazás fogalmazás, amire 2 jegyet adok. Egy tartalmi jegy és egy a forma, külalak, nyelvhelyességre. Ez 34 fő esetében rengeteg javítani valót jelent folyamatosan. Az osztálylétszámok nem tudom hova nőhetnek még (miért nem

lehet ilyenkor 2 osztályt indítani?) Az idei tanévben háromszor voltam karanténban, és sokszor sok gyerek is. Ennek egy pozitív hozadéka volt. A sok beteg, kevesebb osztálylétszámot jelentett, így több olyan magyarára is tudott lenni, mint amilyen régen volt. Meg tudtam mutatni magamat egy olyan órán, amikor ők is és én is jól éreztem magamat. A magyartanítás azt jelenti, hogy adsz magadból – az értékeidből, üzeneteidből, csak sajnos egyre kevesebbet engedhetem ezt meg magamnak.

- témakörökre gondolva melyek jelentenek nagyobb kihívást a mindennapi munkája során

Hoffmant már régóta nem is merek felhozni témaként, de sajnos Abigél sem varázsolja el őket. Nehéz témakör lehet bármelyik, a csoport összetételétől függően. Egy 34 fős osztályban közismeretet oktatónak (matek, tört, kkt, magyar) nincs csoportbontás, ami rettenetes terhet ró a pedagógusra. Sajnos szép szóval, ráhatással, kitekintéssel, filmes párhuzamokkal semmire sem megy az ember a legtöbb esetben. Úgy tapasztalom, a „boszorka attitűd” a hatásos, meg a kiabálás. Én pedig nem vagyok ilyen. Igazságtalanság, hogy a szakgimnázium le van degradálva, pedig ugyanazt kell tanítani más képességű gyerekeknek (a szülői háttér sem úgy áll hozzá) mint egy gimnáziumban. Sokszor alapvető helyesírást kell újra tanítani, mert írni nem tudnak a gyerekeink, rossz tartással ülnek a padban, nem tudnak jegyzetelni. Egyedül nem tudják az anyagot feldolgozni, de a vázlatot sem értik, diktálással esetleg lehet haladni, ekkor a pont és felsorolás pontos helyét is meg kell adni. Felőről hogy folyton fényévekre vagyok a saját tanmenetemtől, a saját korábbi követelményeimtől, és ennek ellenére fegyelmezésre kell jelentős időt fordítani a tanórán. A diákok egyre tiszteletlenebbek, „beszólogatnak órán”, érdektelenek.

Idén 2 osztályban tanítok magyart, 12. évfolyam és 9. A 12. évfolyamon eddig 4-5 volt, az átlag, most meg 2-3-as érdemjegyek születtek félévkor. Nekem az érettségire való készülést is meghatározó módon be kell építenem a tevékenységek közé. A COVID helyzet miatt a tételek-témakörök tanulása lett előtérbe helyezve a szövegértés (kisfogalmazás érvelés és gyakorlati szövegalkotás) és a nagyfogalmazás (egy mű értelmezése, összehasonlító, novellaelemzés) írásának tanítása. Ezeket végig mentünk, most jön a kisérettségi. A szövegalkotási készségeik rettenetesen gyengék. Nem tudnak semmit írni valamiről, bármiről! Nincs önálló gondolatuk, amit megfogalmaznának. Nyelvtani tudásuk borzalmas, mondatrészek egyeztetése, nincs vége a mondatnak, nincs értelme, nincs szókinése, nincsenek alkalmazott stilisztikai ismeretek. Nem olvasnak semmit sem maximum pl Vámpírtörténeteket. Közösen próbáltunk korábban érettségi tétel témát keresni – könyvsikerek ajánlása keretén belül még évekkkel ezelőtt. A javaslat Bridget Johns és Harry Potter volt, melyeket viszont munkaközösségünk nem ítélte alkalmasnak erre. Szerintem a szövegértés folyamatosan problémás, a szövegalkotás szintén. Ismeretanyagban ami többnyire nehéz az a görög irodalom Illiász, Odüsszeia, és a középkor irodalma ami nagyon nehézkesen szokott menni 9. évfolyamon.

- taneszközök tekintetében mik a tapasztalatai, van-e ami segítségére lehetne, milyen elvárásokat fogalmazna meg egy hatékonyan tartott segédanyaggal kapcsolatban?

Meglátásaim alapján úgy vélem, sajnos egyre inkább hiányzik a kreatív ötletgazda diák. Fogalmazó készségük minimális, éretlenek a középiskolába érkező diákok, képtelenek középiskolás szinten helyesen beszélni és írni.

A nyelvhelyesség alapvető normáit nem tudják betartani. Úgy tapasztalom, legtöbbször nem is akarják a hatékony önálló tanulás elsajátítását, nincs kitartás és nincs motiváció. Tevékenységbe vinni és bevonni is nagyon nehéz őket, semmi nem érdekli sajnos őket. Ha lenne olyan taneszköz, ami ezen tudna változtatni, az jó lenne. A leginkább kézzel fogható segítség a csoportbontás lenne, de sajnos nincs rá lehetőség óraszervezési nehézségek miatt. Szerintem kiscsoportokba bontva sokkal inkább lehetne velük eredményt elérni. (A másik szakom német, ott 8-10 fővel dolgozom, ami teljesen ideális, ott normális keretek között tud folyni a munka!) Magyaron viszont egyszerűen nem lehet úgy csinálni, hogy 34 főnek egyszerre jó legyen. Ez nagyon frusztráló. Bár anyagilag megbecsültnék érzem magam, elkeseredett is vagyok, mert sokszor „boszorkának” érzem magam. Hiányoznak a gyerekektől jövő visszaigazolások, a pozitív megerősítésre én is vágnék. Amilyen világ felé haladunk, az szörnyű. A taneszközök tekintetében kettősen vélekedem. Egyrészt tudom, hogy a digitális technológia az jó, aktív tanulást minőségibb szintet eredményezhetne, növelné a diákok tanulásának hatékonyságát, ha lenne elmozdulás a tartalomközpontúságtól a tevékenységközpontúság felé. Ehhez azonban nálunk a technikai feltételek – nincs wifi, nincs kivetítő - erősen korlátozottak. Az igazsághoz tartozik ennél a kérdéskörnél az is, hogy ehhez (digitális eszközök tudatosabb használata) a katedra túloldaláról is pedagógiai oldalról tudatos tervezésre lenne szükség, ami további jelentős munkaráfordítást igényelne. Másrészt viszont tapasztalatok alapján – számomra is könnyebb lenne – ha lennének igényeimre szabott, hagyományos eszközök, amelyek működnek. Munkafüzet alapon, különféle tanulói szinteknek megfelelő feladatok, valós példák, motiváló és érdekes problémafelvetések. Fontos, hogy a pedagógus a tudja a célokhoz rendelni az eszközt. Ha a diákok nem tudnak olvasni, írni akkor is versenyképes tudás megszerzéséig kell őket eljuttatnunk, amely a szakmai műveltséggel kéz a kézben együtt járnak.

3.sz. írásbeli félig strukturált interjú

- mióta tanít, mit tapasztal a diákok készségei, képességei, információ igénye kapcsán

1988 óta tanítok ugyanabban az iskolában. Intézményünk nem nevesített integrációs iskola, de egyre növekvő számban kerülnek be SNI-s és BTMN-es tanulók.

- lát-e olyan tendencionális változást, ami az utóbbi években nehezíti munkáját?

Míg pályám elején évfolyamoként egy-két tanulási nehézséggel küzdő tanuló „akadt”, addig most osztályonként 4-5 ilyen diák is előfordul. És ezek csak a szakértői véleménnyel rendelkező tanulók! Tapasztalatom szerint a részképesség-zavaros tanulók aránya ennél magasabb, de a szülők egy része még mindig stigmának érzi az SNI-felmentéseket, ezért nem akarja gyermekét szakértőhöz vinni. Folyamatosan nő az olvasási/szövegértési nehézségekkel küzdő tanulók száma, és ez nemcsak a magyartanulás, hanem mindenfajta tanulási tevékenység kapcsán problémát jelent. A verbális kommunikáció háttérbe szorulása, a digitális kommunikáció súlyának növekedése miatt a tanulók a szóbeli utasításokat nehezen tudják értelmezni. Helyesíráskészségük számottevően romlott az utóbbi időben, szókincsük beszűkült, sem szóban, sem írásban nem képesek árnyaltan kifejezni magukat. A régi magyar irodalom (és ide már a XIX. századi szerzők is beletartoznak!) szövegei komoly kihívást jelentenek még a jobb képességű diákoknak is.

Szókinszbeli hiányosságok miatt nem tudják a művek szövegét értelmezni. Homérosz, Csokonai, Berzsenyi stb. műveiben minden 2-3. szó ismeretlen számukra. „Szótárazni”, magyarról-magyarra fordítani kell. Nem könnyíti meg a munkánkat, hogy az általunk használt új középiskolai szöveggyűjteményben a jelmagyarzatok nem a lap alján található, hanem külön –témakörök szerinti szöszedetben- a szöveggyűjtemény végén.

- témakörökre gondolva melyek jelentenek nagyobb kihívást a mindennapi munkája során

Az SNI-s tanulók számára kinszenvedést jelentenek a kötelező olvasmányok, melyeknek hossza, nyelvezete még egy jó képességű tanuló számára is kihívást jelent. Arról nem is beszélve, hogy a kötelező olvasmányok egy jelentős része a virtuális világban szocializálódó tanulók számára roppant vontatott és (valljuk be!) unalmas. A középiskolai kánon 50 éve szinte változatlan, ugyanazok a kötelező olvasmányok vannak ma, mint az én diákkoromban, pedig a világ (és benne a nyelv) óriási változáson ment keresztül az elmúlt egy-két évtizedben. Én nem tudom, miért kell ragaszkodni a régi irodalom ilyen mértékű súlyához, és miért nem lehet a nyelvezetében, problémafelvetésében a mai emberek mai világára reflektáló művek súlyát megnövelni a tananyagon belül. Amit tanárként tenni tudok az az, hogy lehetővé teszem a tanulók számára, hogy a kötelező olvasmányokat hangoskönyvben hallgassák meg, megnézzék a művek filmes/színházi adaptációit, tanórákon csoportos kreatív feladatok formájában dolgozzuk fel a kötelező olvasmányokat. Sajnos a 2020-as Nat-hoz kapcsolódó új magyar érettségi nemhogy könnyített volna a részképesség-zavaros tanulók helyzetén, hanem nehezített. A műveltségi teszt miatt lehetetlenné vált a tananyag „racionalizálása”, megnőtt a lexikális tudás szerepe. A rendelkezésre álló időkeretben több szerzőt/több művet kell megismertetni a tanulókkal. Ez semmiképpen nem kedvező tendencia azon diákok számára, akik tanulási nehézségekkel küzdenek. A régi irodalom súlya azzal, hogy a kötelező témakörök közé bekerült Jókai, Vörösmarty megnőtt, miközben a választható XX. századi irodalom súlya csökkent. Megnőtt az írásbeli érettségi szövegalkotási feladatában elvárt minimális terjedelem: a korábbi 400 szóról 500 szóra emelték fel, és azzal, hogy a szövegalkotási feladatból kikerült az összehasonlító elemzés, helyébe pedig egy átfogóbb irodalomelméleti tudást igénylő esszéfeladat lépett, tovább nehezítették a diákok helyzetét. Eddig az írásbeli érettségiben a helyesírás tantárgyrészre adható volt 0-8 pont. A mi tanulóink többsége sajnos legfeljebb 1-2 pontot tudott szerezni, de legalább nem vettünk el tőle a megszerzett tudására járó pontokat. Az új érettségi azonban büntet: nem pontot ad a kevés helyesírási hibáért, hanem a tudással megszerzett pontokból elvesz. (Legfeljebb 8 pontot le kell vonni a helyesírási hibák miatt.) Ez a helyesírás értékelés alól felmentett tanulók esetében nem gond, de nagyon sok olyan diák van, akinek a szakértői véleményében csak a több idő biztosítása szerepel, esetleg az, hogy számítógéppel írhatja meg dolgozatát.

- taneszközök tekintetében mik a tapasztalatai, van-e ami segítségére lehetne, milyen elvárásokat fogalmazna meg egy hatékonyan tartott segédanyaggal kapcsolatban?

A számítógép-használat általánossá válása az egyik legnagyobb segítség lehetne tanárnak/diáknak egyaránt. Sajnos azonban mindaddig, amíg a tanulók nem tanulnak meg biztonsággal és jó tempóban gépelni, illetve addig, amíg az iskola nem tud a tanulók számára minden órán megfelelő eszközt biztosítani – ez csak vágyálom marad. A másik vágyálom: a fejlesztő pedagógus. Mi magyartanárok hályogkovács módjára próbálunk persze fejleszteni, de ez egy külön szakma, aminek megvan a maga módszertana.

Mi pedig ezzel nem vagyunk tisztában, és középiskolában talán egy kicsit már megkésett is a fejlesztés, ezt általános iskolában sőt(!) óvodában kellene kezdeni. A szabad tankönyvválasztás megszűnése után mi már nem rendelünk tankönyveket. Ennek elsődleges oka, hogy a rendelkezésre álló tankönyvek a mi diákjaink számára szinte használhatatlanok. Olyan a nyelvezetük, megfogalmazásuk, amit önálló tanuláshoz nem tudnak használni a tanulók. Az nkp okostankönyv szövegei is túl bonyolultak, de a tankönyvekben található digitális ábrák, feladatok viszont jól hasznosíthatók a gyakorláshoz. Hagyományos munkafüzetet már egyáltalán nem használunk, viszont igyekszünk kreatív feladatokkal, csoportmunkával, projektfeladatokkal színesíteni a tanórákat, és azt is elvárjuk, hogy a tanulók önállóan jegyzeteljék az órán elhangzó információkat. 9-10. osztályban még időnként készül táblavázlat, de a felsőbb évfolyamokon már nem. Ez is a tanulási folyamat része: a diákokban ki kell alakítani a lényegkiemelő képességet, és azt, hogy paralel legyenek képesek figyelni a hallott szövegre és vázlatolni azt. Én a digitális eszközhasználat híve vagyok, gyakran adok mobiltelefonos feladatot órán, és kifejezetten arra ösztönzöm diákjaimat, hogy -akár öntevékeny módon- használják ki a telefonjaik adta lehetőséget (például egy-egy általuk nem ismert szó jelentésének megkeresésében). Ez persze csak akkor " működik" , ha a tanár szigorúan ellenőrzi, hogy a tanuló valóban a megadott célra használja-e az eszközt. Kollégáim egy része éppen ezért nem szívesen alkalmazza ezt a módszert. Szerencsénk van, mert a munkaközösségünk által használt összes szaktanteremben van felszerelve projektor, és munkaközösségünk minden tagja kapott használatra laptopot, vannak JBL hangszóróink, tehát bármely óránkon tudjuk használni a modern technológia kínálta lehetőségeket saját gyártású ppt-k vagy prezik vetítésére, filmrészletek, youtube oktató videók, podcastok megtekintésére stb. Ettől függetlenül úgy gondolom, hogy digitális téren van még hova fejlődünk: wordwall, genially és egyébek használata terén, mert úgy hiszem, hogy ha fel akarjuk kelteni a diákok figyelmét, ahhoz a mai interaktív világban már nem elég egy kréta meg a tábla (még akkor sem, ha a tanár színes egyéniség, aki érdekesen magyaráz - ami egyébként alap kéne, hogy legyen, de sajnos nem minden esetben az).